MŪSŲ SPARNAI

OUR WINGS — Lithuanian Protestant Journal, est. 1951
PUBLISHER — Lithuanian Ev. Reformed Church, est. 1555
ADDRESS — 5230 So. Artesian Ave., Chicago, Ill., 60632, U. S. A.

TURINYS

Dail. inž. H. Pavilonis	LAISVĖS SAULĖTEKIUI ARTĖJANT (viršelis) IR VINJETĖS	Psl.
M. Z.	LIETUVOJE PASILIKUSIAI MOTINAI	2
Leonardas Gogelis	TU DAR TIKĖK	3
Kun. Eugenius Gerulis	DIDŽIOJO PENKTADIENIO PROGA	4
Arėjas Vitkauskas	PRO ATDARĄ LANGĄ	5
E. G.	LIETUVOS NEPRIKLAUSOMYBĖS ŠVENTĖ WASHINGTONE	6
Arėjas Vitkauskas	TAIP GYVENTI BAISU	8
Kun. Eugenius Gerulis	ASTROLOGIJA IR ŠV. RAŠTAS	10
Arėjas Vitkauskas	NAGINAITĖS	15
Algirdas Budreckis	MASKOLIAI TOLMINKIEMYJE	17
V. A.	IŠ TORONTO PADANGĖS	19
V. A.	IEVOS ADOMAVIČIENĖS PASKAITA	21
V. Karosas	KRISTIJONO DONELAIČIO IDĖJINIS PALIKIMAS	24
Leonardas Gogelis	IŠ MANO AUTOBIOGRAFIJOS	37
Jurgis Jašinskas	FANATIZMAS IR TOLERANCIJA	39
Aleksandra Vaisiūnienė	EVANGELIKAI VENEZUELOJE	58
Aleksandra Vaisiūnienė	VIENINTELĖ LIETUVĖ MARACAY MIESTE	61
Leonardas Gogelis	BIRŽIEČIO PRISIMINIMAI	63
Albinas Paškevičius	MANO PAŽINTIS SU DR. J. MIKELĖNU	65
Vilius Variakojis	PIRMOJI PIENINĖ BIRŽŲ KRAŠTE	68
Arėjas Vitkauskas	LIETUVIŠKO LINO PASAKA	69
Kun. Povilas Dilys	MEDICINOS DR. POVILAS ŠEPETYS	71
A. P.	MARĖ KRISIUKĖNAITĖ-PESIENĖ	73
"M. Sp." Redakcija	ATSISVEIKINTA SU KUN. M. PREIKŠAIČIU	75
K. Tamulėnas	KRISTUPAS PLONAITIS	75
Kun. P. D.	WALTER JULIAN PELIACHEVSKY	76
"M. Sp." Redakcija	AUGSBURGO KONFESIJA	78
* * *	INFORMATION	78
Valerija Anysienė	ŠV. KRISTOFORIAUS LEGENDA	80
* * *	NAUJI LEIDINIAI	84
* * *	KRONIKA	87

LEIDĖJAS — Lietuvos Evangelikų Reformatų Kolegija
REDAKCINĖ KOMISIJA — Petras BRUŽAS, Eugenius GERULIS, Jokūbas KREGŽDĖ, generalinis superintendentas kun. Stasys NEIMANAS, Jonas PALŠIS, Arvydas RAMONIS

REDAGUOJA — Jokūbas KREGŽDĖ, 2439 W. 51st St., Chicago, Ill., 60632, U. S. A.
ADMINISTRUOJA — Jonas PALŠIS, 5718 So. Richmond St., Chicago, Ill., 60629, U. S. A.

KAINA — AUKA

REDAKCIJA rankraščius taiso, trumpina savo nuožiūra. Autorių pageidavimai gerbiami. Straipsniai su autoriaus pavarde, slapyvardžiu ar inicialais nebūtinai reiškia redakcijos ar leidėjo nuomonę.

MŪSŲ SPARNAI

LIETUVIU EVANGELIKU REFORMATU ŽURNALAS

ĮSTEIGTAS 1951 1980 BIRŽELIS Nr. 48

KRISTIJONAS DONELAITIS
Lazdinėliai, 1714.I.1—Tolminkiemis, 1780.II.8
Piešinys A. Varno

LIETUVOJE PASILIKUSIAI MOTINAI

Mamyte,
Norėčiau daug tau pasakyti,
Norėčiau su tavim taip rodžiai
Pasikalbėt nors porą žodžių.

Žinau,
Manęs tu lauki nemažiau
Ir vis tiki, kad dar galėsim
Mes susitikt vėl kartą dviese.

Pas mus
Gegužis šiltas ir kvapus;
Čia susirinkom mes šiandieną
Minėt, mamyte, tavo dieną.

Bet tu
Likais toli, tarp svetimų,
Ir su skausmu širdies didžiausiu
Mini mane, mama, dažniausiai.

Meldies,
Iš gilaus skausmo, iš širdies,
Dangun tiesi rankas parpuolus
Gryčiutėj prie galinio suolo...

Mamyte,
Ir aš vargų prispaustas klūpau,
Ir nežinioj klaikioj paskendęs
Dažnai tiesiu rankas į dangų...

Tačiau, motut,
Pasimatysim dar galbūt,
Galbūt netrukus dar ne vieną
Drauge praleisim tavo dieną!

Fulda, 1946 m. M. Z.

Leonardas GOGELIS

TU DAR TIKĖK

(1979 Vasario 16)

Tu neliūdėk, kad toks nuožmus vasaris,
Kad ant širdies sunku tau ir nyku,
Ir kad kančia vagas kaktoj išvarė-
Sulaukt duos Dievas kitokių laikų.

Tu dar tikėk-papūs vasariai vėjai,
Padangėn mūsų grįš dalia šviesi.
Tėvynė grįš, kurią kadais turėjai-
Nenusimink, jog be namų esi.

Tu dar tikėk-bus kitoks vasaris,
Ant aukšto stiebo plaksis vėliava,
Žygiuosim mes pagojais ir pabārėm,
Ir vėl dainom aidės mūs Lietuva.

Ištirps tamsa, išauš laimingos dienos,
Prasmegs kaip šmėklos raudoni carai.
Tu neliūdėk-dar grįšim prie Širvėnos.
Rankas mums, veidus glostys ajerai.

Ir ant pečių mums pasunkės kuprinės,
Gimtais mes kloniais žengsim ir kalvom.
Tu dar tikėk-sugrįšim į Tėvynę,
Švytės trispalvė rytmečio spalvom.

Mes atstatysim protėvių sodybą,
Smutkelį naują dievdirbys išdroš,
Grąžinsim vėl valstybę ir tikybą,
Tu neliūdėk-sulauksim tos aušros!

Šventa ugnis ramovėj dar rūsena,
Tu tvirtas būk, tu dar tikėk, žmogau!
Mes grįšim, grįšim į Tėvynę seną!
- - - - - - - - - - - - - - - -
Ir aš tikiu-nors baisiai pavargau...

Lenkija, Sopot

KUN. EUGENIUS GERULIS

DIDŽIOJO PENKTADIENIO PROGA

MŪSŲ MYLIMA LIETUVIŲ TAUTA !

(Žodis pasakytas per Amerikos Balsą Lietuvai)

Kai žmogus pirmą kartą nusileido ant mėnulio (1969. VII. 16), Amerikos prezidentas šį nepaprastą įvykį apibūdino sekančiai: po Kristaus - tai didžiausias įvykis žmonijos istorijoje. Įdomu, kad šio taip džiaugsmingo triumfo metu prezidentas žmonijai priminė Kristų, kaip patį svarbiausią istorijos įvykį. Išniekintas Kristus mirė ant kryžiaus prieš 2000 metų, bet šio centrinio istorijos momento nenustelbia niekas, net nuostabiausi moderniųjų laikų žmogaus laimėjimai tolimosiose erdvėse.

Ir mes šiandieną, Didžiojo Penktadienio proga, prisimename mūsų Viešpatį Jėzų Kristų, mirštantį ant kryžiaus. Jo paskutinieji žodžiai buvo: A t l i k t a ! T ė v e, T a u a š p e r d u o d u s a v o d v a s i ą . . .

Kristus mirė už taikos atstatymą tarp Dievo ir žmogaus. Jis mirė už mus, už mūsų nuodėmes. Jis mirė už visą žmoniją: už tave ir mane; už valdančiuosius ir valdomuosius. Jis mirė, kad nugalėtų mirtį ir jos kunigaikštį - Demoną, kad atkeltų mums vartus į Dievą ir kad vestų mus pas Jį. Žodis "A t l i k t a" reiškia, kad Kristus savo misiją išpildė: J i s a t k ė l ė m u m s v a r t u s į D i e v ą ! Kelias tapo atviras. Dabar likimas, arba mūsų gyvenimo eiga, didele dalimi priklauso jau nuo mūsų pačių, nuo mūsų asmeninio apsisprendimo. Todėl aš klausiu, mielas broli, sese, ar tu gali iš savo širdies gilumos dabar drąsiai ir viešai tarti: K r i s t a u, T u e s i m a n o k e l i a s, t i e s a i r g y v e n i m a s; T u e s i m a n o š v i e s a ! A š p a t i k i u T a u s a v o d v a s i ą, v e s k m a n e p a s T ė v ą d a n g u j e !

Kristus, anuomet savo misiją atlikęs, dabar laukia mūsų apsisprendimo - pakvietimo. Kristus yra kantrus ir mandagus. Jis nesibrauna į tavo širdį per prievartą, bet švelniai dūzgena tavo duris ir kantriai laukia pakvietimo.

O tuo tarpu veiklusis Demonas, kaip anuomet Kristui mirštant, taip ir šiandieną krikščionijai apsikasus defensyvoje, mano esąs jau arti savo totalinės pergalės. Bet jis klysta. Dievo Žodis aiškiai skelbia, kad Piktojo dienos yra suskaitytos.

Keista, nežiūrint, kad Demono likimas yra mums žinomas, jis vis dar įstengia rasti sau šalininkų žmonių tarpe. Todėl, kaip anuomet, taip ir šiandieną žmonės yra pasidalinę į dvi grupes: vie-

ni už Kristų, kiti - prieš Jį.

Prie kurios žmonių grupės tu priklausai? Ar vis dar abejoji? Apsispręsk tvirtai! Dievas drungnų nemėgsta. Todėl melskis nuolatos. Kvėpuok kuo gyvas esi. Prašyk Dievo malonės. Jis tau tikrai padės. Žinok: Dievą mylintiems visi dalykai, anksčiau ar vėliau, visada išeina į gerą (Rom. 8:28).

Dievas sako:

> Jei mano žmonės nusižemins ir melsis, jei nebenuodėmiaus ir sieks mano Veido, tada aš išgirsiu jų balsą, atleisiu jų nuodėmes ir pagydysiu jų šalį (2 Kron. 7:14).

Melskimės:

Viešpatie, kaip mylintis Tėvas, apglėbk lietuvių tautą bei visus jos kaimynus savo Šv. Dvasia ir vesk mus visus meilės keliu per Kristų pas save. Amen.

Arėjas VITKAUSKAS

PRO ATDARĄ LANGĄ

(Pirmas vėjelis)

Mane kviečia įbėgęs sparnuotas vėjelis
pro atdarą langą: "Varguoli, klausyk!
Po žiemos dar esu tavo pirmas svetelis, -
išeik, pakvėpuok, atsigauk, pamatyk!"
Pirmą kartą dar šiandie langai pradaryti
ir veržiasi saulės dukružė gamta,
taip ir traukia išeiti ir ją pamatyti,
taip ir norisi šaukti: "Nelaisvės gana!.."
Pirmą kartą įpuolęs į vidų vėjelis
vilioja krūtinę į oro erdves,
kur virpa pavasario linksmas paukštelis,
į sroves paskęsdamas naujas, gaivias...
Skamba auksas, kaip stygos, saulutės išpiltas,
ant žemelės, kentėjusios šalčio nagus,
ir labiausiai gyvenimu karčiu apviltas
sakai: "Pabaiga baltasniegei jau bus!.."
Pirmą kartą įpuolęs vėjelis švelnus
sugriovė kalėjimo ūpą lengvai,
vaidenasi laikas gėlių įstabus,
plaštakėlės-skraidą išsvajoti džiaugsmai.
Pro atdarą langą įvirto banga,
pavasario gandas paplito gražus,
gyventi nelaisvėje bus jau gana,
žiemos tos pikčiurnos tikrai bus gana!..
Kaunas, 1929. IV. 13 d.

LIETUVOS NEPRIKLAUSOMYBĖS ŠVENTĖ WASHINGTONE

Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčios kun. Eugenius Gerulis, Kongreso pakviestas į Washingtoną Vasario 16 proga, turėjo didelę atsakomybę ir garbę atidarant Atstovų Rūmų sesiją, Amerikos vardu prabilti į Dievą ir sukalbėti invokacinę maldą nuo istorinio pulpito, kur Amerikos prezidentai taria žodį tautai. Čia mūsų kunigas meldėsi šiais žodžiais:

" O, God, our Father! In these days of international tension we humbly pray through Your beloved Son for help and guidance : Grant our leaders Thy wisdom that according to Your will we all could live in righteousness and peace.

As You led Your children through the Red Sea, save us now from the red flood; as You heard the cries from the Nile River, hear now the prayers from the Baltic shores.

Also in a dungeon when the enchained apostle prayed, You shook the Earth, all the locked doors were opened, all the chains fell down, even the guardsman himself became a believer! (Acts 16:22-34). O God, now, when the people behind the Iron Curtain pray, shake this red dungeon with Your Spirit, that its guardsmen would become believers, that Lithuania with all other nations can enjoy freedom and happily praise God forever! (2 Chr. 7:14 and Rom. 8:28) Amen".

Po šios maldos kongresmanas F. Annunzio pristatė kun. E. Gerulį Kongreso atstovams sekančiai:

" Mr. Speaker, it is a genuine pleasure to welcome to our Nation's Capital Rev. Eugene Gerulis, who offered the opening prayer today. It is fitting that he joins us here today, for this Saturday, February 16, marks the 62d anniversary of Lithuanian Independence Day.

He was born in Lithuania after that nation achieved its independence, and while studying medicine there and in Germany, became a track and field star, and also served as a captain of the allstar basketball team of the Baltic University.

Reverend Gerulis came to America in 1949, and has been active as a general secretary of the Lithuanian Presbyterian Church in exile and also as Chairman of the synod. He established the religious magazine called Our Wings, and for many years was its editor-in-chief.

He has studied at many American educational institutions, including Loyola University and Chicago's Loop College, is active in the ecumenical movement among Lithuanian Christians, and in 1978 he was ordained as a minister of Lithuanian Evangelical

Atstovų Rūmuose, minint Lietuvos Nepriklausomybės Vasario 16-tą, kongresmanai su lietuvių atstovais (iš k. į d.): dr. Kostas Jurgėla (VLIK,o valdybos narys), Teodoras Blinstrubas (ALT,os atstovas), dr. Jonas Balys (VLIK,o valdybos narys), Stanley Balzekas (ALT,os atstovas), kongresmanas Frank Annunzio (pasakęs pagrindinę kalbą), Atstovų Rūmų pirmininkas (Speaker) Thomas P. O'Neal, kun. Eugenius Gerulis (sukalbėjęs invokaciją), Atstovų Rūmų kapelionas kun. J. D. Ford ir Lietuvos atstovas dr. Stasys Baškis. *Washington, 1980 m. vasario 13 d.*

Atstovų Rūmų pirm. Thomas P. O'Neal valdžios vardu įteikė kun. E. Geruliui, sukalbėjusiam Kongrese maldą, pagerbimo ir padėkos pažymėjimą. Iš kairės: kongr. F. Annunzio, Atstovų Rūmų pirm. T. P. O'Neal, kun. E. Gerulis ir Atstovų Rūmų kapelionas kun. J. D. Ford. *Washington, 1980.II.13*

Reformed Church. Reverend Gerulis is now studying for his doctor of theology degree, and also is currently serving the Lithuanian Calvinist and Lutheran Churches in the Chicago area.

I want to thank Reverend Gerulis for being with us today and to wish him continuing success in his dedicated work with the Lithuanian Church".

(CONGRESSIONAL RECORD No. 22, Feb. 13, 1980)

Kun. E. Gerulio malda buvo vėliau išversta į lietuvių, latvių bei estų kalbas ir per VOICE OF AMERICA pertransliuota Baltijos tautoms.

Kun. E. Gerulis, kaip lietuvių atstovas, Washingtone valdžios organų bei Voice of America pareigūnų buvo labai nuoširdžiai sutiktas ir priimtas.

E. G.

Arėjas VITKAUSKAS

TAIP GYVENTI BAISU

Taip gyventi baisu, taip gyventi baisu,
kai savimeilė siaučia visur,
kai naikina svajas, mylimąsias svajas,
atsibastęs žiemys iš kažkur,
kai naikina džiaugsmus, jų išrauna diegus,
pasireiškiančius tyliai bet kur!

Kaip gyventi šiurpu, kaip gyventi šiurpu,
kai išjuokiamas žodis-"auka"-
kai vadina kvailiu, toli lenkia keliu,
jei ne pinigas-tavo svaja,
kai išjuokia jausmus, kurie gimdo džiaugsmus,
kai jausmams-pinigų negana!

Taip širdužei baugu, taip širdužei baugu,
be širdužės kitos, be draugų,
atsidūrus vienai tarp rijikų, šiurpu
tarp gerbėjų šaltų pinigų;
taip pakelti sunku, taip pakelti sunku,
tą vainiką vienatvės dienų,
kai keliauji su klykiančiu dvasios badu,
bet visiems privalai šypsenų!

Vakarinė žara (mezzotintas) *Dail. Alfa Pažiūrienė*

KUN. EUGENIUS GERULIS

ASTROLOGIJA IR ŠVENTAS RAŠTAS

Psalmės: 8:4, 5; 147 A:4, 5; 148:1-4

1982 m. gegužės mėn. įvyks ypatingas dangaus planetų susigrupavimas. Tai kelia žmonėms rūpesčių. Nenuostabu, kad šia proga daug kam kyla astronominių bei astrologinių klausimų.

Daug kas klausia:

- Kodėl N. Testamentas įvykius ant žemės riša su dangaus kūnais? Štai, žvaigždei pasirodžius - gimė Kristus (Mt. 2:2, 10); saulei aptemus - Kristus mirė (Lk. 23:45, 46). Saulės, mėnulio ir žvaigždžių tvarkai pasikeitus, įvyks antrasis Kristaus atėjimas (Mt. 24:29, 30 ir Mk. 13:24-26). Apaštalas Jonas Apreiškime irgi dažnai kalba apie dangaus kūnus - saulę, mėnulį ir žvaigždes.

Žmonės sako: ar visa tai neliudija, kad mūsų visi evangelistai, - Matas, Morkus, Lukas ir Jonas, - turėję astrologines pasaulėžiūras? Arba bent buvo astrologinės kultūros poveikyje?

Jie toliau klausia:

- Kodėl žydų simbolis yra Dovido žvaigždė, o mahometonų - žvaigždė ir mėnulis? Kodėl mums, krikščionims, reikia mėnulio Velykų datai nustatyti?!

Jei dangaus kūnų reiškiniai, pvz. meteorų lietus, saulės dėmės ir panašiai įtakoja žemės klimatą, derlių, ligas, potvynius - atoslūgius, tai gal, kaip kad sako astrologija, ir žmogaus likimas yra žvaigždžių tvarkomas ir valdomas? (R. E. de Lury. Jour. Roy. Ast. Soc. Canada, 1938, 32, 174; j. m., Mėnulio pilnatis neigiamai veikia, "Draugas", 1979 liepos 21 d.).

Susirūpinę žmonės klausia:

-Ką Dievo Žodis moko apie astrologiją? Ką Bažnyčia sako apie horoskopą ir zodiaką?

Klausimas yra rimtas, nes, kaip matysime, jis liečia milijonus žmonių. Jie žvelgia į astrologiją, kaip į kokią dievišką apraišką ir nežino, kad per tai jie slysta tamson, prieštaraudami Dievo valiai. Todėl šį straipsnį mes ir pašvęsime temai: Astrologija ir Šv. Raštas.

Astrologija yra labai sena, ji siekia priešistorinius laikus. Mozė savo pirmoje Šv. Rašto knygoje mus informuoja, kad anais laikais žyniai, magikai ir panašūs aiškiaregiai Egipte turėjo aukščiausias pozicijas; jie buvo faraonų patarėjai (Gen. 41:8). Danielius rašo, kad ir Babilonijos karaliams artimiausi ir svarbiausi patarėjai buvo astrologai (Dan. 2:2).

Kaip žinome, visa tai buvo prieš kelis tūkstančius metų. Tai bu-

vo prietaringuose pagonių kraštuose. Kokį vaizdą mes matome šiandieną, moderniais laikais? Ką mes matome krikščioniškoje šalyje - Amerikoje?

Jei intelektualų tarpe astrologija yra jau mirusi, tai plačiose masėse mes matome tiesiog neįtikimamą vaizdą: tokių babiloniškų astrologų čia šiandieną Amerikoje mes turime net 185 tūkstančius; iš jų 10 tūkstančių yra "full time" astrologai, o 175 tūkstančiai - "part time". Tiek daug astrologų neturėjo nei Babilonija, nei Egiptas kartu sudėjus. Negana to, Amerikoje net 2 tūkstančiai dienraščių turi horoskopinius skyrius, kur kasdieną žmonėms yra duodama įvairių astrologinių perspėjimų ir patarimų. Šalia to, turime dar astrologinių almanachų ir panašių leidinių. Šią spaudą, lyg kokią evangeliją, skaito milijonai žmonių, teigia britų ir amerikiečių enciklopedijos. Gausybė žmonių ant kaklo arba savo automobiliuose bei namuose turi įvairius amuletus bei zodiako simbolius, prietaringai tikėdami, kad bus apsaugoti nuo visokių nelaimių.

Daug kas, lyg pasiteisindami, sako, kad jie visiems tiems dalykams netiki, nežiūrint to, jie puošiasi zodiako simboliais, jie negali perversti laikraščio puslapio kasdieną nepaskaitę ką jiems skelbia astrologų "evangelija".

Jie tiki ar netiki, tačiau jų pasąmonėje astrologijos pėdsakai pasilieka. Matant milijonus žmonių skęstant prietarų tamsoje, Bažnyčia negali tylėti. Kristus įpareigojo mus priešintis tamsai ir nešti Jo šviesą (Mt. 5:13-16; 28:20).

Patarlė sako: "Norint priešą lengviau nugalėti, turime jį pažinti". Pirmiausia susipažinkime su terminais, kas yra astrologija, horoskopas ir zodiakas.

Astrologija virš 5,000 metų senumo klaidingas mokslas, tai ateities būrimas iš dangaus reiškinių, tai prietaringas tikėjimas, kur žmogus savo likimą riša ne su Dievu, o su dangaus kūnais, planetomis. Tikima, kad žvaigždžių vienoks ar kitoks išsidėstymas dangaus skliaute žmogaus gimimo momentu, nulemia jo visą tolimesnį gyvenimą (Baker's Dictionary of Theology). Tai lyg religija, kur Dievo vietoje yra dangaus skliautas, o Evangelijos vietoje yra ne Šv. Raštas, bet astrologų, lyg kokių kunigų, pranašų ar aiškiaregių perspėjimai ir pamokymai.

Kas yra horoskopas? Tai dangaus skliauto ir planetų pozicijų bei zodiako ženklų diagrama, tai laiko ir dangaus šviesulių išsidėstymo lentelė, rodanti padėtį žmogaus gimimo metu. Skliautas yra padalytas į 12 skyrių arba namų, turinčių 30 laipsnių kampą. Astrologas, žvelgdamas į šią lentelę, pranašauja ateitį. Tai yra ne mesopotamiečių aritmetikos, o greičiau graikų pagonių geometrijos išradimas.

Kas yra zodiakas? Tai dangaus sferoje, išilgai ekliptikos, 15

laipsnių pločio juosta, kur keliauja saulė, mėnulis ir planetos. Toji juosta yra padalyta į 12 zodiako ženklų pagal zodiako žvaigždynų skaičių su zodiako simbolių ir įvairių gyvūnų atvaizdais.

Visas šis reikalas, iš paviršiaus žvelgiant, atrodo labai rimtai ir moksliškai, bet pažiūrėkime iš arčiau. Oxfordo u-to prof. George Rawlinson rašo ("Seven Great Monarchies of the Ancient Eastern World", Vol. 2, p. 205-211), kad dangaus skliautas nuo 150-tų m. pr. Kr. iki šiol yra pasisukęs pirmyn per vieną, taip vadinamą, namą, tačiau šių dienų astrologai to nepaiso ir savo pranašystes tęsia iš pasenusio kurpaliaus. Negana to, šių dienų astrologams mūsų žemė vis dar tebėra visatos centras, kaip kad klaidingai buvo manoma prieš Kopernico laikus.

Dar kitas dalykas: astrologui yra svarbu žmogaus gimimo laikas, arba kalendorinė data. Kristui gi yra svarbi žmogaus atgimimo diena, tiksliau sakant, pats atgimimas, pats žmogus, o ne jo gimimo kalendorinė data.

Pagal astrologiją, tą pačią dieną ir valandą gimę asmenys turėtų tą patį likimą, bet taip nėra. Tam išaiškinti astrologai atsakymo neturi. Kaip matome, astrologija yra nei moksliška, nei krikščioniška.

Astrologijos gimtinę reikėtų laikyti Mesopotamiją. Maždaug prieš 4, 5 tūkstančius metų astrologija jau buvo pripažinta kaip svarbus veiksnys žmogaus gyvenime. Babilonijoje ir Asirijoje ji buvo glaudžiai susijusi su religija, su mokslu ir valdžia. Be astrologų pritarimo nebuvo daromi jokie svarbesni nutarimai.

Iš babiloniečių astrologija 6-me šimt. pr. Kr. pasiekė Indiją ir netrukus Kiniją. 4-me šimt. pr. Kr. ji pasiekė graikus, o vėliau romėnus, arabus ir krikščionis. Tik žydai buvo atsparesni prieš astrologiją, bent iki viduramžių.

Visur klestinti astrologija įtakojo religijas, filosofijas, mokslą ir šalių valdžias. Planetos, lyg kokie šventieji patronai, globojo atskiras valstybes, pvz.: Jupiteris - Angliją, Marsas - Vokietiją ir t. t.

Nors teologų suvažiavimai, pradedant nuo 315 metų (Ancyra, Angora, Ankara) ir pasmerkinėjo astrologiją, tačiau praktiškame gyvenime tai mažai ką reiškė. Astrologijos talkos šaukėsi ne vien princai, bet ir prelatai. Jos įtaka buvo jaučiama ne vien Dantėje (1265-1321), bet ir pas Thomą Aquinietį (1225-1274). 14-me šimtmetyje astrologiją dėstė žymiausi Europos universitetai. Popiežius Julius II (1503-1513) nustatė savo karūnacijos datą, remdamasis astrologiniais apskaičiavimais (The Horizon Book of the Renaissance, by R. M. Ketchum, Horizon Magazine, 1961).

Nei Renesansas ir net nei Reformacija didesnio pasipriešinimo astrologijai neparodė, nes pvz. Melanchtonas ir kiti turėjo astrolo-

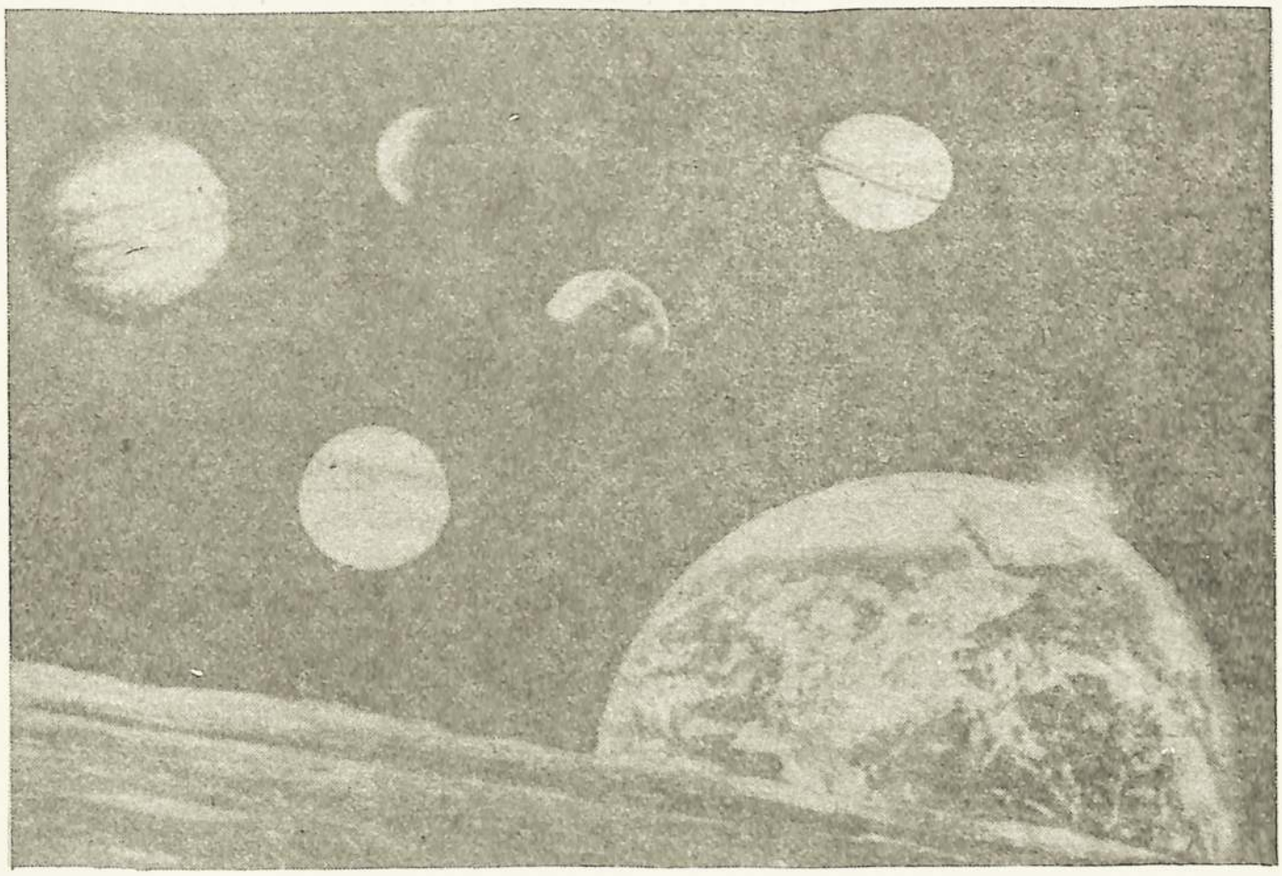

Saulės sistemos Žemės dangiški kaimynai, parodyti satelito padarytoje nuotraukoje. Virš Mėnulio horizonto dešinėje matoma Žemė su Saulės spinduliais viename jos krašte. Virš Mėnulio pirmoji planeta — Venus. Kitos (iš k. į d.) — Jupiteris, Merkurijus, Marsas ir Saturnas

ginę pasaulėžiūrą.

Naujųjų amžių pradžioje astrologija vis dar buvo laikoma rimtu mokslu, bet, augant astronomijai ir kitiems rimtiems mokslams, ji pradėjo smukti; smukti, - jei ne plačiose masėse, tai bent pirmūnų intelektualų tarpe.

Įdomu, kad astrologijai mirtiną smūgį trenkė ne teologai, ne Bažnyčia, bet mokslininkai astronomai - lenkų Kopernicus (1473-1543) ir vokiečių Kepleris (1571-1630).

Krikščionijai žengiant pirmuosius savo žingsnius, pastoti astrologijai kelią buvo neįmanoma. Astrologija buvo per daug plačiai ir giliai įsišaknijusi įvairių tautų kultūrose. Anuomet atmesti astrologiją, reiškė atmesti kuo ne visą klasikinės kultūros paveldėjimą.

Koks tad yra krikščionijos įnašas kovoje prieš astrologiją? Jei pagoniškam pasauliui šie du žodžiai - astrologija ir astronomija - reiškė vieną ir tą patį dalyką, tai krikščionijos dėka šie du žodžiai laikui bėgant, įgavo skirtingas sąvokas: astrologija liko surišta su prietarais ir burtininkyste, o astronomija iškilo kaip rimtas mokslas.

Tiesa, tiek S. Testamente (Job. 38:31), tiek ir N. Testamente (Mt. 2:1, 2) kartais galime užtikti lyg ir neutralumą astrologijos atžvilgiu, tačiau visumoje Šv. Raštas labai aiškiai astrologiją pasmerkia. Kai efeziečiai tapo krikščionimis, jie visas savo burtų knygas sudegino (Acts 19:19). Dievas per Mozę įpareigoja tėvus rūpintis, kad jaunimas neįsiveltų nei į astrologiją, nei į spiritizmą (De. 4:9-14). Šv. Raštas astrologiją labai griežtai uždraudžia (De. 4:19; 17:3; Lev. 19:26). Mozės įstatymas astrologus ir jiems panašius baudžia aukščiausia bausme - mirtimi (Ex. 22:18; Lev. 20: 6, 27; 1 Sam. 28: 9). Pranašas Izajas perspėja, kad nesiklausytume astrologų, nes jie nesiremia Dievu, žmonėms nieko padėti negali, o tik skandina juos prietarų tamsoje ir veda pražūtin (Is. 8:19-22; 47: 10-13). Pranašas Jeremijas rašo: "Taip kalba Viešpats Dievas: Nesimokykite jūs iš pagonių, ir nesibaiminkite dangaus ženklų,kaip kad bijo pagonys" (Je. 10: 2, 3). Panašiai rašo pranašas Ezekielis (13:23) ir Samuelis (1 Sam. 28:15). Apaštalas Petras ir apaštalas Povilas aiškiai pasisako prieš žyniavimą (Acts 8:9-23; 13:6-11).

Kas atsitinka su žmogumi ir su visuomene, kai ji, primiršusi Dievą, kelio ieško ne Dievo Žodyje, bet kur kitur, pvz.astrologijoje, horoskope, zodiako ženkluose?

Į šį klausimą nepaprastai tikslų atsakymą duoda ap. Povilas laiške romiečiams (Rom. 1:21-32); čia jis užsimena apie horoskopo zodiakiškus gyvūnus (Rom. 1:23) ir, lyg veidrodyje, duoda pilną vaizdą visuomenės, kuri, teologiją išmainiusi į astrologiją, skęsta tamsoje, nuodėmėse ir varguose.

Keista, kad tiek istorijos kelias, tiek žmonijos ilgametė patirtis, tiek ir visas Šv. Raštas nors aiškiausiai mums liudija, jog visokiausi žmogaus bandymai deocentrizmą pakeisti homocentrizmu veda pražūtin; žmogus visvien yra linkęs klysti. Kodėl gi mums knieti palikti kelią dėl takelio?!

Atsiminkime ir gerai įsidėmėkime: mums tėra tik viena pagalba ir ta pagalba yra Dievas! Ne astrologija ar kitokie pakaitalai, bet, kaip sako ap. Povilas, Dievo Žodis nurodo mums tikrą kelią ir teikia išminties (2 Tim. 3:13-17)! Teisingai sako psalmistas: "Viešpatie, Tavo Žodis yra žiburys mano žingsniams ir šviesa mano keliui" (Pr. 119:105). Išmintingasis Saliamonas sako: "Visa širdimi pasitikėk Viešpačiu Dievu, o ne savo žmogiška išmintimi; neužmiršk Dievo visuose savo keliuose, ir Jis tave gerai vedžios" (Prov. 3:5, 6), Ap. Povilas, vartodamas astrologinę terminologiją, sako, kad nei aukščiausias zenitas, nei žemiausias nadiras negali tikinčiųjų atskirti nuo Dievo (Rom. 8:39), nes Dievas mumis rūpinasi ir duoda mums ne baimės dvasią, bet jėgos, meilės ir drausmės (2 Tim. 1:7).

Įsidėmėkime: kai Egipto išmintingiausi astrologai nepajėgė fa-

raonui atsakyti, pagalbon buvo pakviestas Juozapas (Gen 40: 8; 41: 8, 15); kai Babilonijos išmintingiausi astrologai nebepajėgė karaliui atsakyti, pagalbon buvo pakviestas Danielius (Dan2:10, 11).

Tiek Juozapas, tiek Danielius nesirėmė planetų išsidėstymu ar žmogaus išmintimi. Juodu aiškiai ir tvirtai rėmėsi vien tik Dievu (Gen. 40: 8; 41:15-39; Dan. 2:2-47).

Tebūna jie mums pavyzdžiu!

Bet ne visada Dievo malonės dovanos ateina savaime; tenka melstis ir prašyti, kad jas gauti.

Danielius anuomet, krizės metu, su savo trimis draugais meldėsi, prašė, kad Dievas padėtų. Jų malda buvo išklausyta (Dan. 2: 17-19). Kristus mums irgi primena, kad turime melsti savo dangišką Tėvą. Jis teikia pagalbą tiems, kurie Jo prašo (Lk. 11: 9, 13; Jn. 16:23, 24).

Ne astrologija bet Dievas yra mūsų pagalba ir viltis! Tik Jis yra mūsų Viešpats ir Tėvas!

Arėjas VITKAUSKAS

NAGINAITĖS *)

Geltonos, naujos naginaitės!
Auteliai nauji ir balti!
Ir kojos-lyg naujitėlaitės,
kai apsiavęs taip eini...
  Tuomet buvau aš mažas vaikas
  ir lengva buvo eiti man,
  daug nežinojau ko, dar paikas
  aš buvau, bet jau gyveniman
buvau pradėjęs žingsnį rimtą,
į darbą sunkų jau ėjau...
Dabar, apleidęs vietą gimtą,
taip pat vėl sielvartus žinau,
  bet vis tos naujos naginaitės
  lengvesnės buvo, eisena
  dabar jau man visai kita,
  nebėra vaiko-pasakaitės!..
Kaunas, 1932. VI. 25 d.

*)Arėjas Vitkauskas-šiaulietis, čia turi galvoje tą laiką, kai dirbo Šiauliuose, vokiečių okupacijos metu, naujosios stoties ir šiaip geležinkelio darbuose.

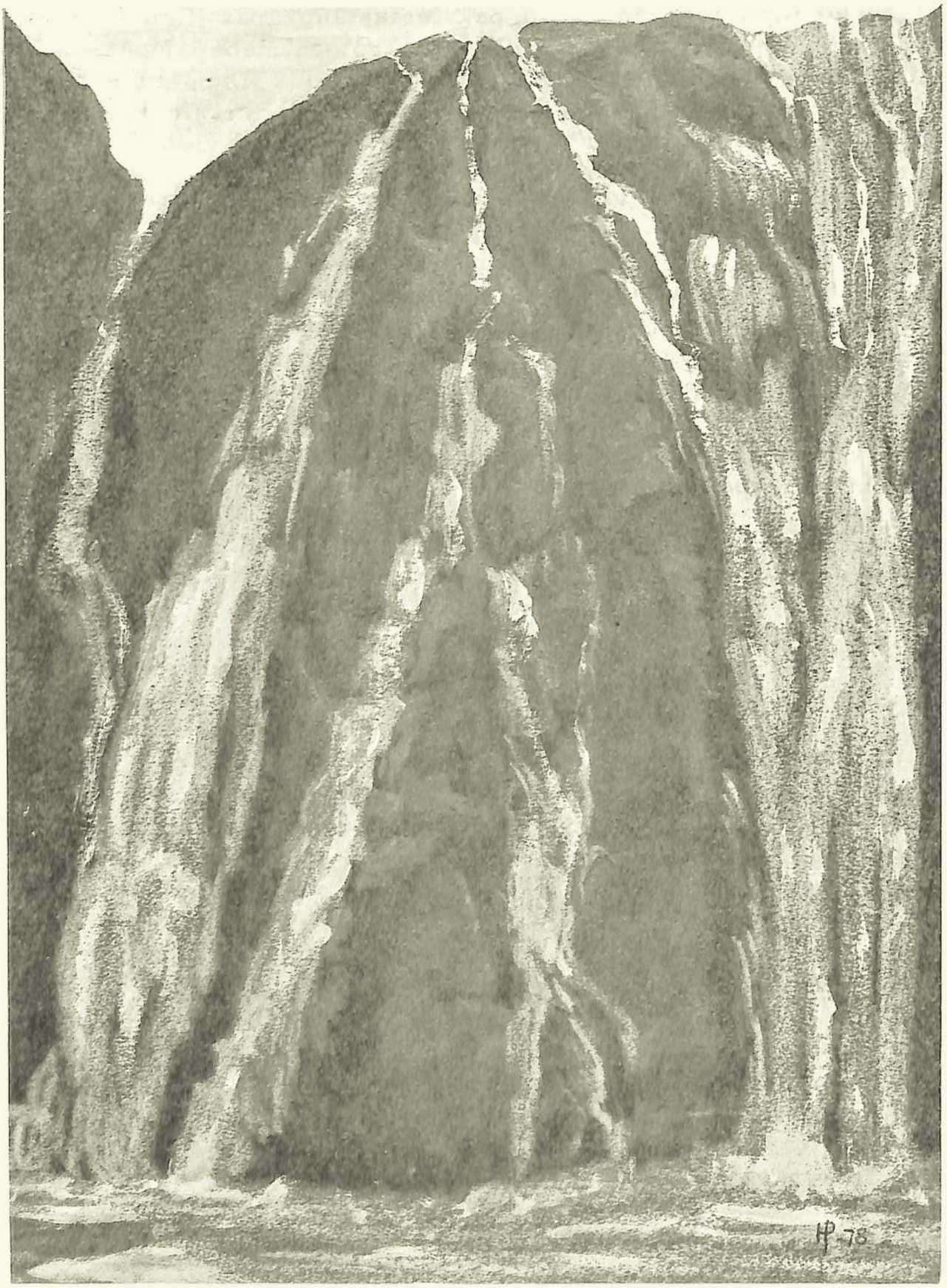

Aukštos Pacifiko pakrantės *Dail. inž. H. Pavilonis*

ALGIRDAS BUDRECKIS

MASKOLIAI TOLMINKIEMYJE

1980 m. vasario 18 d. minėjome 200 metų sukaktį nuo pietisto kunigo ir humanistinio poeto Kristijono Donelaičio mirties. Anot istoriko K. Korsako, pagrindinį savo kūrinį "Metus" Donelaitis bus rašęs maždaug 1765-1775 m. laikotarpiu. Čia norima aptarti jo veiklą laikotarpyje prieš "Metų" rašymą, apie jo veiklą Septynmečio karo metu. "Kristijono Donelaičio Raštų" įvadiniame straipsnyje sovietų istorikai labai lakoniškai pamena, jog Donelaitis nebuvo labai kūrybingas 1756-1763 metų laikotarpyje (žr. "Raštai", Vilnius 1977) ir viskas. Daugiau ir nepasakyta, kas įvyko per tą laikmetį.

1743 m. spalio 17 d. išlaikęs kunigo egzaminus Karaliaučiuje Kristijonas Donelaitis buvo spalio 21 d. ordinuotas kunigu.Tų pačių metų lapkričio 24 d. Įsrutės liuteronų superintendentas Hanas (Hahn) jį įvedė į Tolminkiemio parapiją.

Donelaičio laikais Tolminkiemio parapijai priklausė 4 karališkųjų domėnų palivarkai, 3 valsčių ir 2 privatūs dvarai. Tolminkiemyje gyveno amtmonas, 5 laisvieji valstiečiai ir 200 baudžiauninkų. Parapija tuo metu buvo beveik grynai lietuviška, nors kai kurie save jau vokiečiais laikė ir namie vokiškai kalbėjo.

Donelaitis sakė pamokslus iš ryto vokiečiams vokiškai, o po pietų lietuviams lietuviškai. Pats būdamas lietuvis, jis aiškiai linko į lietuvių būrų pusę, skaudžiai atjausdamas lietuvių kalbos, papročių ir net būdo stelbimą vokiečių naudai. Jis matė sunkią žmonių būklę, kai dar 1732 m. Tolminkiemyje buvo įsteigtas karališkasis dvaras ir tam tikra dalis ūkininkų buvo pašalinti nuo ūkių. Tas pats pasikartojo 1745 m., jam jau kunigaujant. Būrų laukai buvo paversti priedvariais, o patys žmonės virto baudžiauninkais, turėjusiais sunkiai dirbti dvaro amtmono naudai.

Prasidėjus Septynmečiam karui, rusų kariuomenė užplūdo Mažąją Lietuvą (darydami nevaržomą tranzitą pro silpną Lenkijos - Lietuvos Rzeszpospolitą). 1757 m. rugpiūčio pradžioje maskoliai įsiskverbė į Mažąją Lietuvą. Nuo karo veiksmų Donelaitis su žmona buvo pasitraukę į Romintos girią, už kelių kilometrų nuo Tolminkiemio. Tuo metu Rominta buvo didžiausia giria Mažojoje Lietuvoje. Net XX a. pradžioje ji turėjo 24, 000 ha ploto. Pabėgęs į Romintos girią, Donelaitis įsikūrė pas vyriausią tos girios prižiūrėtoją Bertoldą, kuris vienas pats gyveno medžiotojo namelyje. Parapijiečiai, sužinoję savo klebono buveinę, 1757 m. rugpiūčio 10 d. susirinko pas jį. Prūsų karaliaus medžioklinėje būstinėje (vok.

Jagdbude, liet. Juodabudė) buvo atlaikytos pamaldos. Tris savaites Donelaitis su parapijiečiais slapstėsi Romintos girioje laikydamas pamaldas. Čia ir vaikai būdavo krikštijami.

Tiesiogiam pavojui praėjus, 1757 m. rugpiūčio 27 d. Donelaitis grįžo į Tolminkiemį. Savo dienoraštyje jis pažymėjo: "1757 m. rugpiūčio 18 d. paskutinį kartą krikštyta girioje, rugpiūčio 27 d. jau Tolminkiemyje. Nuo šiol buvau namuose ir Dieviškojo gailestingumo dėka esu išlikęs sveikas. Jūs, būsimieji, būsimieji laikai neužmirškite šito vargo. Job. 19, 23, 24".

1758 m. rusai užėmė Karaliaučių, o 1760 m. ir patį Berlynį. Grįžęs į Tolminkiemį Donelaitis ligi 1762 m. turėjo pakelti rusų okupaciją, vykdydamas privalomus jų įsakymus. Rusai žiauriai išnaudojo užimtus Rytų Prūsus. Jie net verbavo vietinius gyventojus atsižadėti ištikimybės karaliui Fridrichui II ir prisiekti tarnauti naujai carienei Kotrynai II. Yra išlikę kuriozinis dokumentas, būtent, rusų įsakas lietuvių kalba (ar nebus pirmasis rusų bene propagandos dokumentas lietuvių kalba?). Čia pažodžiui teikiamas generolo Vojeikovo 1762 m. rugpiūčio 6 d. įsakas:

"Ant Paliepimmo Diddes Župones ir Cecorenes Vissi Moskolu i. i. i.

Kaczeng nu 16 Dienos Lepinno szittam mete wissiems gywatninkams Prusu karalysteje apsakita buwo, kad je wel kaip pirma wierni ir paklusnus Cecorenei. Wissu Moskolu butu; tai tik man dabbar. Nu didzausio Generolaus wissu Waisku Moskolu v. Soltikow zinne duta, kaip didde Župone ir Cecorene wissu Moskolu Catharina II, tajau pirma su Prusu Karalum padarrita Pakaju tikkray laikiti nor, ir tokiu budu man didzausey paliepe, szittoje žemeje Gywenantiems apsakiti, kad je nu Paklusnummo priesz Cecorene wissu Moskolu wissay walni yra, ir szitta Karalyste Waldzei Karalaus Prusu wel paduti. Pagal kitta didzausa Cecorenes Paliepimma asz wissiems Prusu Karalysteje laikantiems tumi žinne dum, kad e tiktay tas jau pirma su Prusu Karalum padarritas Pakajus pilnay laikomas, bet ir szittoje Karalysteje Gywenanczus, bille koki ureda je ir turretu, kadangi je pagal Apsakima 8 d. Lepinno szitto meto nu Priesgos del Paklasnummo atwalnyti yra, ne tiktay ju szlužboje bet ir wissokiu, kurre Prusu Karalui kaip ju prigimtui žemes Wieszpaczui paroditi kalti yra, jus dar syki uzrodau Karalauczuje d. 6 Deggesio 1762.

Cecorenes wissu Moskolu i Mano Maloningausos Župones
Generolus F. de Woyeikow".

Žinoma, Prūsijos būrai mažai atsiliepė į šitą propagandą. Garbė kunigui Donelaičiui, kad jis permatė rusų išdavikiškos vilionės propagandą. Jam pirmoje vietoje rūpėjo parapijiečių gerovė. Jis matė, kad rusai, nė kiek ne geresni už vokiečius, tačiau viliojan-

čius būrus į pražūtį Rusijoje. Kaip kunigas jis buvo priverstas skelbti rusų okupacinius potvarkius. Bet mūsų Donelaitis turėjo nugarkaulį. Jis sugebėjo sumaniai bei drąsiai reikšti savo nusistatymą.

Maskolių okupacijos metu jis išgarsėjo savo 1757 m. rugsėjo 10 d. pasakytu pamokslu. Mat, buvo gavęs rusų įsakymą švęsti jų šventojo Aleksandro Nevskio šventę. Pamoksle Donelaitis pasisakė šventojo Aleksandro Nevskio nepažįstąs, tad kalbėsiąs apie Šventojo Rašto "Aleksandrą Kalvį". Donelaičio žodžiais tariant: "Man yra įsakyta garbinti šv. Aleksandrą. Gal jis ir buvo geras žmogus, bet aš apie jį nieko nežinau, lygiai kaip ir jūs nežinote. Todėl, mielieji broliai, pasiskaitykite šiandien šią Šv. Rašto vietą: "Aleksandras, kalvis, daug man yra bloga padaręs; tegul Viešpats pats atlygina jam pagal jo darbus!" (2 Timotiejui 4, 14).

Pamoksle jis netiesioginiai šį maskolių šventąjį sulygino su plėšiku. Pamokslo efektas buvo toks, kad savo parapijiečiams davęs medžiagos visam rusų okupacijos žiaurumui suprasti. Rusams pasitraukus iš Rytprūsių, su jais nėjo savanoriškai būrai iš Tolminkiemio. Anaiptol! Tolminkiemy net apsigyveno rusų kareivių dezertyrų!

IŠ TORONTO PADANGĖS

Mažosios Lietuvos Moterų D-ja (bene vienintelė pasaulyje) vis dar laikosi savo senų tradicijų ir šįmet vėl suruošė šiupinio vakarienę.

Prisikėlimo Parapijos salė greit prisipildė svečiais, kurie, užtikrinę sau vietas, ėjo žiūrėti laimikių stalą ir pasišnekėti su pažįstamais. Gražių fantų buvo daug. Mūsų darbščios ponios sunešė nemažai rankų darbo puošnių skarų, pagalvėlių, staltiesių, pirštinių ir t. t. Baltrušaitytė dovanojo savo austas juostas. Palankūs krautuvės savininkai atsiuntė vertingų dovanų. Tarp kitko gulėjo dr. M. Anyso knyga "Kova dėl Klaipėdos". Visų dėmesio centre buvo žymių mūsų dailininkų paveikslai: trys A. A. Tamošaičių ir po vieną J. Dagio ir Halinos Žmuidzinienės.

Gen. Konsului su ponia atvykus, visi susėdo už gražiai padengtų ir gėlėmis bei žvakėmis papuoštų stalų.

Elzė Jankutė, M. L. D-jos steigėja ir daugmetinė pirmininkė, jautriais žodžiais pasveikino svečius, ypač gen. konsulą su ponia. Šiais metais pasimirė viena d-jos miela ir aktyvi narė - Katrė Raudonikė Steponienė. Tylos minute ji buvo pagerbta.

1980 m. vasario 17 d. Tėviškės parapijoje minint poeto kun. Kr. Donelaičio200 metų mirties sukaktį, prie programos išpildymo prisidėjo Sekmadieninės mokyklos moksleiviai. *Nuotr. M. Nagio*

Kunigui Pacevičiui sukalbėjus maldą, ant stalų pasirodė pilni bliūdai mažlietuvių ir draugų taip mėgstamas valgis - šiupinys su kiaulės uodegytėmis ir ausytėmis bei šutintais kopūstais. Nutilo visos svečių kalbos, kaip Donelaičio būrams, smaguriaujant.

Programa buvo gerai apgalvota. Mūsų jaunas atžalynas - K. Dambaraitė ir A. Šernaitė padeklamavo skulptoriaus - poeto J. Dagio eilėraščius, P. Lasienė gražiai paskaitė iš Donelaičio "Metai". Ieva Adomavičienė supažindino svečius su šiupinio reikšme M. Lietuvoje.

Nuoširdžiausiais katučiais susirinkusieji pasveikino vyrų chorą "Aras", 41 gražiai aprengtų, vienodomis eilutėmis vyrų ir jų, mūsų publikos mylimą dainininką ir dirigentą, Vaclovą Verikaitį. Akomponavo maestras, pianistas ir kompozitorius Stasys Gailevičius. Choras gyvai ir darniai išpildė 6 dainas: 3 Juozapavičiaus - "Lietuvos daina Rigidai Rigido", "Kaip liūliavo mūs senoliai" ir "Negerk, broleli, trečios"; Bartulio - "Širdis dar jauna"; Bačiulio - "Mano pypkė" ir Budrevičiaus - "Visos žmonos tokios pačios". Garsiais plojimais publika palydėjo menininkus. Greitos šeimininkės aprūpino svečius kava ir pyragaičiais. Labai prajuokino visus J. Dambaras su eilėraščiu "Cepelinai" satyra moterims, mat, vyrai dirba, o moterys skina laurus. Ypač linksma buvo tiems, kurie žinojo, kad šiupinį pas mus paruošė vyras P. Žyvatkauskas.

Pranešėja buvo gražiai pasipuošusi tautiniais rūbais Baltaduo-

nienė. P. Baltaduonis vikriai pravedė fantų išdalinimą. Juokų ir katučių netrūko. A. A. Tamošaičių paveikslus laimėjo Šerelienė, Montvila ir M. Žyvatkauskienė. Skulptoriaus J. Dagio paveikslą gavo I. Kairienė. Žavingą dail. H. Žmuidzinienės paveikslą "Arklys" laimėjo V. Anysienė.

V. A.

IEVOS ADOMAVIČIENĖS PASKAITA

Prieš keletą dienų miela Elzė mane paprašė, kad šį vakarą Jums paaiškinčiau, kas yra tas mūsų šiupinys. Gal paaiškės, kodėl mes čia kasmet susieiname. Apie patį šiupinį nėra ko kalbėti. Jūs jį užuodėte, matėte papuoštą ausimis ir uodegytėmis ir ragavote. Aišku, kad skanus, juk beveik tie patys kasmet susirenka jo valgyti. Virtas pagal seną receptą prityrusių šeimininkių, užtai ir skanus. Bet žinokite, kad šiupinys nelygus šiupiniui, kaip tai patyrė jaunystėje Elzės tetatis, Lietuvos patriarchas Martynas Jankus. Kai Jankų šeima Bitėnuose susėsdavo šiupinio valgyti, tai patriarchas kiekvieną kartą pasakodavo, kaip jis 1880 m., 100 metų po Kristijono Donelaičio mirties, (vakar kaip tik suėjo 200 metų po didžiojo mūsų poeto mirties) su žymiu vokiečių tautotyrininku dr. Tetzneriu vyko iš Bitėnų į Tolminkiemį tikslu padėti vainiką ant Donelaičio kapo. Profesorius specialiai tam buvo atvykęs iš Leipcigo. Nuo Gumbinės jiems teko važiuoti "Droschke" (brika), tai toks geresnis dvikinkis vežimas. Tolminkiemio dvarponė, norėdama kaip nors prisidėti prie Donelaičio (Donalitiaus) pagerbimo, išvirė atvykusiems poeto gerbėjams šiupinį. Tik tas šiupinys buvo labai neskanus. Iš mandagumo valgė abu, bet jaunas Martynas Jankus, grįžęs namo, prašė mamos išvirti tikrą šiupinį ir labai sielojosi dėl to, ką tas vokietis profesorius turėjo pagalvoti apie Donelaičio taip išgirtą valgį. O tas šiupinys garsiojoj "Metų" poemoj, su kuria Tolminkiemio klebonas praskynė lietuvių literatūrai kelią į pasaulį ir sau užsitikrino vietą nemirtingų poetų eilėse, - vis ir vėl minimas įvairiom progom, įvairiems tikslams.

Rūpestingumas, darbštumas, taupumas ir pamaldumas, tai mūsų garsaus kunigo puoselėjamos dorybės:

"Žirnių sau pasisėk zopustui didelį plotą
juk žinai, kaip skanūs jie, kai šiupinį verdi".

Pergyveno Donelaitis, kad jo lietuvninkai, atsibasčiusių varles ir rupūžes ėdančių prancūzpalaikių ir šveicorių įtakoj, pražaidė savo viežlybumą, kad jie, kaip krikščionims nepritinka, pradeda nebeatsiminti Dievo dosnumo. Ypač apgailestavo poetas moralinį nuosmukį ir ilgėjosi barzdotos gadynės Prūsuose, kai tėvai mūs:

"Didelį savo namams padarydavo džiaugsmą,
O kad šiupinį kartais jiems išvirdavo tirštą
Ir lašinių kokį šmotelį duodavo priedams.
Ak, kaip girdavo sotinti bernai gaspadorių".

Toli gražu dar ne visos citatos apie šiupinį. Bet pakaks. Pagal Lietuvių Enciklopediją: šiupinys - tai žirnių, pupų, morkų ir bulvių tyrė, kartais su miltų priemaišu. Ligi XIX a. galo vakarinėj Lietuvoj buvo apeiginis Užgavėnių, Kalėdų ir net Velykų valgis, o rytinėj Lietuvoj tuo laiku jau vien skerstuvių valgis. Paskutiniu laiku šiupinys buvo nustojęs apeiginės reikšmės ir palikęs tik kasdieninis valgis.

Grįžtu vėl prie Elzės. Pagal ją, Mažojoje Lietuvoj šiupinio virimas niekad nebuvo nustojęs tradicinės reikšmės. Užgavėnių dieną, kuri skaitėsi pusiau šventė, kiekvienoj ūkininko troboj buvo verdamas šiupinys su rūkyta kiaulės galva. Suvažiuodavo giminės, kaimynai, eidavo vieni pas kitus. Visur vyravo linksma, pakili nuotaika. Jauni vyrai susėsdavo po dešimt į šlajas (roges), į kurias įkinkydavo jaunus, dar neišvažinėtus arklius, nepripratintus prie pakinktų. Linksmas klegesys nuaidėdavo po kaimus, kai vienas po kito atsidurdavo pusnynuose.

Vaikai turėdavo tą dieną eiti į mokyklą, bet jų mintys sukdavosi apie vaišes ir linksmybes namuose. Visokiais būdais jie stengdavosi paveikti vokiečius mokytojus, kad leistų namo. Štai, pavyzdžiui, taikiomis eilėmis:

"Fastnacht feiert Katz und Maus
Šiupinys gibt es in jedem Haus.
Der Herr Lehrer ist ein guter Mann
Der uns auch jetzt noch Ferien geben kann".

Tai puikiausiai liudija, kad Donelaičio išgirtas šiupinys neatskiriamas nuo mažlietuvių tradicijų. Nepriklausomybės laikais Klaipėdos Moterų Draugija kasmet virdavo tradicinį šiupinį su dideliu pasisekimu. Tremtyje Toronto Mažosios Lietuvos Moterų D-ja, vadovaujama nepailstančios Elzės Jankutės, jau berods, 22-rą kartą verda šiupinį. Prisitaikydamos prie išlepintų skonių, mes vieton kiaulės galvos patiekiame skanų kumpį bei šutintus kopūstus. Tačiau šiupinys lieka nepasikeitęs - sutrinti geltoni žirniai su bulvėmis, virti ausų ir uodegyčių sultinyje.

V. A.

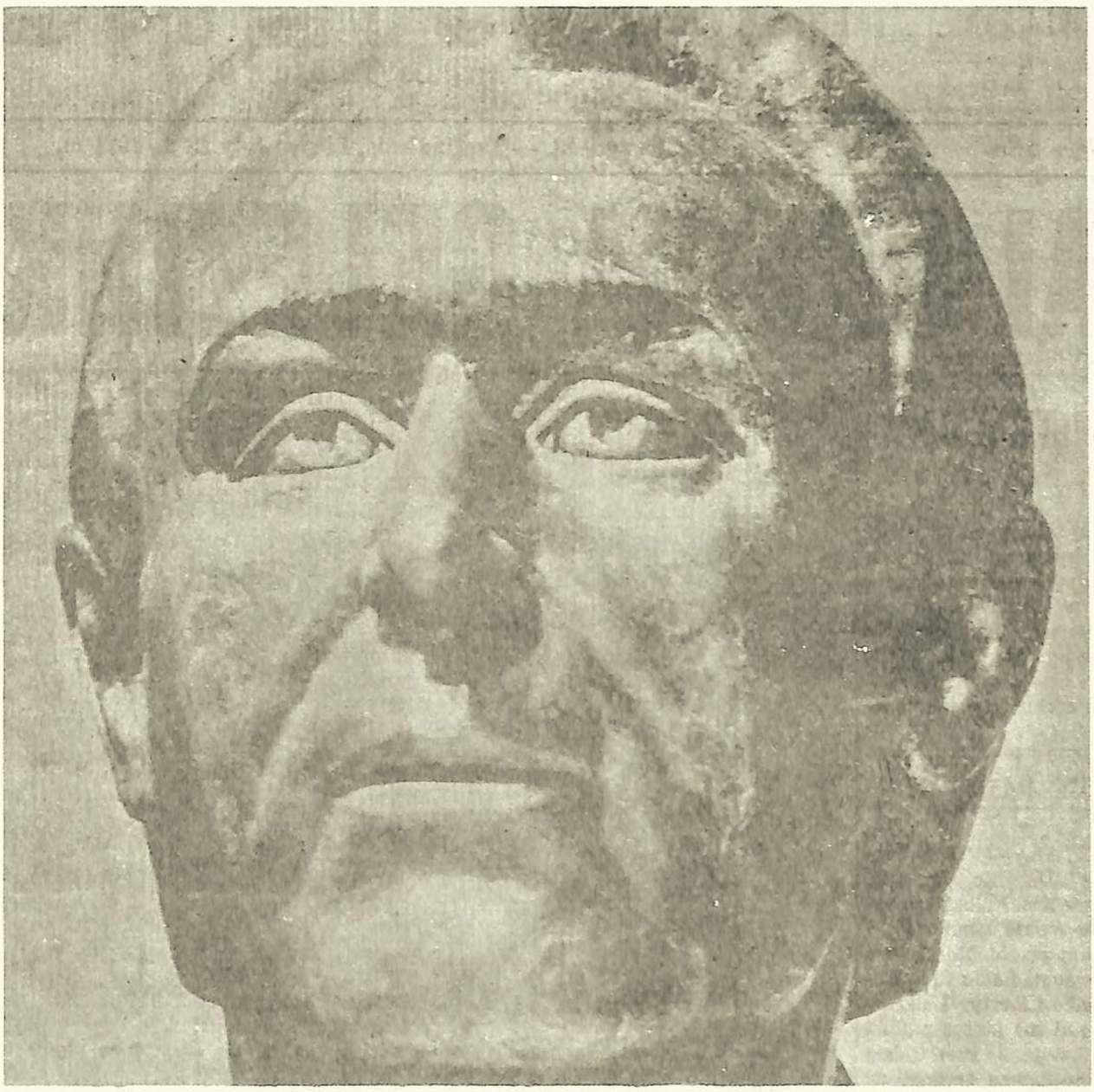

KRISTIJONO DONELAIČIO veidas atkurtas archeologo V. Urbanavičiaus su prof. M. Gerasimovu

V. KAROSAS

KRISTIJONO DONELAIČIO IDĖJINIS PALIKIMAS

Prasidėję minėjimai, skirti Kristijono Donelaičio 200 metų mirties sukakčiai atžymėti, pasieks veik kiekvieną lietuvio gyvenamą užkampį tėvynėje ar laisvajame pasaulyje. Šis reiškinys tuo labiau įsidėmėtinas, nes dar 1964 m. visa lietuvių tauta iškilmingai atžymėjo mūsų tautos didžiojo poeto 250 metų gimimo sukaktį, kurio garsas toli nuaidėjo už Lietuvos ribų. Jo vardas buvo gretinamas su didžiausiais pasaulio meno kūrėjais. Žymaus lituanisto Jurgio Lebedžio buvo pripažintas lietuvių tautos genijum. Donelaičio raštai buvo verčiami nuo pat pirmojo L. Rėzos leidinio į svetimas kalbas ir neseniai buvo išleista jo poema "Metai" japonų kalba.

Vien per pirmuosius Donelaičio Jubiliejinius metus buvo paskelbta per 1500 straipsnių, studijų ir knygų, skirtų vien Donelaičio darbų reikšmės nagrinėjimui. Jo atminčiai Vilniaus u-to rūmuose buvo pastatytas bronzinis paminklas. Neperseniai kitas įspūdingas paminklas atidengtas Klaipėdos miesto centre. Lietuvių tautos mylėtojų pastangomis buvo atstatyta per karą sugriauta Tolminkiemio bažnyčia ir surasti poeto palaikai. Pakartotinai išleistas Kr. Donelaičio pilnas raštų rinkinys ir tikimasi per antruosius poeto sukaktuvinius metus dar plačiau paminėti jo atminimą, giliau įsigilinti į jo poetinį ir idėjinį palikimą. Tik dabar, praslinkus 200 metų nuo jo mirties, ima atsiskleisti poeto genijus ir jo didelė reikšmė lietuvių tautos dabarčiai ir ateičiai.

Kaip kiekvieno genijaus, taip ir Donelaičio kelias į lietuvių tautos sąmonę buvo itin vargingas ir prieštaringas, nes iki šios dienos neįstengiama jo pilnai suprasti. Mirė 1780 m. vasario 18d. Tolminkiemyje, kur kunigavo 37-rius metus, bet jo sukurta epinė poema "Metai" L. Rėzos buvo išleista tik 1818 m., taigi veik po 40 metų nuo jo mirties. Per tą laiką, kaip sprendžiama iš jo išlikusių laiškų ir kitų davinių, yra dingę kiti poeto raštai, jo sukurtos giesmės ir bent viena kompozicija fortepijonui.

Nors pirmasis Donelaičio raštų leidinys, su L. Rėzos vokišku vertimu ir reikšmingu įvadu, buvo sulaukęs vokiečių literatų gražaus atsiliepimo, taip pat entuziastiškai atsiliepė Ad. Mickevičius ir Simonas Daukantas, bet tik praslinkus pusamžiui, 1865 m. akad. A. Schleicher paruošė antrąjį Donelaičio raštų leidinį Rusijos Mokslo Akademijai, "kaip parengiamąjį darbą į tolimesnes studijas lietuvių ir slavų kalbų ryšiams tirti".

Panašiais sumetimais kalbotyros tikslams Vokietijoje G. H. F. Nesselman 1869 m. pirmą kartą išleido gerai paruoštą pilną Donelaičio raštų rinkinį. Lietuviai Amerikoje tik 1897 m. išleido "Kristijono Donelaiczio Rasztus" ir, po spaudos atgavimo, Ignas Šlapelis Vilniuje 1909 m. ir 1914 m. pakartotinai išleido Donelaičio raštus. Per visą Nepriklausomybės laikotarpį tik 1940 m. buvo gražiai išleisti poeto raštai, kurie buvo pakartoti tremtyje. Iš to matome kaip lietuvių tauta, veik per pusantro šimtmečio mažai tesidomėjo savo didžiausiu poetu, jau nekalbant apie tai, kad nebuvo jam ruošiami sukaktuviniai minėjimai, statomi paminklai ar šiaip atžymėtas rimtesnėmis studijomis.

Nuo 1964 m., minint Donelaičio 250 metų gimimo sukaktį, ypatingai tėvynėje ir mažiau išeivijoje, Donelaitis iškilo visame savo poetiškame didingume, bet jo dvasinis ir idėjinis palikimas buvo menkai suprastas. Dabar, minint Donelaičio 200 metų mirties sukaktį, imama giliau įžvelgti į poeto dvasinį ir idėjinį palikimą.

Svarstant šį klausimą, pirma tektų atkreipti dėmesį į kai kuriuos faktus ir reiškinius. Visų pirma, kaip galėjo Donelaitis iškilti tarybinėje Lietuvoje, kuomet jo visi raštai yra persunkti krikščioniška dvasia ir pilni griežtų pasisakymų prieš plintančią bedievybę, taikomą ne vien dvaro "didponiams", bet ir kaimo "bedžiams", kada "Metuose" skaitome tokius žodžius:

"Ak, broleliai, ak, išbuskim irgi pajuskim,
Kaip visur išsižioję peklos plyšta bedugniai
Ir kaip pekliškas razbaininks mūsų gadynę
Su savo mokslais velniškais sudūkina visa".

Šie Donelaičio žodžiai buvo taikomi anuomet plintančiam liberalizmui ir laisvamanybei, bet dar didesniu smūgiu jis kerta dabartinį komunizmą ir ateizmą. Bendrai, visas "Metuose" aprašomas vargingas būrų gyvenimas, kolonistų antplūdis, nutautinimas ir panieka vietos lietuvninkui, - duriančiai primena dabartinę okupuotos Lietuvos padėtį. Nežiūrint šio veriančio akį ir protą panašumo, tarybinių ideologų ir kultūrininkų Donelaitis tapo iškeltas į pačias kūrybines viršūnes ir jo vertinimas keliamas į naujas pakopas. Kaip suprasti šį paradoksą?

Antras, nemažiau mįslingas klausimas kyla, kuomet visuose Donelaičio raštuose, įskaitant jo privačius laiškus ir Metrikų knygose išlikusius autoriaus įrašus, niekur neužsimenama nė vienu žodžiu apie Didžiąją Lietuvos Kunigaikštiją, jos didingą praeitį ar apie įvykusį, jam dar gyvam esant, pirmąjį Lietuvos-Lenkijos respublikos padalijimą. Tas faktas tuo labiau įdomus, nes Tolminkiemio parapija ties Vištyčiu rubežiavosi su DLK. Donelaitis savo raštuose bendrai vengė politikos ir istorinių įvykių, nepaminėjęs savo "Metuose" net Septynerių metų karo, nors jam pačiam ir bū-

rams teko skaudžiai pergyventi šį laikotarpį.

Prasidėjęs Didžiojoje Lietuvoje tautinis atgimimas rėmėsi DLK istorijos prikėlimu, iš kur buvo semiama tautinis sąmoningumas ir dvasinė stiprybė. Nieko panašaus nematome Donelaičio raštuose ir visoje jo veikloje. Nors jis vienoje vietoje sušunka: "Ak, kur dingot jūs, lietuviškos gadynėlės, kaip dar prūsai vokiškai kalbėti nemokėjo", bet Donelaitis neieškojo praeityje dvasinės atgaivos ir stiprybės lietuvių tautos kovai už savo išlikimą ir ateitį.

Kr. Donelaičio poetinis genijus subrendo Reformacijos idėjų poveikyje, kurios diametrališkai skyrėsi nuo jo amžiuje užviešpatavusių DLK kontrreformacijos idėjų, kas ir sudarė didžiausią dvasinę prarają tarp Mažosios ir Didžiosios Lietuvos, nusitęsusią iki mūsų laikų.

Antra vertus, Donelaitis nereiškė mažiausių sentimentų išlikusioms pagonybės apraiškoms, kurias jis smerkė visa savo poetinio žodžio galia, kas dažnai kartojama "Metų" aprašymuose. Poemoje skaitome sekančias eilutes apibūdinančias pagonybės praeitį ir jos reikšmę gabarčiai:

"Kaip pirm to lietuvninkai buvo pagonai
Ir savo dievaičius iš strampų sau pasidarę
Ir po medžiais ant virvių pasikorę gyrė,
Tai jie rods dar taip, kaip mes, nepažindami Dievo,
Daug nešvankių ir durnų daiktų prasimanė".

Dėl šios priežasties netgi dr. J. Basanavičius smerkė Reformaciją, kuri pagrindinai sunaikinusi Prūsijoje senovės lietuvių religijos dvasinį ir kultūrinį palikimą, ant kurio aušrininkai dėjo tautiniam atgimimui idėjinius pagrindus.

Tolygiai Donelaitis niekur savo raštuose, netgi privačiuose laiškuose, neminėjo blogu ar geru žodžiu apie katalikybę, vartodamas vien bendrą krikščionybės terminą, netgi neminint evangeliko ar protestanto vardo. Vistiek jis religiniai liko svetimas ir tolimas katalikiškai Lietuvai.

Iš čia suprantama, kodėl Donelaitis nebuvo pamiltas tautinio atgimimo romantikų ir aiškiai ignoruojamas katalikų kultūrininkų, ieškojusių savo gyvybinių šaknų pagoniškos ir katalikiškos Lietuvos praeityje. Netgi Lietuvos Nepriklausomybės metuose Kr. Donelaitis buvo paliktas mokykloms skirtose chrestomatijose, vien dėl savo kūrybinio originalumo ir poetinio vaizdavimo grožio.

Visai nepripuolamai Donelaičio iškilimas lietuvių tautoje, sąryšyje su jo 250 metų gimimo sukaktimi, sutapo su II Vatikano Susirinkimu ir Chruščiovo paskelbta koegzistencijos politika, nes šie didieji istoriniai posūkiai pralaužė amžiais susidariusias dvasines užtvaras su protestantiškuoju pasauliu, kuris ir sudaro Vakarų de-

mokratijų kamieną.

Pralaužus užtvaras, Kr. Donelaitis iškilo lietuvių tautoje, tiek tėvynėje tiek ir išeivijoje, į pačias poetinės kūrybos viršūnes, nustelbęs veik visus tautinio atgimimo ir Nepriklausomybės laikotarpio rašytojus ir poetus. Bet jo kūrybinis palikimas, dėl kurio vyksta aštri kova tarp tarybinių ir išeivijos kultūrininkų, paskendo prieštaravimuose ir labai skirtingose interpretacijose, aiškinant jo dvasinį ir idėjinį palikimą.

Iki šiol vyravo maždaug bendro pobūdžio pažiūra, kad Donelaitis buvęs būrų poetas, pavaizdavęs epinėje poemoje "Metai" skurdžią baudžiauninkų nedalią, išskirdamas juose "vieţlybiuosius" nuo "nenaudėlių", visumoje priešpastatęs jų darbštumą ir moralinę tvirtybę prieš engiantį dvarą ir jo tarnus, pasižymėjusius savo tinginiavimu, suktumu ir žiaurumu. Pasmerkęs kolonizavimo ir nutautinimo politiką bei kolonistų atneštas neigiamybes, priešpastatęs lietuvninkų žmoniškumą ir tautinę savigarbą, padėjo tautinio sąmoningumo pradus.

Visą būrų gyvenimo eigą atvaizdavo kintančių metų sezonų fone, kurie daugiausia lėmė pačią natūralaus žmogaus gyvenimo vagą ir visa tai reiškė ne savo, bet pačių būrų pasisakymais ir jų veikla. Tokiu būdu Donelaitis sukūrė visai originalią epinę poemą "Metai", jos meniniam apipavidalinimui panaudojęs klasikinį heksametrą.

L. Rėza išleidęs "Metus", kad ir kiek sutrumpintus, savo įvadiniame žodyje vokiečių kalba rašė: "Kūrinio mintys yra teisingos ir gilios; jausmai ir nuotaikos, kurios jame vyrauja, - kupinos aukštos moralės, šeimos dorybių bei tėvynės meilės; palyginimai - natūralūs ir taikūs; aprašymai - gyvi; visas pasakojimas - vaizdingas; įterpti pamokymai - trumpi ir taiklūs; žodžiu, visas veikalas sukurtas tomis įkvėpimo akimirkomis, kai poetas genijaus sparnais pakyla į tiesos ir grožio karalystę. Juo labiau mūsų poetu reikia stebėtis, kad jis, neturėdamas jokio pavyzdžio, vien savo talento jėga tegalėjo iškilti ir pats turėjo praskinti sau kelią."

"Mūsų poetas, kuris sugeba panaudoti visus lietuvių kalbos resursus, stebina kalbos žinovus išraiškos dailumu, jėga ir žodingumu... Visuose šiuose subtiliuose kalbos niuansuose slypi originalumas, kurio iš tikrųjų neįmanoma pamėgdžioti".

Šioje Rėzos pastraipoje duota galimai pilnutinė įžvalga į Donelaičio genijaus charakterį, kurio mintys nerado veik per du šimtmečius pilno pripažinimo ir supratimo lietuvių tautoje. Tolygiai Donelaitis nesudarė impulso atitinkamai literatūrinei srovei susidaryti lietuvių literatūroje, nes jo dvasinės ir idėjinės mintys, didele dalimi, buvo giliai paslėptos kūrinio formoje, ko nesugebėjo ar nenorėjo literatūros kritikai pagauti ir atskleisti. Panašiai di-

dieji Renesanso menininkai ne tiek Biblijos tematikoje, kiek savo sukurtoje meno išraiškoje reiškė ir skleidė humanizmo idėjas.

Minint Donelaičio 250 metų gimimo sukaktuves Lietuvoje, tarybiniai literatūros kritikai žvelgė į poeto idėjinį palikimą marksizmo-leninizmo požiūriu, keldami aikštėn valstiečių klasinį sąmonėjimą ir jų kylančią kovą prieš visą feodalinę sistemą. Jie teisingai pažymi, kad feodalizmo sąlygomis negalėjo vykti tautinis sąmonėjimas, kuris prasidėjo, kai valstiečiai Reformacijos poveikyje ėmė dvasiniai laisvintis iš baudžiavinės priespaudos ir pajusti savo žmonišką vertę.

Tačiau, anot L. Gineičio, parašiusio stambų veikalą "Kristijonas Donelaitis ir jo epocha", - "Donelaitį ribojančiai veikė per mokyklą uoliai skiepyta religinė ir feodalinė absoliutinės monarchijos ideologija, protestantų pastoriaus pareigos ir padėtis" (215).

Šioje vietoje tenka pabrėžti, kad veik visi Donelaičio kritikai, tiek tarybiniai, tiek išeivijos, prikergia Donelaičiui pietizmą, kurio idėjomis ir dvasia buvo persunkti "Metuose" didaktiniai pamokymai ir moralės skiepijimai. Peržvelgę visus Donelaičio raštus, imtinai iki privačių laiškų ir užrašų, niekur neužtinkame mažiausios užuominos apie pietistus. Jo pomirtiniame nekrologe, parašytame precentoriaus K. V. Schulzo, buvusio jo ilgamečio bendradarbio, tarp kitko pasakyta: "Be to (buvo) sąžiningas neiškreipto krikščioniško mokslo gerbėjas ir mokytojas". Taigi, nepasidavęs nei sektantizmui, nei Apšvietos skleidžiamam skepticizmui ir liberalizmui.

L. Gineitis teisingai pažymi, kad "Apšvietą pietizmas smerkė su didžiausiu atkaklumu, kartu pietistai boikotavo ir meną, kaip "piktosios dvasios išmonę". Nebuvo išskiriamas ir liaudies menas. Pietizmo įsigalėjimas Rytų Prūsijoje buvo didelis smūgis lietuvių tautybės etnografiniam savitumui... pietistai žalingai veikė ir į pasaulinę Rytų Prūsijos lietuvių literatūrą" (56).

Iš kur tuomet Donelaitis sėmė savo kūrybinę galią? Į tai veik vienu balsu atsako visi literatūros kritikai: iš lietuviškos liaudies, iš kurios pats poetas buvo kilęs ir kunigaudamas Tolminkiemio parapijoje buvo visa savo siela ir meile suaugęs su ja. Ties šia pažiūra verta sustoti, nes yra paviršutiniška ir klaidi, užkertanti suprasti Donelaičio kūrybinį genijų ir jo dvasinį ir idėjinį palikimą.

M. Gorkis gal geriausiai reprezentuoja liaudinę filosofiją, kuri, nežiūrint ideologinių prieštaravimų tarp tarybinių ir išeivijos literatūros žinovų, savo esmėje yra labai artima. Gorkis rašo: "Liaudis - ne tik jėga, kurianti visas materialines gėrybes, ji - vienintelis ir neišsemiamas dvasinių vertybių šaltinis... Geriausi didžiųjų visų šalių poetų kūriniai yra pasemti iš liaudies kolekty-

vinės kūrybos lobyno" (Raštai, XVIII t.).

Štai kur ieškoma Donelaičio kūrybos šaknų, gal tik su tuo skirtumu, kad tarybiniai kritikai daugiau dėmesio kreipia į socialinius momentus ir brėstančią klasinę kovą, o išeivijos - į tautinį sąmonėjimą ir kovą prieš svetimą priespaudą.

Bene pirmas išeivijoje dr. F. Jucevičius išskyrė tautinę kultūrą nuo folkloro, kuris gali patarnauti, bet nebūtinai, savotiška žaliava nacionalinės kultūros ir literatūros kūrybai. Kas tai panašaus pirmą kartą pasigirdo ir tarybinėje kritikoje. Alg. Radzevičius, sąryšyje su Donelaičio 200 metų mirties sukaktimi, paskelbė intryguojantį straipsnį: "Ar buvo Renesansas lietuvių literatūroje?". Ten skaitome:

"Nekalbama apie Renesanso epochą lietuvių literatūros raidoje. Renesanso epochos negalima įsivaizduoti be nacionalinės literatūrinės kalbos, kurią tik ji ir įstengė sukurti duodama pradžią nacionalinėms kultūroms apskritai. Raštijos lietuvių kalba atsiradimas, kaip žinoma, yra neatskiriamai susijęs su Reformacijos judėjimu, pagimdžiusiu pirmąją lietuvišką knygą - Mažvydo "Katechizmą" 1547 m. Nuo šios istorinės datos prasideda tikrasis lietuvių literatūros formavimasis, trukęs daugiau kaip du šimtmečius ir galutinai pasibaigęs su Donelaičio "Metais".

Toliau A. Radzevičius rašo:

"Svarbu neužmiršti, kad per religinių pirmųjų lietuviškų raštų autorių pastangas, silpniau ar stipriau prasimuša būdingos Renesanso epochos tendencijos ir siekimai - tautinės ir žmoniškos savigarbos brendimas, gimtosios kalbos teisių gynimas, realaus liaudies gyvenimo atspindžiai". . .

"Renesansas iškėlė individualybę, išskirtinumą iš gamtos ir savo vertės supratimą. Donelaitį domina tautinis, socialus ir žmogiškasis lietuvių liaudies prabudimas, jo vadavimasis iš dvasinės viduramžių priespaudos". . .

"Valstietis poemoje ne aklas dieviškosios valios vykdytojas, ne dulkė ir ne kurmis, jis jaučia savo moralinę vertę ir dažnai pranašumą prieš ponus, prieš svetimtaučius kolonistus. . . jam suteiktas būtinas asmeninės laisvės minimumas. . . Iš čia svarbus žmogaus vertinimo poemoje matas - "viežlybumo", t. y., garbingumo, taurumo kriterijus".

"Tad Donelaitis, kuris užbaigė ir į dideles menines aukštumas iškėlė josios amžių literatūros raidą, prasidėjusią su Reformacijos judėjimu, matytume galutinai išsprendė tuos pačius uždavinius, kuriuos Vakaruose realizavo Renesanso literatūra"("Literatūra ir Menas", No. 24, 16. VI. 1979 m.).

Patiektos ištraukos iš Radzevičiaus straipsnio, kuris vėliau sulaukė piktos kritikos tame pačiame "L&M" žurnale, įrodo, kad

pagaliau atsiranda lietuvių tautoje literatūros žinovų, kurie vakarietišku požiūriu įstengia suprasti ir atidengti gilias Donelaičio idėjas, nepastebėtas tautinio atgimimo pradininkų ir nesuprastas katalikiškų ideologų. Radzevičius nekalba apie kokį tai pietizmo poveikį ar pigų liaudinio meno pritaikymą, bet aiškiai apie Reformacijos idėjų įsikūnijimą pačioje poemoje. Tuo pačiu Radzevičius pirmas išaiškino Liudviko Rėzos įvadiniame žodyje pasakytą mintį: "poetas genijaus sparnais pakyla į tiesos ir grožio karalystę".

Tenka konstatuoti liūdną faktą, kad daugumoje Donelaičio kritikai ir tariami žinovai temato jo raštuose, kartais iki smulkmenų, patiektus poeto vaizdus ir faktus, bet neįstengia pagauti meninėje kūrinio formoje pačių idėjų, kurios ir apsprendė Donelaičio dvasinio palikimo nemarumą ir reikšmingumą mūsų laikams. Kiekvienas literatūros žinovas privalėtų žinoti, kad didžiuose meno kūriniuose, idėjingumas yra paslėptas pačioje meno išraiškos formoje, nes menininkas siekia pasiekti ne žmogaus protą, bet jo sielą, kurioje gema ir formuojasi žmogaus asmenybė, charakteris, idealizmas ir kitos dvasinio gyvenimo apraiškos.

Atiduodami šioje vietoje pagarbą A. Radzevičiui turime priminti, kad visai panašiomis mintimis, kalbant apie Lietuvos Reformacijos dvasinį ir kultūrinį palikimą, jau daug kartų buvo rašyta lietuvių išeivijos protestantiškoje spaudoje ir išleistose Devenių Kultūrinio Fondo knygose, kuriose Donelaitis buvo paminėtas, kaip vienas iš didžiausių Reformacijos idėjų reiškėjas.

Turime pasidžiaugti, kad panašios samprotos, visai nepriklausomai nuo mūsų pareiškimų, gimsta tarybinėje Lietuvoje, kur viešpatauja socrealistinis dogmatizmas ir liaudiškumo kultas, kai tuo tarpu išeivijoje dar tebeklęsti naivus romantizmas, liaudinis sentimentalizmas ar viduramžinė dogmatinė pažiūra į meną.

Nors Lietuvos Reformacijos tiesioginiai palikuonys, atsidūrę Vakaruose, susipažinę su Renesanso, Humanizmo ir Reformacijos idėjomis ir į jų poveikį susidarant Naujųjų amžių epochai, bet jų dėtos pastangos paveikti lietuviškos išeivijos galvoseną, liko be didesnės sėkmės. A. Radzevičiaus keliamos mintys gal pasieks bent liberalinius išeivijos literatūros kritikus, kurie įstengs ateityje paruošti rimtas studijas apie Donelaitį, jo epochą ir bendrai vakarietiškomis kategorijomis peržvelgs visą Lietuvos istoriją ir jos dvasinį bei kultūrinį palikimą.

Grįžtant prie temos teks aptarti, kaip Reformacijos idėjos rado atspindį Donelaičio kūryboje? Kaip žinome, Donelaitis buvo baigęs Karaliaučiuje Humanistinę kolegiją ir Albertynos u-tą, kur originaliose kalbose buvo susipažinęs su antikiniais klasikais, iš kur pasėmė literatūrinės kalbos formas, kurių dvasioje kūrė lietuvių nacionalinę raštiją, perdirbdamas iš liaudies tautosakos paimtą

gyvąjį lietuvninkų žodį. Jei Donelaitis būtų atpasakojęs vien kaimo buitį, kaip tai matome pas Žemaitę ir kitus Didžiosios Lietuvos rašytojus, tai jis niekuomet nebūtų tapęs didžiuoju poetu, o tuo labiau genijum.

Donelaitis buvo baigęs teologijos mokslus ir skirtas skelbti Reformacijos skelbiamas idėjas liaudžiai. Kaip kunigui ir poetui buvo svarbu, kad visai naujos idėjos, sampratos apie gyvenimą, moralės dėsniai būtų perteikti liaudžiai suprantama kalba, kurioje trūko daugelio žodžių naujoms sąvokoms išreikšti. Be to, vartojant tuos pačius liaudyje vartojamus žodžius kaip: dangus, žemė, mėnulis, žvaigždės, saulė, pasaulis ir tūkstančiai kitų, reikėjo priduoti visai kitą prasmę. Šiame kultūrinimo procese liaudies kalba palaipsniui persiformavo į literatūrinę kalbą, kuri savo keliu jau išeidavo iš tarminių rėmų ir tapdavo visos tautos bendrine kalba.

Tuo būdu ne liaudis, bet neskaitlingas lietuvių mokytų žmonių elitas, tame skaičiuje ir svetimtaučiai, padėjo pagrindus lietuvių nacionalinei ir literatūrinei kalbai. Šis procesas glaudžiai rišasi su Reformacija, nes pastaroji pareikalavo skelbti Dievo Žodį gimta kalba. Tokiu būdu, anot M. Biržiškos pasakymo: "Reformacija tapo lietuvių kalbos motina".

Tačiau Reformacija būtų buvusi neįmanoma be pirma pasireiškusių Renesanso ir Humanizmo sąjūdžių, kurie paruošė pirminę dirvą nacionalinėms kultūroms ir literatūroms pasireikšti, atsiremdami į antikines graikų, lotynų, o per Reformaciją ir į hebrajų kalbas, kurių dėka susipažino su klasikine kultūra.

Būtų labai naivu galvoti, kad sudarymas tautinių kalbų būtų buvęs pagrindiniu Renesanso ar Reformacijos uždaviniu. Per visus viduramžius buvo vartojama lotynų kalba ir vienuolynuose netgi buvo perrašomi iš kartos į kartą antikinių rašytojų ir poetų kūriniai, bet pati lotynų kalba buvo tiek suvulgarinta, kad joje reiškiamos idėjos ar poetinis grožis prarado savo veiksmingumą ir poveikį į žmogaus protą ir jo vaizduotę. Reikėjo pirma atnaujinti senovės originalias kalbas, kad atidengus graikų ir hebrajų paliktus didžiulius meno, filosofijos ir mokslo lobynus, kurie buvo panaudoti vakarietiškos kultūros atstatymui.

Su šių sąjūdžių prasiveržimu Vak. Europoje, kurie pasiekė ir lietuvių tautą, buvo užbaigta Viduramžių epocha ir prasidėjo Naujieji amžiai, kuriuose pražydo tautinės kultūros, pagrįstos Renesanso ir Reformacijos idėjomis. Viduramžiuose dominavo įsitikinimas, kad žmogus už pirmaprades Adomo ir Ievos nuodėmes buvo pasmerktas kentėjimams, yra virtęs "žemės dulke", kuris per nesibaigiančias maldas, atgailas, apeigas ir labdarybe gali išsipirkti nuo pragaro bausmių ir po mirties patekti, jei ne tiesiog į dangų, tai bent į skaistyklą. Tai sudarė katalikiškojo tikėjimo es-

mę, kuri nepripažino žmogui dvasinių ir protinių galių nugalėti žmogų slegiančius sunkumus, išsilaisvinti iš karų, badmečių, marų ir kitų nelaimių.

Renesansas - atgimimas atstatė tikėjimą į žmogaus dvasines galias kurti ir spręsti gyvenimiškas problemas, pasiremiant mokslu, filosofija ir menu. Tuo būdu atidengė žmogui viltį į žemišką ateitį ir teisę, vietoj "žemės dulkės", tapti pilnutiniu žmogumi. Tai buvo pagrindinės Humanizmo idėjos, ieškojusios atramos ne vien antikiniame pasaulyje, bet ir savose tautose.

Su Humanizmu atgijo pagonybė atsitolindama nuo krikščionybės moralinių pradų, kas pagimdė modernų absoliutizmą ir machiavelizmą. Renesanso sukeltas moralinis nuopolis išsaukė Šiaurės Europoje religinį protestą, įgavusį istorijoje Reformacijos vardą. Savo esmėje Reformacija buvo Renesanso idėjų tęsėja, nes tolygiai paskelbė dvasinį atgimimą, bet atsiremiant į judaizmą ir pirmųjų krikščionių tradicijas.

Reformacija laikoma ne vien sąjūdžiu, bet dvasine revoliucija, nukreipta prieš R. Katalikų Bažnyčią ir visą feodalinę viduramžinę santvarką ir atgimstančią pagonybę. Didieji reformatoriai-Liuteris, Kalvinas, Zwingli paskelbė, kad žmogaus paskirtis šioje žemėje yra kurti Dievo karalystę. Kristus savo mirtimi ant kryžiaus atpirko žmoniją nuo pirmapradės nuodėmės ir kas įtikėjo į Kristų, tam tapo sugrąžintos kūrybingumo galios kurti naują gyvenimą. Žmogus savo krikščionišką tikėjimą turi įrodyti ne maldomis, apeigomis ir net labdarybe, bet darbu ir veiksmingumu. Kiekvienas žmogus, atėjęs į šį pasaulį, turi savo pašaukimą, pagal kurį turi būti ruošiamas gyvenimui ir savo sprendimuose turi vadovautis ne Bažnyčios nurodymais, bet pagal savo sąžinės balsą. Tuo Reformacija padėjo dvasinius pagrindus žmogaus individualumui pasireikšti, kuo esminiai skiriasi nuo katalikiškų ar pagoniškų žmogaus ir tautos laisvės sampratų.

Trumpai tariant, Reformacija sukūrė naują žmogų, kuris įvykdė industrinę revoliuciją, iškovojo demokratines laisves ir nutiesė pagrindus tautinei ir visuotinei kultūrai. Negalime šioje vietoje plačiau ta tema pasisakyti, bet tik tiek, kad supratus Donelaičio dvasinį ir idėjinį palikimą, kuris išplaukia iš Reformacijos pradų. Savo vokiečių kalboje sukurtame eilėraštyje "O greit slenka laikai", Donelaitis užbaigia filosofine išmintimi:

"Argi žmogus vien tur apverkt skriaudas patirtas
Ir be drąsos, vilties tik dirbti amžinai?
O ne! Pasaulis jam būt rojum paskirtas,
Bet ne, kaip Heraklitui, vis ašarot liūdnai".

Paaiškinime pa akyta: "Heraklitas iš Ezefo, senovės graikų filosofas, skelbė amžiną priešybių kovą ir periodiškai besikartojan-

tį pasaulio žlugimą ugnyje". Kaip jau buvo minėta, Donelaitis niekur savo raštuose nemini katalikų Bažnyčios, ar tiesioginiai pasisako prieš katalikybę. Bet šiame eilėraštyje, kaip ir "Metuose", aiškiai atspindi nusistatymas prieš viduramžinį žmogų, kurį slėgė gyvenimo sunkumai ir beviltiškumas, amžinai laukiant "pasaulio galo".

Per visą "Metų" poemą slenka ištisinė mintis, paties poeto išsakyta: "Nes be trūso Dievs mus išmaitint nežadėjo, o tingėdami vis ir snausdami sviete netinkam". Ir kitoje poemos vietoje pabrėžia: "O tasai, kurs užgimdams būru prasidėjo, gėdėtis vyželių būrišku neprivalo, kad tik viežlybai kaip reik atliekt savo darbus ir labiaus, kad jis širdingai bijosi Dievo".

Donelaitis poemoje skelbia himną darbui ir kelia į aukštybes "viežlybiuosius" būrus, kurie savo sumanumu ir darbštumu įstengė sukurti šviesesnį ir sotesnį gyvenimą, nors būdami baudžiauninkais, ir smerkia be pasigailėjimo "nenaudėlius" - tinginius, girtuoklius, vagis ir šiaip kombinatorius.

Tai būtų visiškai protestantiška pažiūra į žmogų ir jo paskirtį šiame gyvenime, bei nurodomas kelias, kaip iškilti iš skurdo ir vargo. Reformacija prilygino žmogaus darbą moralinei vertybei, kuri yra privaloma dorybė žmogui nuo aukščiausios iki žemiausios socialinės pakopos, žinoma Amerikoje protestantiškos darbo etikos vardu.

Antroje vietoje Donelaitis kelia žmogaus orumo ir kilnumo mintį. Poetas ir būrai žino savo dalią: "Juk jau, kas tikt nor, tas būrišką nabagėlį stumdo šen ir ten nei kokį šunį nevertą". Bet būrai, nors mušami, stumdomi ir niekinami nepasiduoda savęs nužeminimui, nes yra įsisavinę krikščioniškos moralės principus.

Fr. Engelsas savo veikale "Valstiečių karas Vokietijoje" pažymi, kad Liuterio reformacija buvusi "dvasinė revoliucija prieš visą feodalizmo sistemą" ir kad Liuteris "išvertęs Bibliją davė plebėjų judėjimui į rankas galingą ginklą". Kaip tai suprasti?

Senovės graikai buvo atidengę žmogaus protines galias, kurių dėka buvo padėti pagrindai mokslui ir filosofijai. Nemažesnį nuopelną yra atlikę žmonijai senovės izraelitai atidengę moralinius principus, kurie sudaro judaizmo ir krikščionybės dvasinio gyvenimo nuostatus, išdėstytus Senajame ir Naujame Testamente.

J. Jurginis taikliai nurodo, kad "XVI a. Reformacijos laikais stabmeldybe ir bedievybe buvo vadinamos visos socialinės ir moralinės blogybės, pridengtos katalikybe... Donelaičiui bedievis - tai nedorėlis, nepaisąs ir nebijąs Dievo ne dėl savo mokslinių pažiūrų, o dėl pasileidimo... Jis, kaip ir deistai, Dievą pripažino moraliniu pradu ir moraline sankcija"... ("K. Donelaičio Metai, kaip istorijos šaltinis").

Visai kitu požiūriu moralinius pradus Donelaičio raštuose svarsto išeivijos kultūrininkai. Jiems moraliniai pradai "Metuose" tėra tik pietistiniai, didaktiniai pamokslavimai, dažnai kartojami veik visų "viežlybiųjų" būrų lūpomis. Kadangi pietizmas yra laikomas vienu Reformacijos sąjūdyje pasireiškusiu sektantizmu, tai tuo pačiu Donelaičio dėstomi moraliniai motyvai nuvertinami iki pigios didaktikos.

Per visą "Metų" poemą seka mintis, kad būras per savo moralinį pranašumą gali nugalėti savo pavergėjus ir prispaudėjus, kurie yra praradę bet kokį žmoniškumą ir dieviškąsias dorybes.

Kai ištikimai tarnavęs šaltyšius Pričkus buvo taip sumuštas pono, "kad vos sulaukęs tris dienas numirė bedžius... O būrus visus, kurie jo pardavė grūdus, liepė todėl pliekt, kad jie pasivėlinę buvo". Pasipiktinimas būrų buvo tuo didesnis, kad per pono neapdairumą Pričkus ir būrai buvo neteisingai apkaltinti pasisavinę vieną šilingą už parduotus grūdus. Tuomet būruose kilo moralinė reakcija:

"Tič, - arė Selmas, ne per daug dėl to nusiminkim!
Juk be Dievo sviete nieks negal nusiduoti...
Tu savavalnike didpilvi, vis pasišiaušęs
Ir nei žaibas koks žaibuodamas gandini būrą,
Ar tu ne taip jau kaip biedžius toks prasidėjai
Ir moma taip tau, kaip jam, pasturgalį šluostė?
Kas tau liepė vargdienį nuliūdusį spardyt
Ir pasidžiaugt dėl to, kad jis vaitoja dejuodams?..
Taigi dabokis, aštrų kardą savo pakeldams,
Kad neįžeistumbei tau klausantį nabagėlį.
Ale matau, kad tu, tyčioms akis užsimerkęs
Vieryt jau bijais, kad Dievs visur tave mato
Ir kad kartą jis atidengs tavo visą raspustą"...

Iš moralinių šaltinių plaukia būro pasitikėjimas savo jėgomis, teisėtumu ir tikėjimu į savo pergalę prieš neteisingumą ir priespaudą. Donelaitis itin visur poemoje pabrėžia būrų dorovingumą, net draudžia vogti mišką mokesčių reikalams, nes praradę savo moralinį taurumą, kaip "nenaudėliai", praras savo galią iškovoti sau laisvesnį ir šviesesnį gyvenimą.

Visai panašiomis mintimis gyvena dabarties lietuviai okup. Lietuvoje. Pogrindžio "Aušroje" skaitome sekančius žodžius: "Aušra" nesiekia politinių tikslų - sukelti revoliuciją ar grąžinti kapitalistinę santvarką. Jos uždavinys ir sunkiausiais laikais gaivinti lietuvių dvasią, ugdyti tautinį susipratimą, tautos dorovingumą, skatinti visokeriopą pažangą. Lietuvių tauta išsilaikys, jei bus kultūringesnė už savo pavergėjus" ("Aušra" No. 1, 1975 m.).

Šios lietuviško pogrindžio mintys, kaip matome, veik žodis žo-

din yra nurašytos iš Donelaičio dvasinio ir idėjinio palikimo, kurias tik dabar imama įsisąmoninti, pergyvenant panašų istorijos laikotarpį.

Donelaitis vaizduoja baudžiavą sutirštintomis spalvomis ir hiperbolinėmis frazėmis, idant jos fone išryškėtų vykstantis būruose žmoniškumo ir tautinio sąmonėjimo procesas. Poetas baudžiavą vaizduoja tikrai meistrišku posmu: "Žinom juk, želiek Dieve, kaip mūsų gadynė ašaras išverktas po kojų mindama šypsos".

Taip baisiai ir juodai neatrodė būrų padėtis tikrovėje, ypač palyginus su DLK baudžiauninkų padėtimi. Rytprūsių gyvenimas smarkiai progresavo Fridrichui II įžengus į sostą, kurio valdymas sutapo su Donelaičio kunigavimu Tolminkiemio parapijoje. Buvo plečiamas visuotinas krašto švietimas. Vien Tolminkiemio parapijoje veikė penkios liaudies mokyklos Donelaičio priežiūroje. Vien lietuvninkų apgyventose vietovėse dėstomoji kalba buvo vien lietuvių, o mišriose dar ir vokiečių. Prie Karaliaučiaus ir Hales u-tų veikė lietuvių kalbos seminarai kunigams ir mokytojams lietuvninkų sritims paruošti. Pats karalius lietuvninkams siuntė gimtąja kalba "gromatas", kai tuo tarpu DLK nebuvo išleista nė vieno oficialaus rašto lietuvių kalba.

Užbaigus Septynerių metų karą (1756-63), Prūsijoje prasidėjo spartus pramonės augimas ir žemės ūkio kėlimas. Pravestas seperacijos įstatymas, pagal kurį bendros žemės buvo atidalintos nuo dvaro valdomųjų plotų, o valstiečių ūkiai suskirstyti į vienkiemius. Po seperacijos pravedimo buvo nustatyta valstiečiams privaloma 48 dienų darbo prievolė dvarui metuose, uždrausta be teismo pašalinti valstietį iš ūkio ar jį bausti.

Sąryšyje su seperacija Donelaitis parašė būrams brošiūrą, kurioje įrodinėjo didelę naudą ūkininkaujant viename plote, panaikinus pūdymą ir jo vietoje sėjant dobilus ir kitas kultūrines žoles, gerinant pievas, užvedant sodus ir t. t. Vienu žodžiu, Donelaičio metais buvo įžengta į tokį ūkinį progresą, koks buvo pasiektas Nepriklausomybės laikotarpyje. Buvo gerai pasiruošta baudžiavinei sistemai panaikinti ir staigiam ūkiniam iškilimui, prie kurio Donelaitis, kaip poetas, dvasiniai ir idėjiniai ruošė būrus.

Savo keliu seperacijos pravedimas sukėlė ginčus tarp dvaro ir parapijos ir jos valstiečių, nes teko ilgai bylinėtis dėl neteisingai pasisavintų pievų, į kurios bylą buvo įtrauktas ir Donelaitis. Nors karaliaus įstatymai nebuvo tiksliai pildomi ir vyko tolimesnė kova tarp dvaro ir būrų, kuriuos palaikė Donelaitis, bet jų padėties negalima buvo lyginti su DLK baudžiauninkų padėtimi, nors šis kraštas buvo valdomas neva savo tautos rinkto Didžiojo kunigaikščio ir galiojo humaniškas Lietuvos Statutas.

Donelaitis, kaip kunigas visuomenininkas, ir kaip poetas, veikė

ta pačia dvasine ir idėjine kryptimi, kuriai galingą impulsą davė Reformacija. Donelaičio vaizduojami būrai jau nebuvo užguitos būtybės, kaip jų broliai DLK, bet žingsnis po žingsnio, kovodami už savo teises per ištvermingą darbą ir moralės principų įsisavinimą, siekė pilnutinės žmoniškosios ir tautinės laisvės.

Tokių istorinių sąlygų, įsiviešpatavus DLK kontrreformacijai, nesusidarė Didžiojoje Lietuvoje, tad negalėjo čia subręsti Donelaičio masto genijus. Nenuostabu, visu pusamžiu vėliau rašęs Dionizas Poška (1757-1830), savo poemoje "Mužikas Žemaičių ir Lietuvos", irgi vaizdavo skurdžią baudžiauninko nedalią, bet pasitenkino vien savo užuojauta Lietuvos mužikui, kuris iš tolo negalėjo prilygti "viežlybiajam" būrui.

Dėl šios priežasties Donelaitis ilgai buvo nesuprastas tautinio atgimimo romantikų ir aiškiai ignoruojamas katalikų ideologų, ieškojusių savo gyvybinių šaknų pagoniškos ir katalikiškos Lietuvos praeityje. Atūžusios Antrojo Pasaulinio karo vėtros ir jų įkandyje atslinkusios nacių ir bolševikų okupacijos, sugriovė romantikų svajones ir nubloškė nuo sostų jų dainius ir pranašus. Bet šioje ištikus.oje Lietuvą katastrofoje, pavergtoje tėvynėje iškilo visu didingumu Kristijono Donelaičio genijus, kuris tapo jai gyvu, brangiu ir artimu, nes savo nemeluotu žodžiu įdiegė anuomet vargstantiems būrams viltį į ateitį ir nurodė kelius bei būdą, kaip ištverti priespaudoje ir laimėti kovą.

Žvelgiant iš dviejų šimtmečių perspektyvos aiškiai matome, kaip pasėta Reformacijos sėkla Prūsijos žemėje ir jos įtakoje subrendęs Kr. Donelaičio genijus, paruošė dirvą tautinės kultūros ir sąmonės subrandinimui, kurioje vėliau surado atramą "Aušra", "Varpas", "Tėvynės Sargas", perkėlę tautinės laisvės kovą į Didžiąją Lietuvą.

Tik dabar pradedama apčiuopti istorinį sąryšį tarp Karaliaučiaus u-to, Mažvydo "Katechizmo", Donelaičio "Metų" ir tautinio atgimimo sąjūdžio, kuris nuo Reformacijos pradžios sudarė lietuvių tautos laisvės kovų tęstinumą, ir kuris vėl ima iškilti savo idėjine ir dvasine galia mūsų gyvenamajame amžiuje.

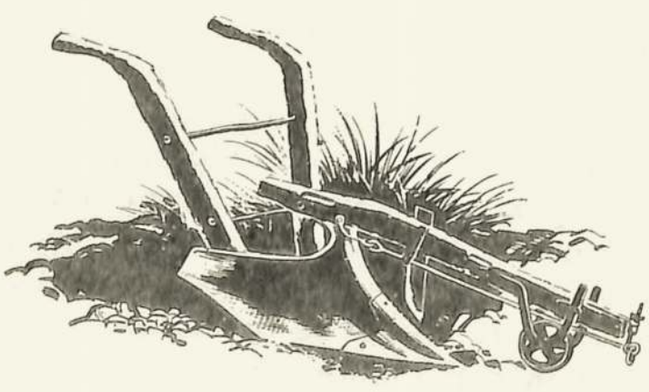

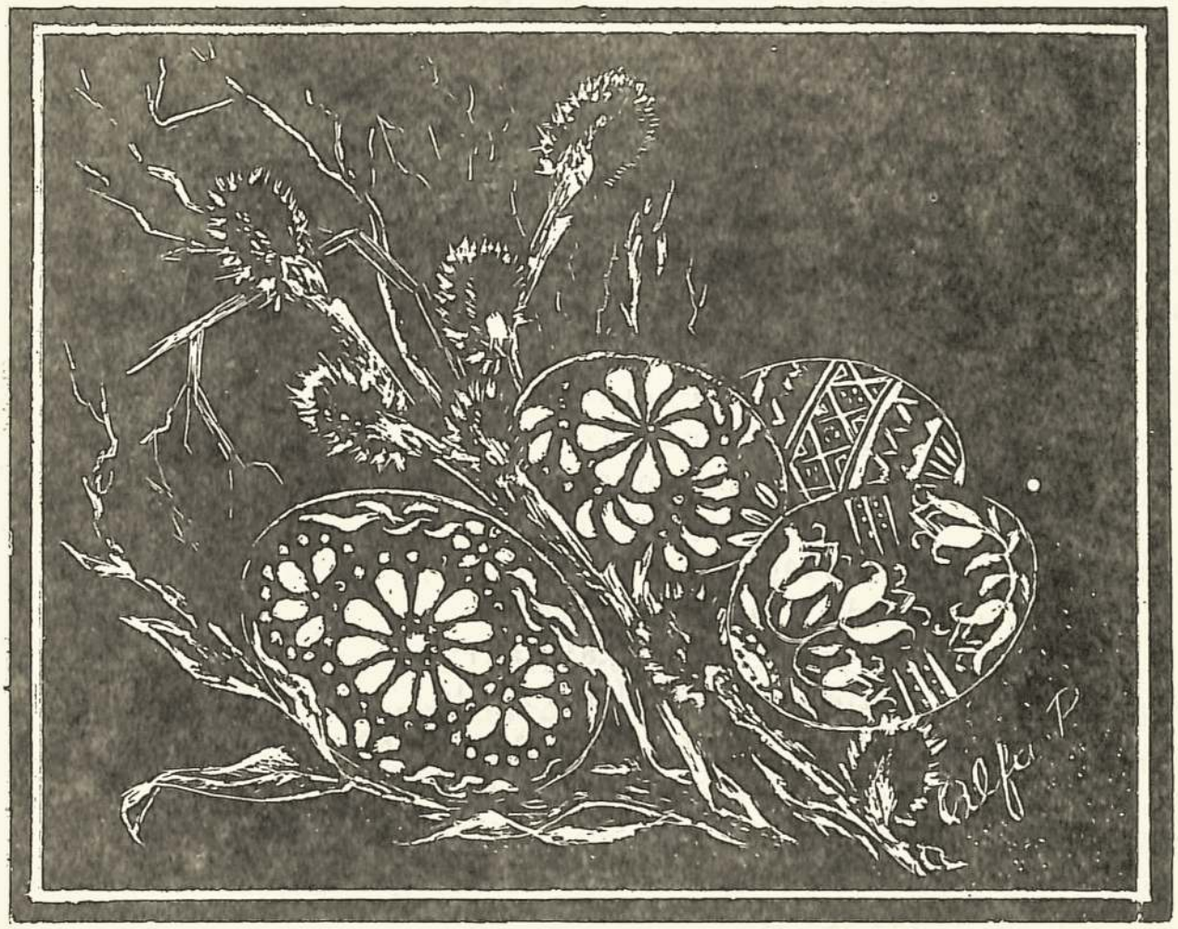

Velykiniai margučiai (išbraiža) *Dail. Alfa Pažiūrienė*

Leonardas GOGELIS

IŠ MANO AUTOBIOGRAFIJOS

. . . Aš-iš tos Vėlinių kartos,
Kuri žvakes ant Rãsų degė.
Ir iš Sovietų tamsumos
Nešu jos nuotaikas, kaip žvakę.
Gimiau Tėvynėj dar laisvoj-
Many tad laisvas kraujas virė. . .
. . . Naktis sutemo Lietuvoj,
Ir į miškus išėjo vyrai.

Mes-buvom dar visai pipirai.
Kaip būti Stalino tarnais,
Komsorgai mokė mano kartą.
Ir siuntėm juos mes po velniais,
Ir Maskvai spiovėme į barzdą.
O kai užaugom jau žaliūkai,
Aukščiau kai kilstelėjom galvą,
Turėjo vargo politrukai-
Kai kėlėm į beržus trispalvę.
Bet mūs neaplenkė garbė-
Mumis domėjos KGB,
Ir geografijos pažinom-
SSSR'o kapinynus.
Taip iškerojom mes-nakčia...
Jaunystę-lageriai prarijo,
Širdy užkrito paslapčia
Tėvynės meilė, kaip žarija,
Įsiliepsnojo. Ir kaip saulę
Ją nešam, skleidžiam po pasaulį.
Tokia mūs pokario karta-
Bylot pasauliui pašaukta.
Iš moksleivėlių, iš studentų
Išaugo gretos disidentų.

... Aš-iš tos lagerių kartos,
Maskvos kraupaus archipelago.
Iš tamsumos, klaikiai tirštos,
Kartos jausmus nešu-lyg žvakę.
Nešu jums skriaudą išveštųjų,
Nugriautas statulas šventųjų,
Ir šventą kraują partizanų,
Ir ašaras Tėvynės mano...
Prisikėlimo didžią viltį...
Ir tėviškę šaukiu-pakilti.
Tai mūs nepaklusni karta,
Dėl to, kad gimė vien, kalta.
Gal per linksmi, ar nusiminę?
Atleisk tas nuodėmes, Tėvyne...

Lenkija, Sopot, 1978 m. gruodis

JURGIS JAŠINSKAS

FANATIZMAS IR TOLERANCIJA

(Tęsinys iš "Mūsų Sparnų" Nr. 47)

Čia bus kalbama apie Lietuvių Enc. XXIX tome atspausdintą ilgą rašinį, liečiantį Šiluvą ir joje pasireiškusius tariamus stebuklus. Tame rašinyje pateikta apsčiai davinių, paremtų legendomis, mitais ir dėl to negali būti laikomi moksliškais istoriniais faktais.

"Legenda - viduramžy šventųjų gyvenimai, skirti skaitymui vienuolynuose. Vėlesniais laikais legenda įgijo naujų prasmių. Literatūroj ir istorijoj legendomis vadinami iš istorinių faktų išsivystę, bet tradicijų iškreipti, pasakojimai, perdedą herojų žygius, pridedą naujų ir fantaziją sumaišą su tikrove"... (L. E. XIV t. , 338 psl.).

"Mitai - senovės liaudies padavimai apie nepaprastus didvyrius, antgamtinius padarus, pasaulio kilmę, pasakojimai apie dievų santykius tarpusavyje ir su žmonių pasauliu ir pnš....

"Anksčiau juose buvo ieškota tikėjimo, taip pat ir pirmykščių apeigų (kulto) pradmens. Šiandien mitai laikomi daugiau tik gretimine apeigų prasklaida, tai esąs prasmeninis (simbolinis) apeigų paaiškinimas, jų praskleidimas. Mitui kilti reikia dievybės, vienokios ar kitokios jos sampratos, jos vardo. Tik turint dievybę, imant ją suvokti, galima praskleisti jos kilmė, veikla ir kt. l a i k e. Todėl mitas tėra vėlesnė dievybės prasklaida ir negali būti religijos pradmuo aplamai. Taip pat mitas negali būti nė apeigų pradmuo... (L. E. XIX t., 65 psl.).

"Mitas - tai nėra paprastas prasimanymas... Mitas nėra nei gryna istorija, nei gryna fantazija, o tam tikra jų sintezė. Ideologinį ir reakcinį pobūdį mitas įgyja tuomet, kai jį mėginama dirbtinai palaikyti žmonių sąmonėje, juo siekiant pakeisti mokslinį pasaulėvaizdį... Visa tai, tam tikra prasme tinka ir Šiluvos mito istorinei visuomeninei funkcijai nusakyti. Jame susipina liaudies pastangos mitologiškai aiškinti vienaip ar kitaip jos gyvenimą lėmusias objektyvias jėgas ir kryptingi katalikų Bažnyčios siekiai. " (A. Vaišvila "Šiluvos Mitas", 4, 5 ir 7 psl.).

"Šiluva - nedidelis miestelis Raseinių rajone, tačiau jis plačiai žinomas ne tik Lietuvoje. Nuo XIX a. pradžios iki mūsų dienų Šiluva minima Lenkijos, Prancūzijos, Italijos, Anglijos, Suomijos, JAV ir kitų šalių katalikiškoje spaudoje. Mat, Šiluva kelis šimtmečius buvo svarbus katalikiškosios akcijos centras Lietuvoje, ir šiandien ji dar tebeturi tam tikrą reikšmę palaikant Lietuvoje religinę sąmonę. Į Šiluvos atlaidus dar ir šiandien susirenka nemaža mal-

dininkų" (ten pat, 3 psl.).

* * *

Legendos arba mitai dažniausia sukuriami karų, įvairių sumaisčių, badmečių ar epidemijų laikotarpiais. Pvz., II-jo Pasaulinio karo metu vokiečių okupuotoje Lietuvoje 1943 m. buvo plačiai pasklidusi žinia apie Grinkiškio bažnyčioje pasirodžiusį nepaprastą reiškinį. Esą, toji bažnyčia buvusi apšviesta skaisčiu spindėsiu, kurio šviesoje spinduliavęs didžiulis kryžius. Tą reiškinį Lietuvos žmonės tada įvairiai aiškino, priskirdami jam vienokią ar kitokią pranašystę.

Jau minėtame L. E. XXIX t. atspausdinto rašinio autorius kun. St. Yla apie Šiluvą ir joje "apsireiškusius stebuklus", kurie jau yra patapę k u l t u, prirašė daug istoriniams faktams priešingų teigimų. Tas atsitiko dėl to, kad autorius vadovavosi ne istorine tiesa, bet katalikų religijos apologetika. Jis visai nepaminėjo priežasčių ir aplinkybių, sudariusių sąlygas įvairiems "stebuklams" atsirasti ne tik Šiluvoje, bet ir visoje tuometinėje Lenkijos-Lietuvos valstybėje.

Tos sąlygos susidarė reformatų su katalikais kovų metu arba Reformacijos naikinimo įkarštyje. Į tą Reformacijos naikinimo akciją buvo įsijungusi ne tik visa katalikų dvasiškija, bet ir aukščiausieji tos valstybės valdovai. Tai buvo laikotarpis, kada"... su reformatais kovojama buvo ne tik žodžiu, bet ir jėga: buvo griaunamos jų bažnyčios, mokyklos, spaustuvės, užpuolami žymesni veikėjai; pateisinamas buvo "eretikų"žudymas. Persekioti reformatus buvo raginami ir valstiečiai. XVI a. pabaigos pamokslų knygose reformatai vadinami apgavikais, melagiais, Dievo ir žmonių piktintojais, tikrojo krikščionių tikėjimo niekintojais"(J. Jurginis "Lietuvos Valstiečių istorija", 65 psl.).

Net ir kun. Mikalojus Daukša savo iš lenkų kalbos išverstoje "Postilėje" - pamokslų knygoje, jos prakalboje nepaprastai išaukštinęs lietuvių kalbą, tos knygos tekste skelbė, jog "Motina Bažnyčia neturi nieko piktesnio, kaip mokslą "eretikų". Užtat tuos "eretikus ir bedievius pagonis reikia karti, deginti ir visaip naikinti" ("Postilė", 84-86 psl.).

Lenkijos ir Lietuvos karalius St. Batoras (1576 - 1586 m.) 1577 m. kovo 27 d. privileginiu raštu leido "tik Vilniaus vyskupui steigti ir išlaikyti mokyklas". Tuo reikalu Vilniaus vaivadai adresuotame rašte sakoma: "... draudžiame ir neleidžiame bet kam, kurio aukšto rango ir luomo bebūtų, nei viešai, nei privačiai statyti ar statydinti jokią naują šventyklą, namus bei kiemą mokyklai, surinkti ir surinkimui mūsų Vilniaus mieste, o pastatytuose namuose steigti mokyklas arba kokius neįprastinius susirinkimus, grasinant už prasižengimą tų namų netekimu arba atėmimu ir, be to,

10, 000 kapų gražių bauda mūsų iždui". . . St. Batoras, įsteigtą 1579 m. Vilniaus akademiją, atidavė irgi Vilniaus vyskupui ir jėzuitams" ("Lietuvos TSR istorijos šaltiniai", I t., 240 psl.).

Po St. Batoro Lenkiją ir D. Lietuvos Kunigaikštystę iš eilės valdę trys Vazų dinastijos valdovai: Zigimantas (1587-1632 m.), Vladislovas (1632-48 m.) ir Jonas Kazimieras (1648-68 m.), o po jų valdžią perėmę du lenkai valdovai - Vyšnioveckis (1669-73) ir Sobieskis (1674-96) dar fanatiškiau talkininkavo Reformacijos naikintojams.

Savaime aišku, kad katalikai, vykdydami Reformacijos naikinimą, susidūrė su stipriu tų naikinamųjų pasipriešinimu. Nes reformatai Lietuvoje, remiami ir proteguojami galingos didžiūnų Biržų -Dubingių Radvilų giminės, buvo plačiai pasklidę ir įsigalėję. Jų naikintojams prisiėjo sukaupti ne vien žemiškas jų rankose buvusias jėgas, bet kartu į pagalbą buvo pasišauktos dangiškos galybės, pavaizduotos įvairių apsireiškimų pavidale, arba kitokios formos stebuklais. Ši priemonė Lietuvoje buvo panaudota pasinaudojant kontrreformacijos visoje Europoje vyksmo patirtimi. Didžiausią religinį poveikį net iki pat dabarties lietuvių katalikų masėms paliko Šiluvos legendiniai stebuklai.

Tų stebuklų vėlesni aprašytojai katalikai rėmėsi ne istoriniais, jų tikrumą įrodančiais dokumentais, bet katalikiškąja dogmatika, todėl tuos stebuklus ir jų atsiradimą tebelaiko istorine realybe. Tokių autorių skaičiuje tenka paminėti: Igną Bušinskį, 1859 m. parašiusį "Historyczne opisanie kościola Szydlowskiego na Žmudzi"; Anuprą Blažį, 1932 m. išleidusį "Šiluvos istoriją"; Petrą Vėblaitį - 1940 m. "Šiluvos bažnyčia ir jos infulatai"; Juozą Vaišnorą - "Marijos garbinimas Lietuvoje" 1958 m. ir Stasį Ylą, 1970 m. išspausdinusį "Šiluva Žemaičių istorijoje. Reformacija ir restauracija". Tai žymesnieji tų stebuklų aprašytojai. O mažesnių buvo ir tebėra labai daug.

Kodėl tiek daug dėmesio sukaupta į Šiluvą ir joje "apsireiškusius stebuklus?"

Šiluva Reformacijos vyravimo Lietuvoje laikotarpiu buvo reformatų centras Žemaitijoje. Čia, Šiluvoje, reformatės dvarininkės Sofijos Vnučkienės pastangomis ir lėšomis buvo įsteigta prieglauda seneliams, liaudies mokykla valstiečių vaikams ir seminarija, turėjusi uždavinį paruošti mokytojų ir reformatų tikėjimo kunigų. Dėl to visų pirma katalikų šturmininkai ir nukreipė savo pagrindinį puolimo smūgį į tą centrą.

Vykdydami Reformacijos sužlugdymą Lietuvoje, katalikai turėjo šį planą: geruoju ar prievarta į savo pusę patraukti reformatus didikus ir dvarininkus, perkrikštyti katalikais jų valdinius reformatus, paimti į savo rankas reformatų įsteigtas mokyklas ir kitas

švietimo įstaigas bei visas reformacijos platintojų monopolijas, kartu stengiantis atsikovoti kadaise katalikams priklausiusias žemes, bažnyčias ir kitokias nuosavybes. Šitie katalikų siekiai labai ryškūs Šiluvos byloje.

* * *

Kova dėl Šiluvos buvo ilga ir sunki abiem pusėm - reformatam ir katalikams.

1588 m. Rzeczpospolitos seimas išleido konstituciją, leidusią katalikams teismo keliu susigrąžinti "reformatų užgrobtas ar neteisėtai jiems parduotas katalikų bažnyčios žemes ir kitus turtus" (Volumen legum t. II, Petersburg 1859, psl. 259). Tuo Rzeczpospolitos nutarimu arba konstitucija pasinaudodami, katalikai Lietuvoje pradėjo kelti reformatams bylas. Viena tokių buvo iškelta ir Šiluvos reformatams. Ją 1602 m. iškėlė Žemaičių vyskupas Merkelis Giedraitis. Byla tęsėsi 20 metų ir pasibaigė katalikų laimėjimu, visiškai sužlugdžiusiu Šiluvos reformatų centrą Žemaitijoje.

Čia pateikiami dviejų autorių (pasauliečio istoriko A. Vaišvilos ir kun. St. Ylos) liudijimai apie tą bylą, jos eigą ir baigminius rezultatus.

"... Pirmasis bylą dėl Šiluvos katalikų bažnyčios grąžinimo iškėlė Žemaičių vyskupas Merkelis Giedraitis (1575 - 1609), 1602m. patraukęs į Žemaitijos žemės teismą Šiluvos reformatų dvaro savininkę Sofiją Vnučkienę. Tačiau byla baigėsi be pasekmių. Remdamasis 1576, 1587, 1588 ir 1598 m. seimo konstitucijomis, raginusiomis katalikus ir protestantus (disidentus in religionis) laikytis taikiai ir ginčus dėl bažnytinių žemių spręsti abipusiu susitarimu, Žemaičių žemės teismas 1602 m. birželio 8 d. dekretu persiuntė bylą Rzeczpospolitos seimui "išsamiai ištirti visas bylos aplinkybes".

Nepatenkintas žemės teismo sprendimu, vyskupas pasiskundė Vyriausiajam Lietuvos Tribunolui. Tačiau dėl bylos sudėtingumo Vyriausiasis Lietuvos Tribunolas nesiėmė jos spręsti iš esmės ir remdamasis tomis pačiomis konstitucijomis, 1603 m. birželio 17 d. dekretu persiuntė Rzeczpospolitos seimui.

1617 m. šią bylą buvo atnaujinęs Varnių kanauninkas Josvainių klebonas Motiejus Kobilinskis, tuo metu buvęs katalikų deputatu Vyriausiajame Lietuvos Tribunole. Atsakovu teisme buvo patrauktas Šiluvos reformatų globėjas Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos lauko etmonas Kristupas Radvila. Tačiau ir šį kartą esminio sprendimo nepasiekta. Vyriausiasis Lietuvos Tribunolas šią bylą 1617 m. birželio 26 d. dekretu vėl pasiuntė abiejų šalių taikiam susitarimui. Tačiau geruoju reformatai nesiruošė atiduoti katalikų dvasininkijai Šiluvos katalikų bažnyčios turtų. Todėl 1621 m. katalikų dvasininkija vėl atnaujino [illegible]ą. Ja[illegible]vesti šį kartą buvo paskir-

tas veiklus Varnių kanauninkas Raseinių klebonas Jonas Kazakevičius, jau pagarsėjęs analogiškoje byloje su Jurgiu Gruževskiu dėl Kelmės katalikų bažnyčios, kurią jis 1609 m. teismo keliu atsiėmė. Siekiant paskatinti jo aktyvumą šioje byloje, J. Kazakevičius "de jure" buvo paskirtas Šiluvos klebonu. 1621 m. jis kreipėsi į Žemaičių žemės teismą skųsdamasis, kad nuo senų laikų užgrobta Šiluvos Romos tikėjimo bažnyčia su klebonijos žemėmis, dirvomis, baudžiauninkais ir kt.

Šiluvos reformatų globėjų ir prižiūrėtojų vardu teisme kalbėjęs Šiluvos reformatų dvaro ekonomas Jonas Bagušas ginčijo J. Kazakevičiaus teisę būti ieškovu šioje byloje ir prašė, remiantis 1576, 1587, 1588, 1607 seimo konstitucijomis, bylą persiųsti Rzeczpospolitos seimui taikiai šalims susitarti. Tačiau bylos eiga krypo J. Kazakevičiaus naudai... Ginčo šalims teisme buvo išaiškinta, kad 1576, 1587, 1588, 1607 m. ir kitos seimo konstitucijos, kuriomis savo teises gynė Šiluvos reformatai, reguliuoja civilinio proceso santykius ne Lietuvoje, o Lenkijoje, ir todėl tokio pobūdžio bylos neturi būti siunčiamos Rzeczpospolitos seimui, o teismuose sprendžiamos iš esmės. Be to, pabrėžta, jog bažnyčiai atsiimti, esą, negali užkirsti kelio nei Lietuvos statutas, nei jokia kita teisė.

Tačiau, matydamas bylos sudėtingumą, Žemaičių žemės teismas nesiėmė bylos spręsti iš esmės, tik nurodė, kad ginčą reikėtų spręsti 1588 ir 1607 m. konstitucijų, leidusių katalikų dvasininkijai teismo keliu susigrąžinti reformatų valdžion neteisėtai patekusias katalikų bažnyčias ir jų turtus, pagrindu. Žemės teismo 1621 m. sausio 30 d. dekreto rezoliucijoje buvo skelbiama: "... dėl bažnyčios turtų ir bendros ramybės sprendžiu ir siunčiu bylą šalių susitarimui į mišrų dvasininkų ir pasauliečių teismą (ad compositum iudicium)".

Tų pačių metų liepos 13 d. šią bylą nagrinėjo Vyriausiojo Lietuvos Tribunolo mišrus dvasiškių ir pasauliečių teismas Vilniuje (Vyriausiojo Lietuvos Tribunolo 1622 m. birželio 21-22 d. dekrete J. Kazakevičiaus ir Šiluvos reformatų byloje neįvardinta to mišriojo teismo sudėtis, t. y., kiek jame buvo katalikų ir reformatų atstovų. J.), kuris priteisė J. Kazakevičiui Šiluvos katalikų bažnyčios turtus pagal 1457 m. Petro Gedgaudo fundaciją, taip pat nuostolių kompensaciją.

Dekreto vykdymas buvo pavestas Žemaičių žemės teisėjui Jonui Mlečkai. 1622 m. gegužės 14 d. teisėjui atvykus į Šiluvą vykdyti dekretą, Šiluvos reformatai pasipriešino: vaitas Andrius Paulavičius įteikė J. Mlečkai Šiluvos reformatų raštelį, kuriuo jie draudė perduoti J. Kazakevičiui buvusios Šiluvos katalikų bažnyčios turtus ir reikalavo peržiūrėti bylą iš naujo.

Todėl 1622 m. birželio 21-22 d. Vyriausiojo Lietuvos Tribunolo mišrus dvasininkų ir pasauliečių teismas buvo priverstas iš naujo nagrinėti šią bylą. Šį kartą atsakovais buvo patraukti ir Šiluvos katalikų bažnyčios turtų pardavėjo M. Zavišos gimïnės - D. Zavišienė ir jos sūnus Andrius Zaviša. Pastarieji į teismą neatvyko, o per įgaliotinį Martyną Charevičių raštu paaiškino, kad M. Zaviša pardavęs Šiluvos kleboniją ir jos priklausinius teisėtai, "kiek teisėtai turėjo prie to priėjimą", (M. Zaviša tuos priklausinius ir katalikų kleboniją buvo gavęs paveldėjimo keliu. J.) ir prašė ieškinį, nukreiptą į jų Žeimių dvarą, atmesti... Tačiau teismas konkrečių kaltininkų neieškojo, be to, apskritai pripažino Šiluvos reformatus "užgrobusius Šiluvos bažnyčią ir kleboniją" ir patvirtino 1621 m. liepos 13 d. Vyriausiojo Lietuvos Tribunolo dekretą, o už pasipriešinimą jo vykdymui nubaudė Šiluvos reformatus 102 kapų lietuviškų grašių bauda: 50 kapų jie turėjo sumokėti teismui, tiek pat ieškovui J. Kazakevičiui ir dvi kapas teismo mokesčio. Sprendime buvo nurodyta, jog ši byla Vyriausiajame Lietuvos Tribunole išspręsta galutinai ir nepatenkinta šalis gali skųstis tik karaliaus teismui. Karaliaus teismui Šiluvos reformatai nesiskundė". (A. Vaišvila, "Šiluvos Mitas" 1979 m., psl. 35 - 39).

Iš anuometinių istorinių faktų aiškiai matyti, kodėl Šiluvos reformatai nesikreipė į karaliaus teismą. Tuo laikotarpiu karaliumi buvo Zigimundas (1587-1632), kuris savo neapykantą reformatams, o fanatišką atsidavimą katalikybei parodė 1621 metais savo 9 metų sūnų Joną Albertą nominuodamas Varmės vyskupu ir tų metų spalio mėnesio 21 d. ta karaliaus nominacija buvo patvirtinta popiežiaus Grigaliaus XV (L. Enc. XXXIII t., psl. 254).

Kun. St. Yla L. Enc. XXIX tome Šiluvos reformatų ir katalikų bylą, jos eigą ir pasekmes šitaip pavaizduoja:

"Katalikai, po judrių arijonų, buvo stipriausi ir sudarė rimtą grėsmę kalvinams. S. Vnučkienė savo fundacijos akte kalba apie "Dievo priešus", kurie "ypatingai rūpinosi, kad Šiluva grįžtų į pirminę padėtį". Ji pripažino, kad atpirkdama Šiluvą, norėjusi jiems "užbėgti už akių". Kad būta katalikiškų šeimų, matyti iš S. Vnučkienės sąlygos parapinei mokyklai - priimti kitų tikėjimų vaikus, bet kad jie mokytųsi kalvinų tikėjimo. Tačiau katalikai nebeturėjo savo kunigo. Paskutinysis minimas Jonas Halubka greičiausiai paliko savo tikinčiuosius prie Merkelio Šemetos apie 1569. Prieš tai, bent ligi 1551, dar veikė garsieji Šilinių atlaidai. Katalikų pastangos atgauti prarastą vietą ir turtą, matyt, buvo daromos jau prieš 1591, kaip tai primena pati S. Vnučkienė. Konkrečiai žinoma Stasio Paulavičiaus 1595 iškelta byla S. Vnučkienei "dėl teisių įrodymo į žemes" Pašakarnio laukuose, priklausančiuose Šiluvai. Šią bylą sprendė Vnučkienės seserėnas Seb. Kęstartas, baigęs reikalą šalių

susitaikymu. Kun. Jonas Kazakevičius, kilme šiluvis iš Dautartų dvaro, paskirtas klebonu "de jure" dviem prarastoms parapijoms - Šiluvai ir Kelmei. Atrodo, kad jis dėl abiejų pradėjo bylą 1606. Abiejų parapijų fundacijos aktai buvo dingę (??!, J.). Dėl Kelmės aktų kaltinta kalvinai, kad jie juos sunaikinę (anksčiau kurija juos turėjo savo rankose). Šiluvos aktų turinys kurijai nebuvo žinomas (o pats kun. St. Yla savo veikale "Šiluva Žemaičių istorijoje", t. I., 1970 m., psl. 84 tvirtina, kad tuometinis vyskupas Merkelis Giedraitis buvo surinkęs bažnyčių fundacinius dokumentus ir juos laikęs Varnių kurijoje!... J.), bet bylos pradžiai galėjo užtekti S. Vnučkienės raštiško pripažinimo, jog Šiluva anksčiau priklausė "Romos stabmeldybei"... Antrasis kun. J. Kazakevičiaus bylos tarpsnis pradėtas 1612, radus fundacijos aktus, ir baigtas 1622. VII. 22 Vilniaus tribunolo sprendimu.

"Ši byla, kaip rašo vysk. St. Kiška, katalikams atsiėjo 16. 000 auksinų. Po mėnesio nuo šio sprendimo J. Kazakevičius bandė perimti priteistą turtą, bet vietos kalvinai pasipriešino; dėl to įvyko net ginkluotas susirėmimas. Kun. J. Kazakevičius vėl kreipėsi į Vilniaus tribunolą, prašydamas sudaryti komisiją, kuri nustatytų katalikams priklausomų žemių ribas ir apskaičiuotų padarytus nuostolius".

"Komisija buvo sudaryta iš vysk. St. Kiškos, jo brolio Mikalojaus, Tartų (Dorpato) vaivados, Jeronimo Valavičiaus, Žemaičių seniūno, ir Kristupo Naruševičiaus, Lietuvos iždininko (Visi katalikai, J.). Šiluvoj susirinkusi komisija nustatė, ką kalvinai turi grąžinti katalikams, be to, už nuostolius ir žemės naudojimą dar sumokėti 9, 000 auksinų. Vietiniai kalvinai neturėjo tiek pinigų, dėl to buvo pradėtos derybos, kuriose iš katalikų pusės dalyvavo Žemaičių seniūnas J. Valavičius, o iš kalvinų - Lietuvos etmonas Kristupas Radvila. Po susitarimo 1623. VI. 6 Žemaičių žemės teisėjas Jonas Mlečka su liudininkais iš kalvinų ir katalikų pusės nustatė senosios katalikų bažnyčios ir klebonijos griuvėsių - degėsių vietą (šis teigimas prieštarauja vysk. St. Kiškos Romai 1625 m. raštų vietai, kurioje sakoma: "Šiluvos bažnyčią eretikai buvo užėmę... ir ten įsteigė savo seminariją; Šiluvos parapinę bažnyčią eretikai pavertė savo sektos seminarija". (L. ENC. XXIX t., 512 psl.).(Kokio stebuklo padedami reformatai galėjo įsteigti savo seminariją "katalikų bažnyčios ir klebonijos griuvėsių - degėsių vietoje?", J.),nustatė ribas tų žemių, kurios priklausė klebonijai, taip pat atidalijo mišką, kaimus ir valdinius pagal pirminės fundacijos raštą, sudarytą 1457 m. Petro Gedgaudo. Pagal J. Mlečkos sudarytą aktą, katalikų klebonijai grįžo miestelis ir žemės 46 valakai, 16 margų ir 12 prentų. Iš bažnytinių reikmenų, kuriuos reformatai (pirmą ir vieninteli kartą kun. St. Yla savo rašinyje pa-

naudojo teisingą terminą, J.) buvo nusavinę, terasta vienas varpas, įkainuotas 2,000 auksinų. Už kitus pražudytus ar sunaikintus bažnytinius reikmenis ir už ilgametį žemės naudojimą kalvinai dar turėjo sumokėti 3, 000 auksinų ir pridėti 18 valakų žemės. Su katalikų laimėjimu kalvinų veikla Šiluvoje nesibaigė... Sekantis Žemaičių ordinaras Aleksandras Sapiega 1663 m. pastatė Šiluvos koplyčią prie akmens (capellam ad lapidem), atseit, toj vietoj ,kur pasirodė Marija.

"Kalvinų pamokslininkas tuo metu buvo Abraomas Naševskis. Prie tos koplyčios 1668 pabaigoj ar 1669 pradžioj dėl ginčijamos žemės įvyko kruvinos kautynės tarp katalikų ir kalvinų. Jų metu sužeistas vikaras Sierniauskas ir koplyčioj peršautas kryžius. (Išeina, kad reformatai, besikaudami su katalikais prie koplyčios, tyčia taikė į koplyčios viduje esantį kryžių.(Žinant teisybę, kad reformatai kryžių, kaip krikščionybės simbolį, gerbia nė kiek nemažiau už katalikus, jo peršovimą prisieina laikyti pačių katalikų atlikta provokacija, siekusia Šiluvos reformatus ne vien materialiai, bet ir religiniai sunaikinti. J.).

"Byla dėl šio įvykio pasiekė valstybės seimą Varšuvoje.Pats karalius (lenkas Vyšnioveckis, J.) 1669. XI. 6 pasirašė sprendimą, pagal kurį Šiluvos kalvinų bendruomenė uždaroma, turtas konfiskuojamas ir trys kalvinai bei pamokslininkas (tuo metu Chielkauskas) pasmerkiami mirties bausme. Šio įvykio dėlei seimas nutarė į konstituciją (17§)įvesti šį punktą: "Nusikaltimai, padaryti prieš Dievo majestotą arijonų, žydų ar kurios kitos apostazijos, reikalauja skubesnės bausmės".

"Skaudus sprendimas vertė sukviesti skubų kalvinų pasitarimą 1670. VI. 15 Kėdainiuose ir 1671 m. suvažiavimą Vilniuje. Suvažiavimas nutarė ieškoti "draugiško susitaikymo", ir jis buvo padarytas tarp kalvinų atstovo Jono Merkelio Bilevičiaus ir Žemaičių vysk. Kazimiero Paco. Bilevičius, Šiluvos Bendruomenės globėjų akivaizdoje, sumokėjo vyskupui ir kapitulai 12, 000 auksinų, už tai savo žinion perėmė visą Šiluvos kalvinų turtą (pagal karaliaus Vyšniovieckio 1669. XI. 6 įsakymą jau konfiskuotą, J.), formaliai jį atpirkdamas, vėliau dalį pavesdamas jų žiniai".

" Šis aktas buvo atliktas 1672. III. 16. Iš kalvinų gauti pinigai pradžioj buvo padėti į vyskupijos fondą. Vysk. K. Pacas, 1677 m. vizituodamas Šiluvos parapiją, įrašė šį sprendimą:"Vietos ordinaras šią 10, 000 auksinų sumą (gautą iš kalvinų) paskyrė Šiluvos prepozitinei bažnyčiai su įpareigojimu: koplyčioj prie akmens, ties Nukryžiuotojo paveikslu, laikyti kas penktadienį Šv. Kryžiaus garbei mišias, pritariant muzikai". Vysk. Pacas dar įvedė Šiluvos Šv. Kryžiaus garbinimo šventę su atlaidais V. 3. Atlaidai buvo švenčiami ligi pastarųjų laikų, o anas peršautasis kryžius buvo per-

Dovydas gieda psalmes

Čia žemė, ten dangus (det.) *DAGYS*

keltas į bažnyčią, vėliau deponuotas vadinamoje turtų koplyčioje. .". (L. Enc. XXIX t., 512, 513 ir 514 psl.).

Išpčia pateiktų ilgokų dviejų autorių - A. Vaišvilos "Šiluvos Mitas" studijos ir kun. St. Ylos rašinio, esančio L. Enc. XXIX tome, ištraukų matyti ne vien tos bylos ir jos rezultatų vaizdas, bet ir kun. St. Ylos tyčia ar dėl dokumentų-šaltinių neturėjimo, įveltos klaidingos datos, spėliojimai ir kitokios paklaidos.

Vienok kun. St. Ylai tenka pripažinti nuopelną, kuris padeda atspėti mįslę: kodėl Šiluvos byla buvo tokia sudėtinga, kas ne kartą Žemaičių žemės teismo ir Lietuvos Vyriausiojo Tribunolo protokoluose įrašyta, kodėl ji taip ilgai 20 metų tęsėsi ir kodėl Šiluvos reformatai taip atkakliai priešinosi Lietuvos teismų sprendimo įvykdymui?

Čia pateiktame kun. St. Ylos liudijime matome, kad Šiluvos reformatai anksčiau katalikams priklausiusias žemės nuosavybes, kartu su katalikų bažnyčios turtais, įsigijo ne prievartos, grobimo būdu, bet legaliu paveldėjimo ar atpirkimo keliu:

"Šiluvos dvaras įkurtas anksčiau, nes Petras Gedgaudas 1457m.

steigė bažnyčią jau savame dvare. Šiluvos dvarą Gedgaudas paveldėjo iš savo tėvo Jurgio kartu su Geišių dvaru, kurio "tėvainiu"jis vadinamas. Petras Gedgaudas 1451 m. savo turtus ir Šiluvos dvarą užrašė žmonai Milaknei. Iš jos dvarą perėmė Mykolas Kęsgaila (Jono sūnus), vesdamas Gedgaudų giminaitę Sofiją Svirskytę. Šių duktė Barbora, ištekėdama už Andriaus Zavišos (jau priėmusio reformatų tikėjimą, J.), Šiluvos dvarą gavo kraičio. Andriui Zavišai mirus, dvarą valdė pradžioj žmona, paskui vyr. sūnus Jonas. Turtų bei palikimų dalybose 1555 Šiluvos dvaras teko Jono broliui Merkeliui, kuris užstato teisėmis perleido valdyti giminaičiui Merkeliui Šemetai.

"Sofija Vnučkienė 1591. IX. 1 atpirko dvarą su miesteliu iš Merkelio Zavišos ir 1592. I. 4 užrašė vietos kalvinams. Kalvinams viename susikovime su katalikais peršovus kryžių ir sužeidus kunigą, buvo iškelta byla Varšuvos seime. Dėl to kalvinų žemė konfiskuota, vėliau draugišku (teroro, J.) susitarimu 1672. III. 16 Jono Merkelio Bilevičiaus išpirkta. . . " (L. Enc. XXIX t., 509-510 psl.).

* * *

Katalikų dvasiškiai, pasiremdami 1588 m. Rzeczpospolitos seimo išleista konstitucija, iškėlė bylą Šiluvos reformatams teisme 1602 m., reikalaudami iš jų grąžinti prieš Reformacijos pradžią katalikams priklausiusias žemes, bažnyčią ir kitokius turtus. Kadangi reformatai tas nuosavybes buvo įsigiję legaliu paveldėjimu, bet ne užgrobimo keliu, patys katalikai nesitikėjo tą bylą laimėti. Tačiau įvyko "stebuklas": remiami Lenkijos-Lietuvos valdovų ir pačių katalikų vadovaujamų teismų, katalikų dvasiškija tą bylą laimėjo.

Tos bylos vyksmo eigoje ir laimėjimo pasėkoje, neminėdami tikrųjų to laimėjimo faktų, katalikai susikūrė legendą apie Šiluvoje įvykusį tariamą stebuklą, kuris šiandien okupuotoje Lietuvoje ir laisvajame pasaulyje esantiems religingiems katalikams yra patapęs dogmatiniu kultu ir tuo pačiu jų laikomas istorine realybe.

To šiluvinio stebuklo yra dvi dalys:

a) Šiluvos stebuklingasis Marijos paveikslas ir

b) Švenčiausios Marijos apsireiškimas.

Apie juos abu L. Enc. XXIX t. rašydamas, kun. St. Yla daug kur pateikė klaidingų duomenų. Pvz., stebuklingojo Marijos paveikslo Lietuvoje atsiradimo kelionė šitaip išaiškinta:

" Šiluvos stebuklingasis Marijos paveikslas priklauso pirmiam hodogetrinių Marijos paveikslų tipui. . . ir jo kopijų nėra likę nei Rytuose, nei Rusijoj. Dėl to šiluvinė kopija galėjo atsirasti tik per Romą. Šis paveikslas, pieštas drobėje, pagal 1739 m. Šiluvos bažnyčios inventorių yra "labai senas". Jis nebūtų laikomas tokiu, jei būtų buvęs parūpintas prieš 100 m., kada katalikai atsta-

tė savo bažnyčią. Vysk. T. Tiškevičius 1748 m. rašo Romai, kad "šis paveikslas kartu su dokumentais buvo paslėptas žemėje... ir po daugelio metų... buvo surastas". Kita versija kalba, kad senasis Marijos paveikslas buvęs kalvinų sudegintas; tai mena rašytinė Šiluvos istorija. Pirmu atveju, jei paveikslas siekia bažnyčios įkūrimo laiką, tai jį galėjo parūpinti pats bažnyčios steigėjas P. Gedgaudas, kuris lankėsi Romoj Vytauto vainiko reikalais; antru atveju, jei jis naujai parūpintas po katalikų laimėjimo, tai jį galėjo iš Romos parvežti vysk. St. Kiška, du kartus ten lankęsis..." (L. Enc. XXIX t., 516 psl.).

Šioje spėliojimų painiavoje autorius visai pasiklydo. Minėdamas du asmenis (P. Gedgaudą ir vysk. St. Kišką), galėjusius stebuklingąjį Marijos paveikslą atgabenti iš Romos, jis prideramai pagerbė Vatikaną, kaip katalikų Bažnyčios centrą, kuris gali parūpinti visokių stebuklingų reikmenų, bet nusidėjo istorinei tiesai.

P. Gedgaudas tą paveikslą iš Romos negalėjo pargabenti dėl to, kad jis pieštas vėlesniais, renesanso laikus siekiančiais laikais. Be to, ir tai svarbiausia, tas (1,38 m pločio ir 2,28 m aukščio) paveikslas nelabai įgudusio dailininko nupieštas aliejiniais dažais ant lietuviškos storos namų audimo drobės. Vadinas, Lietuvoje. ("Šiluvos Marijos stebuklingojo paveikslo 1957 metų restauracijos protokolas". Tą restauraciją atliko dailininkė Ona Šmigelskaitė). Dėl to ir vysk. St. Kiškai nereikėjo vargti tą paveikslą atgabenti iš Romos po "katalikų laimėjimo".

Tiksli to paveikslo pagaminimo data nežinoma. Bet kaip patikimiausią tuo reikalu prielaidą galima laikyti žymiojo katalikų veikėjo, mokslininko, rašytojo-poeto, kritiko ir meninių paveikslų žinovo kun. Dambrausko-Adomo Jakšto liudijimą: "pagal dažus, tas Šiluvos Marijos paveikslas priklauso XVI a. ir patekęs į Šiluvą po 1627 m." (Encyklopedia kosciiena", t. 28, Wartszawa 1905, s.114). Tai, esą liudija ir kai kurios kompozicinės paveikslo detalės, būdingos vėlyvajam hodegetriniam tipui, taip pat ir renesansinė paveikslo dvasia, dėl kurios tradicinė krikščioniškosios ikonografijos simbolika čia labiau sušvelninta, sužmoginta".

Tęsdamas to paveikslo aprašymą, kun. St. Yla rašo:

"... Paveikslo stebuklingumas garsėjo nuo XVII a. pradžios. Tai pažymi ir vysk. J. Tiškevičius 1646 m. savo raporte Romai. Votų (lotyniškai votum - pažadėtoji dovana, pažadas, reiškiąs padėką už apturėtą malonę, o taip pat reiškiąs norą už duotąją dovaną-auką ką nors sau naudingo gauti. Religine prasme - noris apturėti kokią nors dangišką malonę) gausybė minima jau XVII a. viduryje. Iš tų votų (jose buvo ne vien piniginės dovanos, bet ir auksinių ar sidabrinių objektų - ranka, koja ar kita kūno dalis. J.) klebonas J. Skirmantas prieš 1677 m. pavedė Hofmannui Prūsuose

padirbinti Marijai metalinius apdarus.

"Vysk. K. Pacas, vizituodamas Šiluvą 1677 m., rašo, kad "didžiajame altoriuje yra Švč. Mergelės Marijos paveikslas, nuo senų laikų garsingas stebuklais ir ypatingomis malonėmis, užleidžiamas kitu paveikslu, o iš kitos pusės, dėl atsargumo, stipriai užrakinamas geležiniu užraktu. Vysk. J. Lopacinskis 1774. X. 22 persiuntė Romos šv. Petro bazilikos kapitulai kan. T. Bukotos prašymą su savo rekomendacija, kad būtų leista Marijos paveikslą, "iš senų laikų pasižymėjusį ypatingomis malonėmis ir stebuklais", vainikuoti Karalienės vainiku. Romos kapitula 1775. I. 25 išsiuntė deleguojamuosius laiškus, kuriais leidžiama vainikuoti Marijos ir Kūdikėlio galvas (tas vainikuotas paveikslas įtalpintas L. Enc. XXIX t., 516 psl., bet dėl nesuprantamų motyvų ten nėra įdėtas to paveikslo nevainikuotas originalas, kuris atrodo šitaip) "padengiant (vainikų padarymo) išlaidas pačiam Žemaičių kapitulos kan. T. Bukotai ir kitiems minėtos Švč. Mergelės garbintojams".

" Vainikavimas nebuvo skubinamas, laukta naujosios šventovės galutino užbaigimo ir konsekravimo. Per tą laiką pasikeitė vyskupai. Po mirusio Lopacinskio atėjo Steponas (o gal Simonas? J.) Jonas Giedraitis. Šis dar sudarė oficialią komisiją stebuklingiesiems įvykiams ištirti. (Tą komisiją sudarė Kelmės klebonas M. Mackevičius, dekanas K. Klimavičius ir popiežiaus atstovas (protonotara) (Žr. M. Valančiaus Raštai, t. II, 1972 m., psl. 175-176). Komisija pačioj Šiluvoj apklausinėjo po priesaika visą eilę žmonių, apžiūrėjo bei patikrino eilę votų, patikrino ir knygą, kur užrašomi stebuklingi įvykiai .(Bet toji komisija visai nepasistengė patikrinti Šiluvos reformatų su katalikais bylos ir Žemaičių žemės teismo bei Vyriausiojo Lietuvos Tribunolo protokolų, kuriuose visiškai nėra užsiminta apie Marijos apsireiškimo ir stebuklingojo paveikslo poveikį tos bylos eigoje ir jos išsprendimo rezultate. J.) "Po to vyskupas kreipėsi į tikinčiuosius savo raštu, kurį prašė keletą kartų paskelbti bažnyčiose lietuvių ir lenkų kalbomis. Išdėstęs tyrinėjimo eigą, vyskupas rašo: " Pagaliau įsitikinome, kad amžinai visagalis Dievas nuo 1622 aiškiai teikiamomis malonėmis norėjo būti iš tikrųjų stebuklingas tame Šiluvos kilniausios Mergelės Marijos paveiksle". (L. Enc. XXIX t., 516-517 psl.).

Ir šitoje savo rašinio dalyje kun. St. Yla nesistengė būti neutralus istorikas, bet rėmėsi vien katalikiška apologetika: visi duomenys paimti vien iš katalikiškų šaltinių, tyčia klaidinančių L. Enc. skaitytojus. Pvz. teigimas apie vysk. Stepono (Simono?) Jono Giedraičio komisijos sudarymą praleistas faktas, kad jis tą komisiją sudaryti ne pats savarankiškai sugalvojo, bet vadovavosi Vatikano kapitulos taisyklėmis, reikalavusiomis, kad vainikuojamas paveikslas būtų gerai nutapytas ir pagarsėjęs tam tikra tvarka pripažin-

tais stebuklais. O, be to, tyčia ar per neapsižiūrėjimą nepaminėta, kad toji komisija buvo sudaryta ir į Šiluvą pasiųsta 1786 m., t. y., po to, kai 1775 metų sausio 15 d. Vatikanas jau buvo leidęs tą paveikslą vainikuoti, tuo pačiu pripažindamas jo stebuklingumą. Žinant Vatikano hierarchinę galią visiems pasaulio katalikų religijos išpažinėjams ir jų dvasiniams vadovams, savaime aišku, kad Šiluvos Marijos paveikslo stebuklingumo tyrinėjimo komisija negalėjo išdrįsti surasti tam Vatikano nuostatui prieštaraujančių davinių ir tuo pačiu paniekinti Vatikano kapitulos vedėjo kan. Aleksandro Matojaus (A. Mathojaus) ir kanceliarijos sekretoriaus Pranciškaus Levenzino (Fransisca Levenzinus) pasirašytam dekretui, kurį po kelių mėnesių patvirtino popiežius Pijus VI (1775-99 m.). "Plęnaria indulkentia - Bulla Pii VI a. d. 1775 augusti 15 Inwentarz kosciola Szydlowskiego w Roku 1830").

Kun. St. Yla, bėgdamas L. Enc. puslapiais vienašališka linkme, nepanorėjo pastebėti pakelyje esančių pačių katalikų pastatytų kliuvinių, rodančių Šiluvos legendoje arba mite paskelbtų stebuklų nepatikimumą. Ypatingai apie Marijos apsireiškimą "ant didelio akmens".

"... Arkidiakonas Pavelas Konstantinas Puzina, Žemaičių kapitulos narys Jokimas Skirmantas ir kiti katalikai dvasininkai, 1669 m. rugpiūčio 23 d. Raseiniuose susirinkę į reliacinį seimelį apkaltinti Šiluvos kalvinistų dėl kryžiaus peršovimo, įvykio vietą taip nusakė: "... pažymime apie smurtą, įvykusį prie kryžiaus, stovinčio arti bažnyčios, prie Lyduvėnų vieškelio". Pagl kun. M. Sviechauskio parašytą "Stebuklingos Švenčiausios Panelės Šidlaviškės bažnyčios steigimo, žlugimo ir atgavimo istoriją", ten apsireiškė Marija. Vienok Raseiniuose įvykusio reliacinio seimelio protokole tas apsireiškimas neminimas.

"Apie Marijos apsireiškimą neužsimenama ir vyskupo K. Paco 1677 m. Šiluvos bažnyčios vizitacijos akte... Apsireiškimas neminimas ir 1748 m. vysk. A. Tiškevičiaus pranešime popiežiui Benediktui XIV (1740-58), kur smulkiai aprašytas Šiluvos katalikų bažnyčios dokumentų ir Marijos paveikslo atsiradimo aplinkybės.

"Apie apsireiškimo istoriškumą nekalba ir istorikai, tyrinėję šį klausimą. Antai bažnytinis istorikas Petras Vėblaitis, 1939-40m. plačiai tyrinėjęs Šiluvos bažnyčios istoriją, teigia, kad "žinių apie Švč. Marijos Šiluvoje apsireiškimą Kauno Kurijos archyve rasti neteko"... Buvęs Šiluvos klebonas M. Jurgaitis 1921 m., rašydamas vyskupui, irgi sako, kad Marija Šiluvoje apsireiškė tik "pagal padavimą" (A. Vaišvila "Šiluvos Mitas" 1979, 43-45 psl.).

Lietuvių Enc. XXIX tome tas apsireiškimas šitaip atpasakotas:

"Švenčiausios Marijos apsireiškimas laikomas pirmuoju žinomu Europoje, gaila, jokio istoriko nebuvo ligi šiol tyrinėtas; popu-

liari literatūra turi nemaža prieštaravimų. Vienintelis šaltinis yra rašytinė Šiluvos bažnyčios istorija, paruošta 1651 m. (1661 ? J.). Kitas tam faktui dėkingas motyvas - nepertraukiama kulto tradicija.

"Rašytinė Šiluvos bažnyčios istorija įvykį šiaip nusako: "Artimo kaimo piemenėliai, ganydami bandą bažnytinėse žemėse,pamatė ant vieno didelio akmens mergaitę, išskleistais plaukais, laikančią ant rankų vaikelį ir graudžiai verkiančią. Kai jie pamatė šį vaizdą, vienas iš jų nubėgo pas Šiluvos kalvinų katechetą ir pranešė, ką matė. Katechetas, pasikvietęs bakalaurą, vardu Saliamoną, prisiartino prie akmens ir taip pat pamatė verkiančią mergaitę, kaip buvo matę piemenėliai. Įsidrąsinęs, jis kreipėsi į ją:"Mergaite, ko verki?" Mergaitė atsakė: "Verkiu dėl to, kad prieš tai šioj vietoj buvo garbinamas mano sūnus, o dabar čia ariama ir sėjama". Tai tarusi ji pranyko. Katechetas su bakalauru, kaip klaidatikiai, paniekino tą regėjimą, palaikydami jį piktosios dvasios padaru"...

Šioje vietoje kun. St. Yla tolimesnį tos "istorijos" atpasakojimą nutraukia ir pradeda pasakojimą, kokį poveikį tas "stebuklas" padarė Šiluvos reformatams dvasininkams ir kaip į tai reagavo Vilniaus reformatų Sinodas, įtardamas tą Sinodą vienašališkumu. Nebaigta to apsireiškimo atpasakojimo vieta kun. St. Ylai, matyt, pasirodė perdaug neįtikinanti, todėl jis ją ir praleido. Žinoma, kartu norėdamas įtaigoti, kad ir reformatai tiki visokiems"stebuklams". Praleistoji ano "stebuklo" atpasakojimo vieta yra tokia:

"... Paskui vakare, parginę bandą, piemenėliai ėmė pasakoti apie regėtą įvykį valstiečiams, tarp kurių atsirado vienas daugiau kaip šimto metų, nuo senatvės apakęs senelis, kuris tarė: "Ponai kaimynai, kalbėkite ką norite, ne kokia šmėkla ant akmens pasirodė, bet pati ponia su sūneliu, kurio garbei tose žemėse prieš aštuoniasdešimt metų buvo senoji katalikų bažnyčia, o mūsų ponai ją pražudė".

"Valstiečiai ėmę apie tai kalbėti turguose, suėjimuose, kol žinia pasiekusi žemaičių kanauninką J. Kazakevičių. Jam kilusi mintis teismo keliu atkovoti iš reformatų buvusios Šiluvos katalikų bažnyčios žemes. Jis... susiradęs aklą senelį ir primygtinai prašęs parodyti vietą, kur anksčiau stovėjusi Šiluvos katalikų bažnyčia. Vos tik atėjus į buvusios katalikų bažnyčios vietą, senelis praregėjęs ir parodęs vietą, kur užkasti katalikų bažnyčios fundaciniai dokumentai, kuriais remdamasis, kun. J. Kazakevičius iškėlęs teisme Šiluvos reformatams bylą, reikalaudamas grąžinti kadaise katalikams priklausiusias bažnytines žemes ir kitokius turtus. Tokiu būdu, Marijai padedant, byla buvo laimėta. O šimtametis aklas senelis paslėptų fundacinių dokumentų vietoje praregėjęs ir tuo

metu skilęs pusiau tas didžiulis akmuo, paženklindamas, kad taip atskils katalikų bažnyčios žemės nuo reformatų žemių". ("Historia fundowania, zagubienia y przywrocenia kościola Nayswiętszy Panny Cudowney Szydlowskiey, godna wiadomości z niesmertelney pamięci").

Šių "stebuklų" nedrįsęs L. Enc. paminėti, kun. St. Yla apie jų poveikį Šiluvos reformatų dvasininkams porina:

". . . Abu liudininkai kalvinai, katechetas ir bakalauras, atrodo istoriškai patikrinami asmenys. Minimas bakalauras Saliamonas, kaip anksčiau minėta, buvo Saliamonas Grocijus, kalvinų seminarijos rektorius. Kalvinų sinoduose minimas vienintelis buvęs Šiluvos katechetas buvo Mikalojus Fiera. Įdomūs to meto įvykiai tarp pačių Šiluvos kalvinų. 1609 m. pasikeitė pamokslininkai. Tomas Grockis-Gonezius pasitraukė ar buvo atleistas be aiškių naujų pareigų, tačiau pasilikęs gyventi Žemaičiuose. Nauju pamokslininku paskirtas Dovydas Dergvilius. Katechetas M. Fiera iš Šiluvos pabėgo ir jo vietoj neminimas joks kitas pakaitas. D. Dergvilius kartu su Žemaičių superintendentu susirado M. Fierą, prikalbino jį grįžti ir pristatė Vilniaus Sinodui, kad grąžintų jam katecheto teises. Sinodas kitais atvejais tyrinėdavo pamokslininkų pabėgimo priežastis ir papeikdavo juos, bet šį kartą to nedarė ir jį 1614 m. grąžino į Šiluvą. Po metų tas pats sinodas jam leido išsikelti iš Šiluvos į Žmoidskio dvarą Sielinėse (Rudaminos vls.) ties Vilnium, talkinti pamokslininkui, atvykstančiam iš Žeimių, ruošti žmones komunijai. M. Fieros pabėgimas, kalvinų seminarijos krikimo pradžia ir pamokslininkų pasikeitimas 1609 m. lyg leistų spėti, kad kalvinus paveikė koks nors nepaprastas įvykis. Kada iš tikro įvyko Marijos apsireiškimas, jokių tiesioginių žinių nėra. Šiluvinė istorija tik mena, kad tas apsireiškimas " davė progą jos (bažnyčios) ieškoti, jai vėl priklausyti ir atgauti". Bet ta pati istorija pabrėžia: "toji byla truko per 15 metų" (?!, J.) ir čia pat kalba apie Vilniaus tribunolo sprendimą 1622. VII, o galutinį komisijų sprendimą ir turto perdavimą 1623. XI. 6. Šios datos patikrinamos kitais šaltiniais. Tad, Marijos apsireiškimą reikėtų kelti 15 metų atgal ir tai būtų 1608 m. " (L. Enc. XXIX t., 518-519 psl.).

Šitoje kun. St. Ylos XXIX L. Enc. tome esančio rašinio kritinėje apžvalgoje matome, kokių istorinei tiesai prieštaraujančių teigimų, faktų ir datų sumaišymo, melagingumų, spėliojimų, daleidimų- "atrodo", "galėjo", "lyg leistų spėti", "manoma" ir pnš. nesąmonių privelta. O ypatingai tos paklaidos ryškios ten, kur stengiamasi įrodyti Marijos apsireiškimo Šiluvoje istorinį teisingumą. Jis paremtas ne istoriniais faktais, kurių nėra užregistruota jokiame ano laikmečio dokumente, o vien tik pačių katalikų dvasiškių sukurtoje legendoje. Toji legenda, dar ir šiandien peršama religingų

katalikų masėms Lietuvoje ir laisvajame pasaulyje kaip istorinis įvykis, labai primena prieš daugiau kaip 1.000 metų prieš Kristų senovės stabmeldiškoje Graikijoje vykusį Trojos karą. Apie tą karą sukurtose legendose arba mituose pasakojama, kad jo metu jame kovėsi ne vien kariai, bet ir dievai bei deivės, vieni pritardami vienai, o kiti - antrai tarpusavyje besikaujančiai pusei arba net atskiriems kariams.

Šiluvoje kontrreformacijos laikais grūmėsi naikinama Reformacija su įsigalinčia Romos katalikybe. Reformatai, nepripažindami ir netikėdami jokiems stebuklams, nėra sukūrę to laikmečio įvykių jokių legendų ar mitų. Katalikai, neatsižvelgdami į tai, jog naikinami reformatai tikėjo ir garbino tą patį Dievą, Jo sūnų Kristų ir šv. Dvasią, susigalvojo pasikviesti į pagalbą Mariją, Jėzaus gimdytoją, padėti sunaikinti Jos sūnaus garbintojus!.. Net kai kurie katalikų tikėjimo autoritetai savo laiku yra pareiškę abejonių tokių, stabmeldystės laikus primenančių stebuklų tikrumu.

Vienas tokių yra buvęs žymusis Lietuvos katalikų teologas, istorikas, rašytojas-poetas, kritikas ir meno kūrinių žinovas kun. Dambrauskas-Adomas Jakštas. Jis apie stebuklus yra išsireiškęs:

"... Francūzų gi Lourdesas, kaip ir rusų Sarovas, lenkų Čestakava ar mūsų Šiluvos yra tai produktai liaudies tikėjimo ir "foi du charbonnier" (tai prancūziškas išsireiškimas, lietuviškai išvertus - protinės tamsybės), jie turi savo svarbą gyvenime suvargusiųjų minių, galinčių uždegti didžiu kolektyvišku jausmu, bet neįstengiančių logiškai galvoti". (Jakštas A. "Mūsų literatūra apie Lourdesą" - Draugija, 1910 m. Nr. 48, 438 psl.).

* * *

Labai ištęstoje savo rašinio, patalpinto L. Enc. XXIX tome, pabaigoje kun. St. Yla pateikė plačią Šiluvos stebuklų katalikų bažnyčiose gerbimo ir garbinimo istorinę apžvalgą, kuri tinka Lietuvos katalikų Bažnyčios istorijai, bet visiškai nėreikalinga Enciklopedijai. Pvz., "... Tretysis infulantas ligi 1842 m. buvo Jonas Krizostomas Gintila; jis pastatė keletą ūkio trobesių, naują infulato rezidenciją, įtaisė sodą ir iškasė tvenkinį" (516 psl.). Įvardijęs laisvojo pasaulio kraštus, kuriuose lietuviai katalikai turi savo parapijas (U. S. A., Argentiną, Uragvajų, Braziliją ir kt.), suregistravo, kuriais metais ten buvo suorganizuotos procesijos ir maldos diena, reiškianti "dvasinę kelionę į Šiluvą". Nepamiršo įvardinti bažnyčias, kuriose ir kokių dailininkų įrengti vitražai, Marijos apsireiškimo bareljefai bei statulos ir t. t.

Baigminiame skyriuje "Šiluva literatūroj ir mene" įvardinti sceninių vaizdelių autoriai ir jų kūrinėlių inscenizavimai parapijose arba mergaičių stovyklose... Ir dar daugiau tokių nesusipratimų primedžiota. Ką tokios smulkmenėlės duoda Lietuvos istori-

GAL ATLEIS

PO MŪŠIO (detalė) *DAĞYS*

jos faktams? Ir kuo būtų patapusi išeivijoje išleista Lietuvių Enciklopedija bei kiek šimtų tomų būtų susidarę, jeigu apie tikrus, bet ne abejotinus legendarinius, Lietuvos istorijoje buvusius įvykius ir tų įvykių dalyvius tokių "apžvalgų" būtų privelta? Tai bene bus keisčiausias rašinys ne vien lietuvių, bet ir viso pasaulio enciklopedijose.

Yra žinoma, kad panašių rašinių Lietuvių Enciklopedijos redakcija buvo gavusi labai daug, tačiau juos atitinkamai perredagavo, sutrumpino ir pritaikė enciklopedinio veikalo reikalavimams. Tų priemonių redakcija neišdrįso imtis prieš kun. St. Ylos rašinį dėl to, kad to rašinio autorius yra ne eilinė asmenybė ne vien katalikų dvasiškijos tarpe, bet ir bendroje lietuvių kultūrinėje veikloje. Ir labai tenka apgailestauti, kad kun. St. Yla, asmeniškai iškentėjęs Vokietijos naciško pragaro (Koncentracijos stovyklos) kančias, nepajėgė nugalėti savo religijos fanatizmo varžtų.

* * *

Šią kun. St. Ylos rašinio kritikinę apžvalgą parašiau paveiktas U. S. A. esančios katalikų dvasiškijos užmojo Šiluvos legendos atgarsius išnešti iš savo bažnyčių vidaus į šio laisvės ir tolerancijos krašto viešumą ir tuo pačiu pakaltinti lietuvius protestantus

dėl kadaise jų nepadarytų nusidėjimų krikščionybei.

1972-73 m. Washingtone katalikai įrengė Šiluvos vardu pavadintą koplyčią. Dėl tos koplyčios pavadinimo lietuvių spaudoje, išskyrus katalikų, kilo daugybė protestų, kuriuos paminint, tenka pakartoti "Mūsų Sparnų" Nr. 21, 1951 m. išspausdintą išvadą:

"Dėl Šiluvos koplyčios Washingtone, D. C. statybos, jos pašventinimo, lietuvių spaudoje tiek daug sieksninių memorandumų, protestų, straipsnių buvo prirašyta, kad juos visus surankiojus, susidarytų keliolika tomų. Visa patrijotiškoji lietuvių spauda, išskyrus katalikiškąją, dėl koplyčiai vardo "Šiluva" parinkimo vertino neigiamai". To išdavoje atsirado toks raštas:

"Pasaulio Lietuvių Bendruomenės
Pirmininkui Stasiui Barzdukui
Gerbiamas Tamsta,

Sąryšyje su šaukiamu Pasaulio Lietuvių Bendruomenės Seimu Washingtone, yra paskelbtos bendros pamaldos visiems atstovams ir svečiams Šiluvos koplyčioje.

Kadangi Šiluvos koplyčia buvo sąmoningai parinkta Lietuvos Reformacijos sužlugdymui atžymėti, Lietuvių Evangelikų Taryba, visų lietuvių protestantų vardu, padarė viešą pareiškimą, atspausdintą lietuvių spaudoje, kuriame pareikšta: "Primename broliams lietuviams evangelikams, kad statoma Šiluvos Marijos Washingtone koplyčia siekiama mūsų religinių vertybių nužeminimo ir todėl negalime nieko bendro turėti su statoma koplyčia, nei su rengiamu lietuvių katalikų kongresu" (Naujienos, 1966. IX. 2 d.).

Lietuvos Reformacija siekė įgyvendinti lietuvių tautoje laisvo žmogaus ir tautos laisvės principus. Šie idealai yra padėti Vakarų demokratijų pagrindu ir jie privalomi lietuvių tautai, jei kovojame už demokratinės Lietuvos atstatymą.

Būdami ištikimi laisvo žmogaus principams, pareiškiame protestą prieš diskriminaciją gerbiančių šiuos principus.

Prašome šį klausimą iškelti PLB seime ir priimti sprendimą, prisilaikant Vakarų demokratijų nustatyto principo".

Reiškiame pagarbą!

(pasirašė: pirm. kun. K. Burbulys, sekr. V. Karosas
Chicago, 1973. VI. 7).

Į šį raštą tiesioginis atsakymas nebuvo gautas. Senj. kun. A. Trakiui buvo pranešta, kad Seimo rengimo komitetas nutarė atšaukti numatytas programoje pamaldas Šiluvos koplyčioje ir vieton to numatytos bendros - katalikams ir evangelikams - pamaldos Šv. Mato katedroje. Kas ir buvo pravesta.

Tačiau LET prašymas - įnešti į Seimo dienotvarkę religinį klausimą ir sulyginti visų tikėjimų ir nepriklausančių jokiai Bažnyčiai lietuvių teises, Seime nei iškeltas, nei svarstytas. ("M. Sp. " 1973 m. Nr. 35, 66 psl.).

(Bus daugiau)

Prieš audrą

Dail. inž. H. Pavilonis

ALEKSANDRA VAISIŪNIENĖ

EVANGELIKAI VENEZUELOJE

Venezuelos latvių kolonijos kun. Romans R. Reinfelds

Dažnai tenka skaityti žinias iš evangelikų emigrantų gyvenimo daugelio pasaulio kraštų. Kilo mintis aprašyti evangelikų gyvenimą Venezueloje ir pasidalinti mintimis su "Mūsų Sparnų" skaitytojais.

Tuo reikalu kreipiausi į latvių kolonijos kunigą Romans R. Reinfelds sužinoti, kaip yra įsikūrę latviai evangelikai Venezueloje.

Kun. Romans R. Reinfelds yra gimęs Latvijoje 1914 m. rugsėjo 21 d. Mokslą baigė Rygos universitete 1940 m.

Jo pasakojimu, vokiečių liuteronų draugija Venezueloje jau buvo įsisteigusi prieš I Pasaulinį karą. Po paskutinio karo, atvažiavus į Venezuelą nemažai latvių grupei, įsisteigė naujai atvažiavusių evangelikų parapija, kurią daugumoje sudarė emigrantai atvažiavę į Venezuelą 1949 m. Latvių tuometinis kunigas buvo T.Aviks, vėliau kunigas Alfreds Gulbis, kuris jau yra miręs, ir dabartinis kunigas Romans R. Reinfelds, atvažiavęs iš Naujosios Zelandijos.

Reformatų yra tik keletas šeimų, kurios priklauso vokiečių ir estų parapijai. Evangelikų europiečių grupę Venezueloje sudaro: latviai apie 300, vokiečiai, iš skandinavų - švedai ir norvegai. Estai, suomiai ir vengrai sudaro atskirą grupę.

Iš šių grupių susiorganizavusi draugija pasiskolino iš Liuteronų Pasaulinės Federacijos pinigų, pastatė dvi liuteronų bažnyčias,

internatą ir tris kitus pastatus. Šiandieną ši draugija nebeturi jokių skolų, tik daugelio milijonų bažnytinį turtą. Evangelikų liuteronų parapija randasi gerame miesto rajone.

Vokiečių grupė turi du kunigus ir vieną vikarą, latviai - du kunigus ir vargonininkę, skandinavai ir visos kitos evangelikų grupės turi po vieną kunigą. Latvių kunigai aptarnauja dar dvi didesnes Venezuelos latviais apgyventas kolonijas Valencijos ir Barquisimeto miestuose. Vokiečiai taip pat turi atskirą kunigą, kuris gyvena Valencijos mieste. Valencijos miestas šiuo metu yra priskaitomas prie industrinės zonos miestų, su stipria pramone ir prekyba.

Kiekviena atskira kalba kalbanti grupė turi įsteigusi savo draugiją su renkamu pirmininku. Draugija aptarnauja visus savo grupės narius gyvenančius Venezueloje. Yra įsisteigęs latvių moterų komitetas, kuris stipriai veikia labdarybės reikaluose. Vieną kartą į metus pasiunčia pinigus ir siuntinius į kitus pasaulio kraštus, kur yra vargingai gyvenančių latvių tautiečių. Čia vietoje lanko ir šelpia senelius ir vargšus prieglaudose. Latvių draugija ekonomiškai yra stipri. Iš pačių latvių tarpo turi įsteigę statybos bendrovę "Mobiliaria Riga", kuri iki šiol yra pastačiusi 4 daugiaaukščius namus iš 184 didelių butų. Nekurie namai siekia iki 20 aukštų. Šios kompanijos visa atsakomybė ir konstrukcijų priežiūra tenka tėvui ir sūnui inžinieriui A. Vitols. Ši kompanija skiria 10% nuo bruto pajamų pelno latvių bendruomenės išlaikymui.

Prieškonfirmacinį apmokymą atlieka kiekvienos evangelikų grupės kunigas. Į latvių konfirmantų mokinių skaičių įeina ne jaunesni jaunuoliai ir jaunuolės, kaip 18 - 19 metų amžiaus.

Latvių grupė turi savo vaikams įsteigusi mokyklą, kurioje yra dėstoma šie dalykai: religijos pamokos - vieną kartą savaitėje, tautinės dainos, latvių kalba, istorija ir geografija. Latvių kolonija Venezueloje turi stiprų inteligentų vienetą. Tik vien Venezuelos universitetuose dėsto 21 profesorius.

Latvis topografas Aleksandrs Laimis yra išgarsėjęs kaip pirmasis žmogus pasaulyje, pasiekęs žemės keliu aukščiausią "Salto de Angel" vandens krioklį, kuris yra Venezuelos Guayanoje, neprieinamose džiunglėse netoli Brazilijos sienos. Laimis ir šiandieną ten gyvena. Salą, kurioje jis apsigyveno, pavadino "Orchidejos" vardu. Vieną gi upę, kuri nuo Auyentepuy kalno krenta į apačią, pavadino "Ventos" upės vardu, kuri teka per Lietuvos ir Latvijos teritoriją. Šį atradimą skyrė Latvijos ir Lietuvos garbei. Ventos upės pavadinimą įregistravo Venezuelos upių registre. "Salto de Angel" krioklio aukštumas siekia 986 metrai.

Kunigas Romans R. Reinfelds nenusiskundžia savo tautiečiais. Visi lankosi pamaldose. Nėra tokių, kurie nesiįdomautų bažnytiniu

gyvenimu. Užklaustas, ar turi lietuvių evangelikų savo grupėje, atsakė, kad turi tik kelias Lietuvos latvių šeimas, kuriomis lygiagrečiai rūpinasi. Pamaldos įvyksta kas sekmadienį.

Senatvės atveju, kun. Romans R. Reinfelds bus aprūpintas ir gaus pensiją iš Naujosios Zelandijos valdžios, kurios yra pilietis. Kiti evangelikų kunigai senatvėje bus išlaikomi Sinodo, nes gyvendami čia patys kunigai įneša tam tikrą pinigų dalį, o antrą pusę primoka Sinodas.

Venezuelos latvių draugija leidžia savo mėnesinį laikraštį "Vestis". Laikraščio išleidimą apmoka draugijos biudžetas. Sekmadieniais yra renkamos aukos smulkioms bažnytinėms išlaidoms padengti.

Čia, Caracase, yra dar viena evangelikų sekta, kuri vadinasi "Misurio" Sinodas, priklausantis amerikiečiams ir anglikonams. Ši grupė savo veiklą turi stipriai išplėtusi radio pagalba, kuri aptarnauja beveik visą Pietų Ameriką su centriniu punktu Argentinoje.

Caracas mieste, Dos Caminos rajone, ortodoksų Bažnyčios kunigas yra latvis Janis Baumanis. Jis turi arkiprist laipsnį.

Latviai skaito save esant misija, bet dirba savarankiai. Valstybė čia neremia Bažnyčios. Teisiškai latvių evangelikų organizacija priklauso prie "be pelno" veikiančių organizacijų (teisiškas terminas). Latvių kolonija šiandieną valdo daugelio milijonų turtą. Bendra visų religinių grupių draugija turi dar ir bendrą kasą, iš kurios yra apmokamos išlaikymo ir visos kitos susidariusios bažnytinės išlaidos.

Jaunimas noriai lankosi religinėse pamaldose. Choro bažnyčia neturi, bet vargonininkė yra baigusi dainavimo ir muzikos konservatoriją Italijoje. Latviai turi įsigiję bendras kapines naujose kapinėse. Prie kapų įsigijimo yra prisijungusios ir kelios lietuvių šeimos.

Latvių draugijos komitetas yra numatęs pirkti žemę ir pastatyti senelių, viengungių ir ekonomiškai silpnų prieglaudą. Taip pat jaunimui savaitgalio ir atostogų praleidimui pajūryje namus su sporto įrengimais.

Latvių kunigas iš draugijos gauna 1, 600 dolerių mėnesinės algos, nemokamą butą ir dar atskiroms išlaidoms priedą 460 dolerių į mėnesį. Taip pat turi apmokamas iš draugijos pajamų atostogas į Naująją Zelandiją.

Lietuviai su latviais Venezueloje gražiai sugyvena ir bendradarbiauja. Tai vienos, tai kitos grupės parengimuose dalyvauja ir yra kviečiami. Visuose latvių pobūviuose visuomet matosi daug jaunimo.

Nors mūsų lietuvių Venezueloje grupė yra dvigubai didesnė, bet

latviai mus pralenkia vispusiškai, tiek ekonomiškai, tiek ir susiorganizavimo būdu. Venezueloje yra vos tik kelios evangelikų lietuvių šeimos ir tos pačios yra išsibarsčiusios po atskirus tolimus miestus.

Caracas, 1980 m. sausio 18 d.

ALEKSANDRA VAISIŪNIENĖ

VIENINTELĖ LIETUVĖ MARACAY MIESTE

Vieną vėsų rytą, prie 17°C šilumos, išvažiavau į Maracay miestą susitikti ten su vienintele moterimi lietuve evangelike. Maracay miestas yra už 110 km nuo Caraco. Jis yra penktas miestas savo didumu Venezueloje. Palikus Caracą, kalnais turi kilti aukštyn kelis šimtus metrų ir po to vėl leistis žemyn. Keliantis aukštyn jau reikalingas megstinukas, o leidžiantis žemyn - ir vasariniai rūbai per šilti. Atvažiavus į Maracay miestą, temperatūra dienos metu siekia iki 35-37°C šilumos. Ieškai tik pavėsio, negali apsiginti nuo prakaito, nuo varginančios šilumos. Pakelėje keletą kartų teko matyti degančių griovių pakraščius, kur neatsargūs rūkytojai su cigarečių nuorūkomis padega sudžiūvusią žolę ir dažnai sudaro pavojų pravažiuojančioms mašinoms.

Vanda Rednerytė, vienintelė moteris evangelikė, kurią aplankiau Maracay mieste, yra stambi prekybininkė, viena iš stipriausių lietuvių moterų prekybininkių Venezueloje.

Vanda gimė 1933 m. kovo 14 d. Tauragėje. II Pasaulinio karo metu su tėvais atvažiavusi į Vokietiją, apsigyveno prancūzų zonoje Ravensburgo mieste. Kiek laikas leido, iki išvažiavimo dienos, lankė Ravensburgo lietuvių gimnaziją. Vėliau su tėveliais atvažiavo į Venezuelą ir 1948 m. pirmą kartą pajuto tropikos krašto karštus spindulius ir negailestingą jų glamonėjimą.

Jauna, sveika, patraukli, šviesių plaukų ir mėlynų akių lietuvaitė pradėjo sužavėti nuo saulės įdegusius vietinius gyventojus. Ką atneš rytojus? Ispanų kalbos nemoka, kur ir kaip pradėti dirbti? Įstojo dirbti į Jurgio Bieliūno foto reikmenų krautuvę. Darbas sekėsi ir progresavo sparčiais žingsniais. Ištekėjo už Jurgio Bieliūno, tos pačios prekybos savininko. Jurgis prekiavo urmu, o ji - detalinėje parduotuvėje.

Vandos vyras buvo vienas iš svarbiausiųjų bendruomenės veikėjų Venezueloje. Suruošdavo veik visus mūsų tautinio gyvenimo minėjimus, suorganizuodavo įvairių didesnių grupių apsilankymus iš Šiaurės Amerikos. Atvažiavo sportininkų grupė, Čiurlionio cho-

Iš kairės: Aleksandra Vaisiūnienė, Vanda Rednėrytė-Bieliūnienė ir jos sesuo Hilda Rednėrytė

ras, Grandinėlė ir kiti pavieniai kultūrinių reikalų atstovai. Vanda, kiek galimybės leido, irgi bendradarbiavo bendruomenės veikloje. Vėliau buvo paskirta VLIK,o atstove Venezuelai.

Kai jau atrodė, kad nėra didelių rūpesčių dėl prekybos progreso, kada galėjai jau net nuo įtempto darbo pagalvoti apie poilsį, susirgo Vandos vyras. Dar kelis metus tęsė varganas dienas, bet ateitis jau buvo miglota ir netikra.

Mums, lietuviams, tokio svarbaus asmens susirgimas, sukėlė didelio susirūpinimo. Bijojome netekti vieno svarbiausio bendruomenės šulo, kuris vežė visą bendruomenės veiklos vežimą. Trūkumas oro, silpnumas, smarkiai vargino išsisėmusį Jurgio kūną. Išvažiavus Čiurlionio choro dalyviams iš Venezuelos, po poros dienų Jurgis su žmona išvyko į Austriją,į Zalcburgo ligoninę, kur vieną rytą, stebint pro ligoninės langą snieguotas Zalcburgo kalnų viršūnes, pritrūkus oro, atsisveikino amžinai. Žmona vyrą palaidojo ten pat Austrijoje, greta savo mirusio sūnaus kapo, kuris tragiškai žuvo karo metu.

Žmona nenuleido rankų, pasitikėjo savo prekybiniais gabumais ir, grįžusi atgal, tęsė prekybos darbą toliau. Šiandieną prekyba klesti sumanios prekybininkės gabumų dėka. Dirba viso 20 tarnautojų, o prieš šventes tenka nekuriam laikotarpiui pasirūpinti net didesnį skaičių darbuotojų.

Užklausiau Bieliūnienės, ar nėra daugiau Maracay mieste lietuvių evangelikų? Ne, tik ji viena. Kadangi Maracay mieste nėra nei savo kunigo, nei kitų bendraminčių lietuvių evangelikų, tai remia lietuvių katalikų Bažnyčios veiklą Maracay mieste ir vieną kartą mėnesyje per pamaldas susitinka su kitais lietuviais tautiečiais.

Vanda Bieliūnienė, nors ir neturi šiuo metu galimybių dirbti

bendruomenės veikloje, bet aktyviai remia visus mūsų bendruomenės reikalus aukomis, dažnai tenka aptikti jos pavardę rėmėjų, mecenatų sąrašuose.

Iš prekybos darbo dar nemano pasitraukti. Šiandieną dirba jau ne dėl uždarbio, bet todėl, kad įprato ir pamilo šį darbą.

Vandos motina mirė dar jai jaunai esant. Paliko našlaičius - jaunesnį brolį ir seses. Visus mažuosius šeimos narius teko Vandai išauginti, išauklėti ir suteikti ateities gyvenimui galimybes.

Jos darbas įvairus. Dažnai tenka keliauti į užsienį, aplankyti ruošiamas prekių parodas, užpirkti prekes ir ta pačia proga pailsėti keletą savaičių kur nors pasaulio krašte. Prekybiniais reikalais aplankė net Azijos kraštus ir kitas pakelės valstybes. Europą ir Šiaurės Ameriką pažįsta gerai.

Vandos vyresnis brolis Reinholdas Redneris taip pat prekybininkas, turi vieną iš geriausių viešbučių ir restoraną kurortinėje Venezuelos vokiečių kolonijoje Tovar miestelyje, kuris randasi apie 2, 000 metrų kalnų aukštumoje, 60 km nuo Caraco miesto.

Palinkėjau gabiai prekybininkei laimingos ateities. Vanda Bieliūnienė iš savo pusės prašė pasveikinti visus lietuvius evangelikus, "Mūsų Sparnų" skaitytojus, apgailestaudama ir pavydėdama, kad jų yra daug, o ji viena.

Caracas, 1980 m. vasario 12 d.

Leonardas GOGELIS

BIRŽIEČIO PRISIMINIMAI

Neužmirški to miesto, biržieti,
Krantuose Apaščios ir Agluonos-
Čia jaunystės sapnai numylėti,
Čia prabėgo tau dienos malonios.
Ten, kur Astravo krantą skalauja
Bangomis įsišėlus Širvėna-
Į tenai mano mintys keliauja,
Nesulaikomai lekia kas dieną.
Mintimis aš gatvelėm ir aikštėm
Nueinu į piliakalnį seną.
Ir man rodos-čia Radvila vaikšto,
Čia viduramžių dvasios gyvena.
Kad į senąjį mūrą galėčiau
Savo širdį įmūryt lyg plytą!
Ir po daugelio metų regėčiau
Biržų pilį naujai atstatytą.

Štai aš pereinu Vytauto gatvę-
Nauji rūmai čia saulėje šviečia,
Ir jaučiu savo miesto jaunatvę,
Nors pažint jo niekaip negalėčiau.
Kaip man brangūs pilkieji tie rūmai-
Mokykla vardo Juliaus Janonio.
Stadionas, gyvatvorės krūmai-
Kiek su jais čia susiję svajonių!
Kaip man brangios tos medžių alėjos
Prie mokyklos sustojusios tyliai.
Ir tie bokštai bažnyčios baltieji,
Kur saulėlydy varpas prabyla...
Ten įeiti kartelį nors vieną,
Paklausyt, kaip vaikystėj, vargonų,
Prisiglausti kertelėj prie sienos,
Vėl pajusti ramumą malonų...
Į mokyklą po pietų nueiti,
Ten prie lango suole pasėdėti
Ir tą seną "poemą " nebaigtą
Apie klasės draugus ten sudėti.
... Bet išnyko svajonės tos gražios-
Vėl tik tuščios čia, svetimos sienos.
Visa tai juk tik buvo miražas-
Juk aš vienas, aš vienas, aš vienas...
Žmonės stato, gyvena, planuoja,
Ir gyvenimas plaukia kaip laivas.
Aš iš tolo ranka jiems pamoju-
Išsiilgęs nuklydęs keleivis.
Tu eini vis, žygiuoji, biržieti-
Ir džiaugsmus, ir skausmus susilauksi.
Ir pačioj tolimiausioj pasvietėj
"Ūlytėlę Klausučių" užtrauksi.
Gal ne kartą gyvenime griūsi,
Kaip kareivis klamposi per smėlį,
Atsimink-gyvenimas mūsų,
Tai kova tarp šviesos ir šešėlio...

Mordovija, 1958 m.

ALBINAS PAŠKEVIČIUS

MANO PAŽINTIS SU DR. J. MIKELĖNU

Į Biržų gimnazijos ketvirtąją klasę patekau 1923 m., atkėlus mano tėvą į Biržų siaurojo geležinkelio ruožą kelio meistro pareigoms. Tada dr. J. Mikelėnas buvo gimnazijos gydytoju ir dėstė higieną IV klasėje.

Baigęs Biržų gimnaziją ir studijuodamas inžineriją Kaune, kiekvienos vasaros metu dirbau Biržų apskr. Savivaldybėje. Tuo būdu parūpindavau lėšų ateinančių metų studijoms ir įgydavau daugiau patyrimo projektuojant įvairius inžinierinius įtvarus ir vykdant jų statybą.

Dr. Mikelėnas buvo ilgametis Biržų ligoninės vedėjas ir chirurgas. Jam teko rūpintis visais ligoninės remonto, įrengimų ir pagerinimų reikalais. Čia ir teko man dažniau ir daugiau su juo susitikti tarnybiniais reikalais.

Studentui technikui P. Viliūnui, kuris tada l. e. apskrities inžinieriaus pareigas, išvykus į Kauną ruošti dipl. darbą - Likėnų kurorto projektą, buvau paskirtas laikinai eiti apskrities inžinieriaus pareigas, kaip išklausęs Technikos fakultete baigiamąjį semestrą. Čia glaudžiai teko bendradarbiauti su daktaru, kuriam nepaprastai rūpėjo įvairūs pagerinimai ligoninėje.

P. Viliūnas, apgynęs savo dipl. darbą, grįžo apskrities inžinieriaus pareigoms, o aš pabuvęs trumpą laiką Biržų miesto techniku, gavau pasiūlymą vykti į Kauną, laikinai eiti viešųjų darbų referento pareigas V. R. M-joj. Tuo būdu turėjau galimybę ruošti savąjį diplominį darbą ir kartu tarnauti.

Nuo to laiko, nuo 1934 m., ryšiai su dr. Mikelėnu nutrūko. Susitikome, bet jau kaip tremtiniai, Vokietijoje, britų zonoj 1946 m. Klein-Wittensee stovykloje. Toji stovykla buvo įkurta 1946 m. rugpiūčio 15 d. ir išsilaikė iki 1949 m. kovo 1 d. Man teko būti stovyklos komendantu, o daktaras buvo paskirtas stovyklos gydytoju. Tai buvo britų zonos mokyklinė stovykla: čia buvo sukeltos šeimos, turinčios mokyklinio amžiaus vaikų. Ten turėjome gimnaziją, pradžios mokyklą, vaikų darželį ir įvairius suaugusiems kursus.

Komendantui administruoti stovyklą padėjo taip vadinamas Gerovės Komitetas, kurio sudėtin dr. Mikelėnas visada būdavo išrenkamas. Jis buvo nepaprastai pareigingas. Be tiesioginių stovyklos gydytojo pareigų, jis skaitė visą ciklą medicinos paskaitų. Būdamas visuomenininkas ir kaip Gerovės K-to narys, o dažnai ir pirmininkas, jis skatino kitus ir pats dirbo įvairų lietuvišką bendruomeninį darbą, kas tik tose sąlygose buvo įmanoma. Stovyklos

Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčios kuratoriai (iš k. į d.) — priekyje veteranai Petras VARIAKOJIS ir dr. Jokūbas MIKELĖNAS; II-je eilėje: Eugenius Gerulis ir Motiejus Tamulėnas, jnr. Chicago, 1946 m. Sinodas Nuotr. L. Knopfmilerio

komendantui toks patyręs ir brangus bendradarbis buvo labai reikalingas ir naudingas.

Kartu aptariant įvairius praeities įvykius, jis vis dažnokai primindavo, kad reikia kaip nors ir kuo greičiau sutvarkyti reformatų Bažnyčios išeivijoje organizacinę reikalų pusę. Pažadėjau jam, kaip komendantas,visokeriopą, tose sąlygose įmanomą, pagalbą sukviesti jo planuojamą suvažiavimą - Sinodą. Kas ir buvo padaryta.

Pirmasis Sinodas po karo įvyko 1948 m. birželio 24 d. per šv. Joną Klein-Wittensee stovykloje. Berods dėl ligos generalinis superintendentas prof. dr. P. Jakubėnas nedalyvavo.

Stovyklos kronikos knygoje, kurią vedžiau nuo pradžios iki pabaigos, yra užsilikęs kvietimas į suvažiavimą pavyzdys ir nedidelė Sinodo dalyvių nuotraukėlė.

* * *

Buvę tos stovyklos gyventojai daktarą prisimins, kaip didžiai nuoširdų asmenį, kaip niekada neatsisakiusį suteikti įvairiausią pagalbą, kaip labai draugišką, visur pageidaujamą ir mielą svečią.

Laisvalaikiu daktaras labai mėgo meškerioti, atliekamu laiku kartais sulošdavo ir proferansą. Dr. Mikelėnui mane paraginus duoti žinių apie buv. Klein-Wittensee stovyklą - patiekiau, tilpo Lietuvių Enciklopedijos XII tome.

Savo archyve radau keletą laiškų iš mano susirašinėjimo su daktaru, jam jau gyvenant USA. Juos persiunčiu "M. Sparnams". Manau, kad Lietuvių Ev. Reformatų Bažnyčios vadovybė turi savąjį archyvą, kuriame ši jau istorinė medžiaga turėtų būti priglausta. Iš tikrųjų, juk ne taip daug yra tokių biržiečių, kaip dr. J. Mikelėnas, kurio pėdsakai buv. Biržų visuomenės gyvenime, o ypač Nepriklausomybės metu tvarkant reformatų bažnytinį gyvenimą yra labai, labai ryškūs.

Biržų gimnazijos VII-tos klasės futbolo komanda 1926 m. buvusi čempijonu (iš k. į d.). Virtinėje eilėje — puolikai: Fridmanas (inž., neturima žinių), A. Dučinskas (agr., Lietuvoje), Albinas Paškevičius (inž., Canada), Plučas (adv., neturima žinių), R. Puodžius (ekon., berods žuvęs Vokietijoje); II-je eilėje — centro gynikai: J. Lapėnas (neturima žinių), St. Latkauskas (mokyt., miręs Lietuvoje), J. Audzevičius (kultūrtechnikas, miręs Canadoje); apatinėje eilėje — gynikai: Venclova (?), J. Zurba (mokyt., likęs Lietuvoje) ir jų vidury — J. Puodžiūnas (veterinarijos gydytojas, miręs Lietuvoje)

VILIUS VARIAKOJIS

PIRMOJI PIENINĖ BIRŽŲ KRAŠTE

Dar prieš I Pasaulinį karą, 1912 m. kun. J. Šepetys buvo perkeltas iš Švobiškio parapijos į N. Radviliškio reformatų parapiją. Rudenį susipažinimui lankė parapijiečius. Lankydamasis pastebėjo, kad ūkininkai turėjo daug pieno ir juo šėrė net kiaules.

1913 m. sausio mėn. sekmadienį, tuoj po pamaldų, paprašė,kad visi susirinktų parapijos mokykloje aptarti svarbius ūkiškus reikalus. Pageidautina, kad ateitų šeimos galva, ar kitas svarbiausias šeimos narys.

Prisirinko pilna parapijos mokykla. Kun. Šepetys, maždaug taip kalbėjo: "Lankydamas parapijiečius pastebėjau, kad ūkininkai turi perteklių pieno ir nežino kaip jį sunaudoti. Vieni spaudžia sūrius, kiti su varške lesina vištas ir net kiaules šeria. Kad naudingiau sunaudojus pieną, reikėtų įsteigti pieninę".

Visi kun. Šepečio sumanymui pritarė ir išrinko pieninei steigti komisiją, į kurią įėjo: pirmininku - Kutra iš Grūbiškio vienk. (buvęs Biržų valsč. viršaitis), sekretorium - Tunkūnas iš Sklėriškių vienk. (pensininkas, buvęs valsčiaus sekretorius); reikalų vedėju - J. Variakojis iš Švilpiškio vienk. (atsargos viršila); kasininkais - Jašinskas iš Šniūriškio vienk. (stambus ūkininkas ir lentpiūvės savininkas), M. Petrauskas iš Dūbriškio vienk. (turtingas ūkininkas).

Komisija nutarė, kad reikia nuvažiuoti į Latviją ir susipažinti su latvių veikiančia pienine. Visa komisija nuvyko į artimiausią pieninę, kuri buvo nuo N. Radviliškio už 8-9 km į Šylokštę.

Pieninės mašinos buvo sukamos rankomis. Alfa Laval centrifuga, muštokė, pieno šildymo katilas ir kiti įrankiai pirkti Rygoje. Vieta pieninei buvo parinkta esanti vidury parapijos Lapakrita, prie vieškelio Biržai-N. Radviliškis.

Prieš metus čia augo šimtametis miškas. Grafas Tiškevičius, iškirtęs mišką ir panaikinęs kelmyną, 18 dešimtinių be trobesių pardavė Peikštenių ūkininkui Dagiui. Iš ūkininko Dagio buvo išnuomota apie 1 dešimtinę žemės ir pastatyta pieninė, kuri po 12 metų perėjo jo nuosavybėn.

Žiemos metu iš Rygos buvo atgabentos rankinės mašinos ir kiti reikalingi įrankiai. Pieninė pradėjo veikti 1913 m. pavasarį. Pirmi metai buvo vargingi, nes neturėjo ledų, šulinio ir prityrimo. Vieną mėnesį pienininkas mokėsi Latvijos pieninėje, bet jo patyrimas buvo menkas, tai ir sviesto kokybė buvo žema.

Ūkininkai vargo su pieno pristatymu. Vieni pieną vežė su rėčkomis, kubilais ir bačkomis. Artimiausieji nešė kibirais. Vasaros metu iškasė gilų šulinį. 1913-14 m. žiemą privežė ledų iš Apaščios upės, apdengė šiaudais ir apipylė piuvenomis. Ūkininkai pasigamino atitinkamus ušėtkus, kurie turėjo platesnę apačią, viršų siauresnį su dangčiu ir iš abiejų pusių rankenas.

Pasiturintieji ūkininkai parsigabeno iš Rygos bitonus pienui vežti. 1914 m. vasara jau buvo geresnė ir našesnė. Tarp rusų ir vokiečių kilus karui, sviesto kaina pakilo, pieno pristatymas dvigubai padaugėjo. 1915 m. užėjus vokiečiams pieninė buvo perkelta į Grūbiškio vienkiemį, kur buvo apsigyvenę vokiečių žandarai.

Vokiečių okupacijos metu, kas tik turėjo karvę, visą pieną turėjo pristatyti vokiečiams į nurodytą vietą.

Lapakritoje įsteigtoji pieninė perkelta į Grūbiškio vienkiemį, sulaukė Nepriklausomos Lietuvos.

Arėjas VITKAUSKAS

LIETUVIŠKO LINO PASAKA
(Tautosakos motyvais)

Sako sesės lietuvaitės,
kad aš geras jų bernelis-
be manęs nebūt drobaitės
ir stovėt tuščiom staklelės.

Giria mane šviesiaplaukiu,
giria mane mėlynakiu, -
girdi, žydint, dangus lauke...
(Viena sesė taip pasakė).

Girdi, tikras aš lietuvis-
gyvenąs su jų šeimynom,
ir tinkąs visur, kur buvęs,
sutuoktuvėms, pakasynom...

Mane sesės ima glėbiais,
baltai prausia, minkštai klosto,
prikamuoja savo glėbiais
ir paskui man plaukus glosto...

Prie ratelio mane mauna,
sudarydamos kuodelį,
ir kartoja senos, jaunos:
"Mylime tave, lineli!"

O aš visas siūlu tįstu,
žiemą birbindams ratelį-
ir pavasarį išvystu,
kai išeinu nuo staklelių.

Išbučiuoja mane saulė,
ir darausi aš baltutis,
ir nuo to, paėmus saujoj,
sako, aš esąs švelnutis...

Prie manęs, kad pasipuošus,
sesė sega tuomet rūtą-
laukia berno pasiruošus...
Taigi mano piršlio būta...

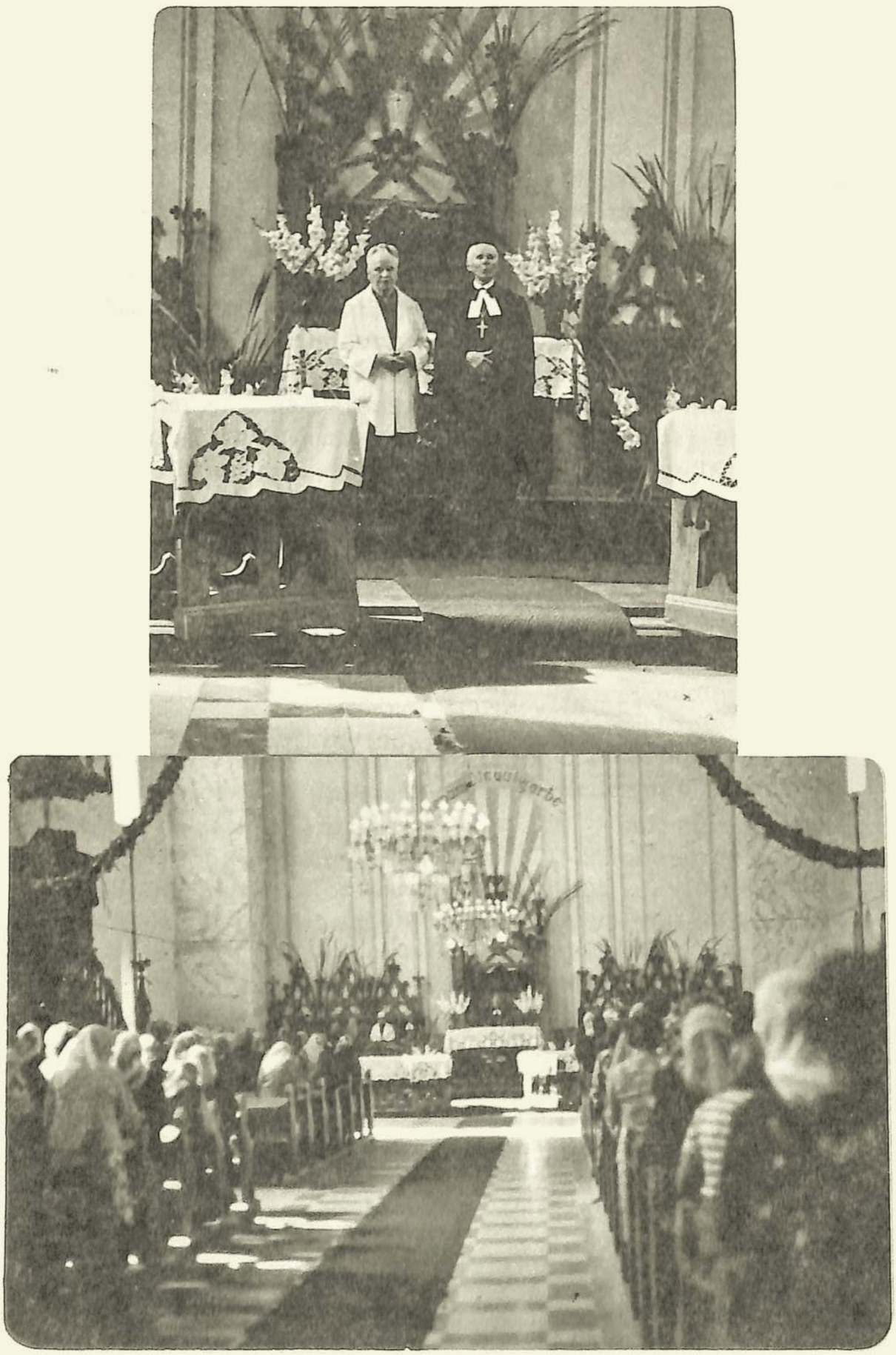

Vaizdai iš superintendento kun. Povilo JAŠINSKO 50 metų kunigavimo ir 90 metų amžiaus sukaktuvių minėjimo Biržų reformatų bažnyčioje 1979.VIII.19

IŠKELIAVUSIEJI AMŽINYBĖN

MEDICINOS DR. POVILAS ŠEPETYS

Medicinos dr. Povilas SEPETYS
Švilpiškiai, 1917.X.15—Detroit, 1979.XI.7

1979 m. lapkričio 7 d. Detroite, Mich., nuo mūsų atsiskyrė taurus lietuvis, medicinos daktaras Povilas Šepetys, sulaukęs 62 m. amžiaus. Mums, lietuviams reformatams, tai buvo didelis smūgis, tuo labiau, kad Chicagoje nedaug buvome girdėję apie mielo daktaro ligą.

Velionis, mūsų Liet. Ev. Reformatų Bažnyčios ilgametis kuratorius, paliko dideliame nuliūdime žmoną Vandą, vaikus - Arvydą, Astą ir Manvydą, brolį Petrą su šeima Lietuvoje, dėdę ir mirusiojo globėją kuratorių Vilių Variakojį su žmona Brone iš Chicagos ir kitus gimines. Taip pat plati Detroito lietuviškoji visuomenė tuojau pajuto, kad su dr. Povilo mirtimi jos veikloje pasidarė didelė spraga. Dr. Povilo ilgai pasigęs tiek ligonys, tiek ir sveikieji - seni ir jauni.

Povilas Šepetys gimė 1917 m. spalio 15 d. Švilpiškių vienk., Biržų apsk. ūkininkų Jokūbo ir Zuzanos Variakojytės-Šepečių šeimoje ir išaugo religingoje reformatų tradicijose. Jis priklausė Bažnyčiai, kuri jau Reformacijos laikais Didžiojoje Lietuvos Kunigaikštijoje iškėlė religinės laisvės ir žmogaus teisės principą. Velionis gyvai veikė tarp skautų Detroite ir nemažai laiko pašvesdavo jaunimui. Medicinos daktaro laipsnį įsigijo Vakarų Vokietijoje, kur jį globojo dėdė Vilius Variakojis, o Amerikoje jo diplomas buvo nostrifikuotas. 1956. IV. 21 vedė Vandą Šmitaitę. Povilo ir Vandos Še-

pečių šeimoje viešpatavo gili krikščioniška dvasia. Jaunoji karta yra išauklėta šiais jaunimui pavojingais laikais pavyzdingai ir jų dvasiniame gyvenime buvo išlaikytas balansas tarp senesniųjų idealų ir naujųjų srovių. Gilus Vandos Šepetienės tikėjimas, jos pasidavimas Dievo valiai sunkiose gyvenimo dienose, buvo jaučiamas visą laiką, kai susirinkome atsisveikinti su brangiu Povilu.

Lapkričio 11 d. Charles R. Step-Stepanausko Funeral Home, Detroito priemiestyje Dearborn susirinko, be šeimos ir artimųjų, gausus būrys lietuvių ir kitų tautybių daktaro Povilo pacientai ir pažįstami. Laidotuvių namai visų nesutalpino. Remdamasis apaštalo Povilo parašytais žodžiais 1-me Laiške Korintiečiams, 13-me persk., 13-me skirsn. "Taigi dabar pasilieka tikėjimas, viltis ir meilė, bet jų didžiausioji yra meilė", kunigas Povilas Dilys nušvietė dr. Povilo Šepečio asmenybę, jo veiklą jaunimo tarpe, jo sąžiningą darbą medicinos srityje, jo atsidavimą šeimai. Kunigas Dilys t. p. pabrėžė, kad velionis per savo veiklą Detroite praktiškame gyvenime įkūnijo religinės laisvės, sąžinės laisvės ir apsisprendimo teisės supratimą. Viltis, kad dr. Povilo idealai anksčiau ar vėliau bus gyvenime priimami, lydėjo jį per visą jo veiklą. Todėl neabejotinai dr. Povilas ilgai gyvens širdyse tų, kurie jį pamilo. Kunigas Dilys išreiškė našlei, vaikams ir giminėms gilią užuojautą Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčios, žurnalo "Mūsų Sparnai" vadovybės, savo ir savo šeimos vardu, kad šeima neteko vyro ir tėvo, o Bažnyčia ir tauta laisvės kovotojo.

Po religinių apeigų sekė eilė atsisveikinimų. Juos pravedė šeimos paprašytas skautininkas fil. Jonas Asminas. Garbės sargybų vedėju buvo vyr. sktn. Leopoldas Heiningas, vėliavininku (Baltijos tunto vėliava) psktn. Jurgis Baublys. Garbės sargyboje stovėjo Baltijos tunto skautininkai, Baltijos tunto skautai vyčiai, Gabijos tunto skautininkės, Detroito lietuvių gydytojai. Dr. Povilas Šepetys priklausė prie Baltijos tunto Ramovės vieneto, kurio seniūnu yra vyr. sktn. Leopoldas Heiningas; dr. Povilas t. p. buvo skautas vytis. Sktn. fil. Jonas Asminas pradėjo atsisveikinimą perskaitęs a.a. Povilo Š.brolio Petro ir jo šeimos telegramą iš Lietuvos, o t. p. atsisveikinimą vyr. sktn. Sigito Miknaičio - Lietuvių skautų Sąjungos vardu, sktn. Jono Asmino, Lietuviškosios Skautybės Fondo vardu. Devyni kalbėtojai šiltais žodžiais pabrėžė dr. Povilo pasiaukojimą jo profesijai, lietuviškai veiklai išeivijoje, skautybės idealams, tautinio įsisąmonijimo ugdymui ir bendrai klausimams, kaip galima tobulinti žmogaus sielą gyvenime.

Atsisveikinimo žodžius tarė šie asmenys:

1. Dr. Jack Weidner - representative of Providence Hospital Medical Staff;
2. Dr. Otonas Vaitas - Detroito lietuvių gydytojų vardu;

3. psk. fil. Jurgis Jurgutis, Baltijos tunto tuntininkas, Gabijos (sesių) ir Baltijos tuntų vardu; psktn. fil. J. Jurgutis po atsisveikinimo įteikė žmonai Vandai skautininko kaklaraištį su ordinu "už nuopelnus", kuriuo velionis buvo apdovanotas gyvas būdamas;
4. Stasys Garliauskas - Amerikos Lietuvių Balso Radio Klubo vardu;
5. Antanas Sukauskas - Detroito Lietuvių Organizacijų Centro vardu;
6. Stasys Šimoliūnas - Lietuvių karių veteranų (Ramovėnų) vardu;
7. Vytautas Kutkus - Lietuvių Fondo tarybos, Lietuvių Bendruomenės Krašto Valdybos pirmininko ir Lietuvių Bendruomenės apylinkės vardu;
8. Marijonas Šnapštys - Lietuvių Namų Draugijos vardu;
9. Jūrų sktn. Jurgis Baublys Balfo vardu.

1979 m. lapkričio 12 d. St. Paul's American Lutheran Church, Detroit, kuriai aktyviai priklauso dr. Povilo našlė Vanda, buvo laikomos gedulingos pamaldos, dalyvaujant kunigams Norman C. Schellhase, sr., Richard Knaus ir suprnt. kun. Povilui Diliui iš Chicago. Liuteronų kunigai šiltai atsisveikino su velioniu ir iškėlė mintį apie žmogaus nepastovumą šiame pasaulyje. Atitinkama gedulinga muzika lydėjo pamaldas. Po pamaldų kun. P. Dilys atlydėjo brangų velionį į Grand Lawn Cemetery, Detroit, kur dr. Povilo Šepečio palaikai buvo atiduoti žemei. Laidotuvių apeigos buvo užbaigtos Lietuvos Himnu.

Netikėta Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčios kuratoriaus dr. Povilo Šepečio mirtis dar kartą primena mums, kad mes čia žemėje neturime pastovios vietos, bet tik danguje pas Dievą.

KUN. POVILAS DILYS

MARĖ KRISIUKĖNAITĖ-PESIENĖ

1980 m. sausio 16 d., trumpai New Yorko ligoninėje pasirgusi, mirė biržietė Marė Krisiukėnaitė-Pesienė, sulaukusi 73 m. amžiaus. Sausio 18 d. gausaus būrelio artimųjų, draugų ir pažįstamų buvo palydėta į krematoriumą.

Marė Krisiukėnaitė-Pesienė buvo gimusi 1906 m. Permės mieste, Rusijoje, kur tėvas Petras Krisiukėnas turėjo valstybinę tarnybą. Vėliau Krisiukėnas buvo perkeltas į Suomiją, kur teko gyventi iki I Pasaulinio karo. Karui prasidėjus Petras Krisiukėnas buvo paimtas į kariuomenę, o visa skaitlinga jo šeima persikėlė į Voro-

Marė Krisiukėnaitė-Pesienė

nežą, kur buvo lietuvių karo pabėgėlių centras. Čia ir Marei teko lankyti lietuvišką pradžios mokyklą.

1918-19 m., siaučiant Rusijoje revoliucijai, Krisiukėnas pasitraukė iš rusų kariuomenės, susirado šeimą ir 1920 m. pradžioje, po daugelio vargų, pavyko grįžti į Lietuvą, į gimtuosius Biržus. Marė įstojo į Biržų gimnaziją, kurią baigė 1928 m. Baigusi gimnaziją, išvyko į Kauną ir pradėjo lankyti universiteto odontologijos skyrių.

Deja, dėl lėšų stokos, studijas turėjo nutraukti ir pradėjo tarnauti Lietūkyje.

1933 m. vasarą, viešėdama Palangoje, susipažino su A. Pesiu, su kuriuo 1934 m. vasario 4 d. kun. P. Jakubėno buvo sutuokti. Po sutuoktuvių persikėlė gyventi į Kretingą, kur A. Pesys turėjo valdišką tarnybą. Kretingoje gyveno iki 1939 m. Per tą laiką jiems gimė dukra Irena, o po dviejų metų - dukra Aleksandra-Ona. 1939 m. persikėlė gyventi į Kauną, o 1944 m. rugpiūčio 22 d. pasitraukė į Vakarus. Karo pabaigos jie sulaukė Austrijoje. Vėliau atvyko į Miuncheną, o iš čia 1949 m. atvyko į Ameriką - Waterbury, Conn. Waterburyje tuo laiku buvo gana skaitlinga ir veikli lietuvių kolonija, čia ir Marė įsijungė į visuomeninį veikimą.

Dirbo "Sandaroje", Lietuvių Bendruomenėje, ALTE, Moterų sąjungoje, dirbo ir su skautais. Šiems ji daugiausia skyrė laiko ir energijos, už ką buvo apdovanota skautų žymeniu.

Priklausė lietuvių evangelikų New Yorko ir Chicagos reforma-

tų Bažnyčioms.

Likosi nuliūdime vyras Antanas, dukros Irena ir Aleksandra, žentas Vytautas Alksninis ir jų 3 dukraitės. A.P.

ATSISVEIKINTA SU KUN. M. PREIKŠAIČIU

1980 m. sausio 29 d. Los Angeles mieste, Californijoje, sėdėdamas kėdėje tarp savo numylėtų knygų ir paveikslų, širdies priepuolio pakirstas, amžinai užmigo kunigas Martynas Preikšaitis, Los Angeles evangelikų parapijos ir Protestantų Sąjungos ilgametis dvasios vadovas, sulaukęs 71 metų amžiaus. Velionio išsami biografija, kurt. teis. J. Kutros parašyta, yra tilpusi "Mūsų Sparnų" Nr. 44, psl. 59-62.

Kun. M. Preikšaitis buvo jautrus, Dievo garbei ir Tėvynės meilei atsidavęs dvasiškis, spaudos darbininkas, leidęs tikybinio ir informacinio turinio laikraštėlį "Širdis Aukštyn" ir kelių religinio turinio knygelių autorius.

Vasario 2 d., penkiasdešimt mašinų palyda nulydėjo šį taurų lietuvį į paskutinę poilsio vietą, į gražias Forest Lawn kapines Glendale mieste. Jo kapą padengė daugybė gražių gėlių. Koplyčioje atsisveikinimo žodžius tarė Jonas Kutra, Protestantų Sąjungos pirmininkas, Edvinas Balceris savo ir Chicagos Tėviškės Bažnyčios klebono senj. kun. Anso Trakio vardu. Buvo perskaitytas raštas kun. Owen C. J. Norem, buvusio Amerikos pasiuntinio Nepriklausomoje Lietuvoje, ilgamečio velionio draugo, perduota užuojauta prelato Jono Kučingio, Los Angeles lietuvių katalikų parapijos klebono, latvių ir estų parapijų kunigų. Prie kapo sugiedotas Tautos Himnas.

Ilsėkis užtarnautoje ramybėje nuoširdus krikščionie ir taurus lietuvi!

Nuoširdi užuojauta Los Angeles lietuviams evangelikams, netekus mylimo ir ištikimo dvasios vado. "M. Sp." Redakcija

KRISTUPAS PLONAITIS

Kristupas Plonaitis mirė 1980 m. kovo 15 d. sulaukęs 75 m. amžiaus. Velionis buvo kilęs iš Klaipėdos krašto. 1942 m. emigravo kartu su Švedijoje gimusia žmona ir vaikais į Švediją.

Lietuviams pabėgėliams Švedijoje Kr. Plonaitis buvo centrinis asmuo ir geras draugas. Daugeliui lietuvių padėjo su pradiniu įsikūrimu naujame krašte ir dideliu susidomėjimu sekė jų tolimesnį likimą. Plonaičių šeimos vaišingi namai visada būdavo atdari ir buvo labai maloni susitikimo vieta lietuviams. Kr. Plonaitį tautie-

čiai prisimena su didele pagarba ir padėka. Lietuvių kalba, literatūra ir menu Kr. Plonaitis buvo labai susidomėjęs per visą savo gyvenimą. Savo jaunystėje ir vėliau buvo atsidavęs būriuotojas ir, kaip jūrų skautas, keletą kartų aplankė Skandinavijos kraštus.

Liko nuliūdime žmona Brita, gimusi Erlandsson, sūnus, duktė ir anūkai.

Švedija (Aspen, Lerum) K. Tamulėnas

WALTER JULIAN PELIACHEVSKY

1980 m. balandžio 13 d. po ilgos ir sunkios ligos mirė Chicagoje mūsų parapijietis Walter Julian Peliachevsky, 51 m. amžiaus. Walter gimė 1929 m. Sibire, kur greit po jo gimimo mirė jo motina Ena, gim. Rybolowska Peliachevskienė. Jis išaugo Kinijoje ir po tėvo Juliano mirties, vos tik 17 m. amžiaus, atvyko į JAV, kur vienas be tėvų pradėjo kurti naują gyvenimą. Walter kariavo, kaip Amerikos armijos kareivis Korėjoje, paskui atvyko į Chicago ir čia 1953 m. vedė mūsų kuratoriaus ir "Mūsų Sparnų" ilgamečio bendradarbio Mykolo Plepio dukterį Ireną. Jis paliko 4 vaikus: Walter Jnr., Susan, Linda ir Michael. Buvo kun. P. Dilio palaidotas Lietuvių Tautinėse kapinėse 1980 m. balandžio 16 d.

Marė Klybaitė-Jašinskienė, gimusi 1905 m. Beržinių km., mirė 1980 m. sausio 31 d. Biržų rjn., Obelaukių kolūkyje.

Prie velionės grabo (iš d. į k.): jos vyras Martynas Jašinskas („M. Sp." bendradarbio Jurgio Jašinsko brolis), žentas Variakojis, jo žmona Birutė Jašinskaitė-Variakojienė, velionės duktė ir jų vaikai — Martyno ir Marės Jašinskų anūkai

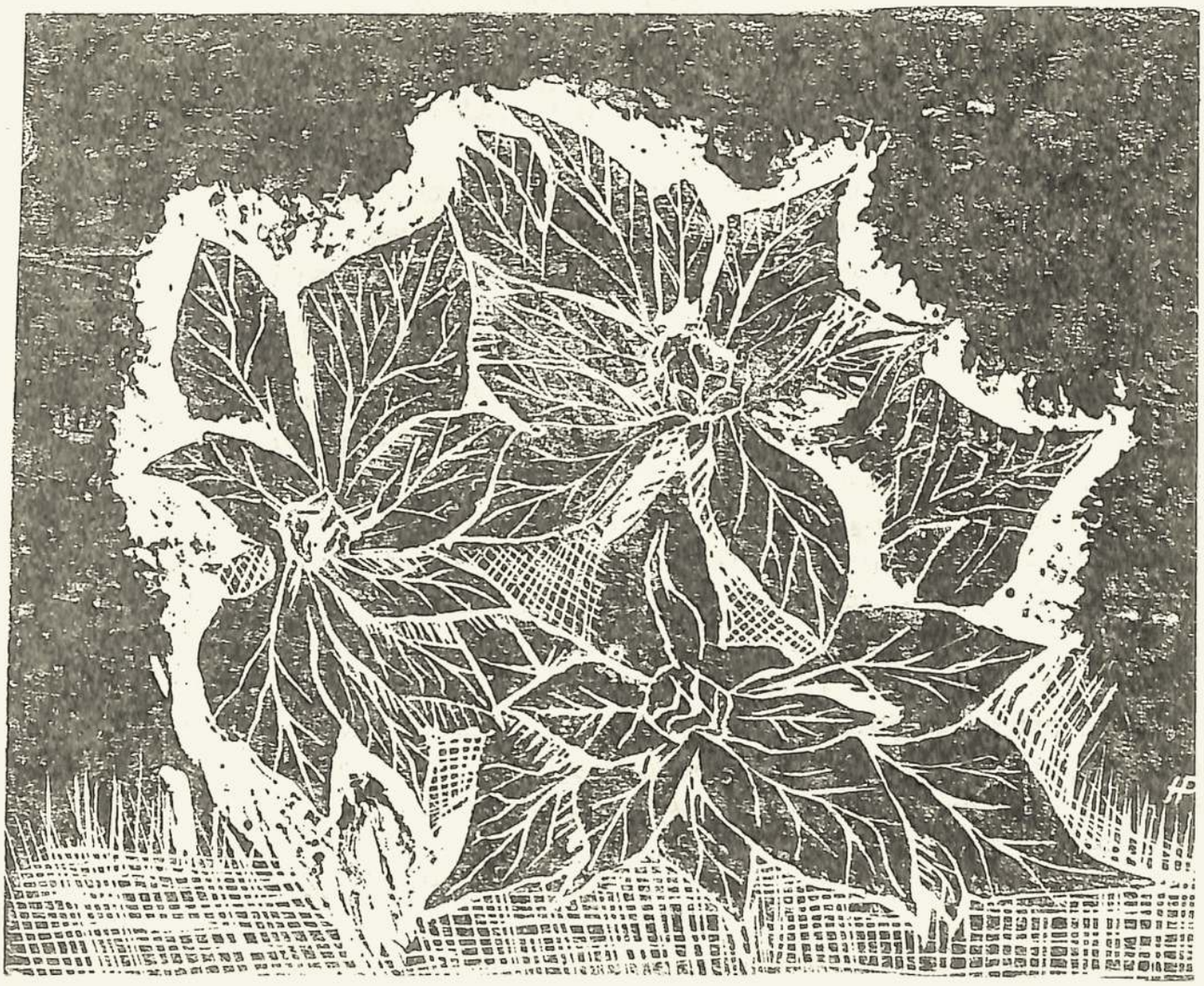

Vystantys žiedai (medžio graviūra) *Dail. inž. H. Pavilonis*

AUGSBURGO KONFESIJA

1530 - 1980

Šiemet, birželio 25 d., sukanka 450 metų nuo Augsburgo Konfesijos ("Confessio Augustana") pristatymo. Ta Konfesija yra labai svarbi, - Evangelikų Liuteronų Bažnyčios simbolinė knyga. Jos turinį sudaro 28 paragrafai - evangelikų tikėjimo pagrindai pagal Wittenbergo reformacinę kryptį. Konfesijos autorius yra humanistas Pilypas Melanchtonas, artimas Martyno Liuterio bendradarbis. Pats Liuteris Konfesijos turinį priėmė. 1530 m. birželio 25 d. Augsburgo miesto seime Konfesijos tekstas buvo perskaitytas ciesoriui Karoliui V ir Vokietijos atskirų valstybių atstovams. Augsburgo Konfesiją pasirašė 9 atstovai tų valstybių, kurios priėmė Reformaciją.

Virš 70 milijonų ev. liuteronų pasaulyje ruošiasi iškilmingai tą istorinį įvykį švęsti, ypatingai Augsburge, Vakarų Vokietijoje visą savaitę nuo 22 iki 29 birželio bus t. vad. "Viso pasaulio evangelikų Bažnyčių šventos dienos". Šis svarbiausias įvykis pavadintas "Tikėjimo Šventė". Tą savaitę Evangelikų Liuteronų Bažnyčia liudys apie save, kaip pasaulinio masto Bažnyčia. Augsburgo Konfesijos minėjimas turės t. p. ekumeninį charakterį. Laukiama popiežiaus atstovo, trijų Romos Katalikų Bažnyčios kardinolų, daugelio vyskupų. Lietuvos Evangelikų Liuteronų Bažnyčią atstovaus vyskupas Jonas Kalvanas iš pavergtosios Lietuvos, o Liuteronų Bažnyčią išeivijoje vicesenjoras kun. Ansas Trakis iš Chicagos. Dėl kun. A. Trakio išvykimo į Augsburgą, Lietuvių Evangelikų Taryba išeivijoje nutarė Augsburgo Konfesijos 450 metų sukaktį paminėti Chicagoje Reformacijos dieną. Todėl sekančiame "Mūsų Sparnų" numeryje, ryšium su Augustanos minėjimu Chicagoje, Konfesijos turinys ir svarbumas amžių bėgyje bus išsamiai panagrinėtas.

"Mūsų Sparnų" Redakcija

February, 1980

INFORMATION

THE SIXTH CONFERENCE ON BALTIC STUDIES IN SCANDINAVIA June 5-8, 1981, Stockholm

On behalf of the Baltic Scientific Institute in Scandinavia and the University of Stockholm we have the pleasure of informing you

Biržuose, prie poeto Juliaus Janonio paminklo, trijų kartų atstovai: senelis Konstantinas Snarskis, jo duktė Audronė Ražaitienė ir anūkas Andrius Ražaitis. Biržai, 1976 m. *Nuotr. Jurgio Ražaičio*

that our Sixth Conference on Baltic Studies is to be held in Stockholm, Sweden, on June 5-8, 1981.

The Conference will be organized by the Baltic Scientific Institute in Scandinavia in cooperation with the University of Stockholm. The Swedish Ministry of Education and the City of Stockholm will give their financial support. The opening ceremony will be held on Friday, June 5, at the Royal Swedish Academy.

The central topic for this conference is to be "The fine arts in the Baltic countries, and art interrelations between countries in the Scandinavian and Baltic area in an interdisciplinary perspective". However, the approach to the conference will again be ver-

satile, and sessions in history, minority problems, linguistics, education, economics, political science, literature, folklore, music, bibliography and Baltic archives are also being planned. We would ask you to kindly inform the Baltic Institute at your earliest convenience on your interest to participate in the conference in June 1981. It is important for us to know as soon as possible the subject of your paper in order to plan the conference more effectively, as it is our intention to organize working seminars on several specific topics. We would also appreciate receiving your recommendation of other scientists researching in the area of Baltic studies, especially in your own discipline.

Your definitive decision to participate in the conference and the titel of your paper must be received by June 1, 1980. Your suggestions concerning what section or working group you prefer to belong, would facilitate our conference planning. The date for receiving manuscripts will be notified later. The papers are not to exceed 20 minutes in oral delivery. In certain cases the paper can, if necessary, be longer, but the time limit for its oral presentation must be strictly observed. The languages of the conference will be English and German.

Imant Rebane
Executive Director

Gunnar Larsson
Chairman
Director of the Museum of
Music History, Stockholm

VALERIJA ANYSIENĖ

ŠV. KRISTOFORIAUS LEGENDA

Kada tai, žiloj senovėj, gyveno stiprus milžinas. Jis turėjo galingas rankas ir kojas ir galėjo nešti dideles naštas ant savo plačiųjų pečių. Jo vardas buvo Oferius.

Oferius turėjo vieną didelį, nepakeičiamą norą. Jis norėjo tarnauti galingiausiam karaliui ant žemės. Jam buvo papasakota, kad galingiausias pasaulio valdovas esąs imperatorius. Tuojau jis ten vyko ir, jį suradęs, jam tarė: "Viešpatie, Imperatoriau, ar nori mane paimti už Tavo tarnautoją?"

Imperatorius juo buvo sužavėtas. "Pažadėk man tarnauti visiems laikams, mano geras drauge", tarė milžinui.

"Ak, ne", atsakė Oferius, "aš nedrįstu tai pažadėti. Bet būk tikras, kol aš būsiu Tavo tarnas, Tau nieko blogo neįvyks".

Taip juodu keliavo kartu. Imperatorius buvo sužavėtas nauju tarnautoju. Visi jo kareiviai buvo maži ir silpni lyginant juos su Oferiu. Vakarais, kai jo kareiviai ilsėjosi, imperatorius mėgdavo klausytis muzikos. Jis visuomet turėjo su savim kanklininką, kuris skambindavo ir kartu dainuodavo.

Vieną kartą jam dainuojant, jis ištarė Satano, tamsybės kunigaikščio vardą. Imperatorius, išgirdęs tą vardą, sudrebėjo ir persižegnojo.

"Dėlko Jūs drebate, Viešpatie Imperatoriau", paklausė milžinas.

"Tylėk", atsakė imperatorius.

"Papasakok man, arba aš Tave tuojau apleisiu", pasakė Oferius.

"Aš sudrebėjau, kadangi bijau Satano, tamsybės valdovo", atsakė imperatorius. "Aš padariau kryžiaus ženklą, kad jis man nepakenktų. Jis yra tiek silpnas, kiek jis yra galingas".

"Su Dievu", atšovė milžinas. "Aš dabar ieškosiu Satano. Jeigu jis yra galingesnis už Tave, aš jam turiu tarnauti".

Oferius keliavo per pasaulį ir sutiko Sataną galingos kariuomenės priešakyje.

"Kur tu eini, ko tu ieškai?", paklausė kariuomenės vadas.

"Aš ieškau Satano, tamsybės viešpaties", atsakė Oferius. "Aš norėčiau jį turėti mano ponu, nes jis yra galingiausias karalius pasauly".

"Aš esu tas, kurio tu ieškai", atsakė Satanas. "Eik su manim ir būsi laimingas ir turėsi gražių dienų".

Oferius tarnavo Satanui kelis mėnesius ir jis labai patiko ponui. Kartą, kai jo kariuomenė žygiuodama pasiekė kryžkelį, ant kurio stovėjo kryžius, tai Satanas, kryžių pamatęs, tuojau pasuko savo armiją ir greitais žingsniais nužygiavo atgal.

"Ką šitas reiškia?", paklausė milžinas. "Ar Tu bijai šito kryžiaus, mano pone?" Satanas tylėjo.

"Atsakyk man", tarė Oferius, "arba aš Tave tuojau apleisiu".

"Aš bijau kryžiaus", atsakė Satanas. "Ant jo kabo Marijos sūnus".

"Tuomet aš Tau nebegaliu tarnauti, turiu Tave apleisti, nes Tu nesi galingiausias valdovas pasauly", pareiškė Oferius. "Aš ieškosiu Marijos sūnaus. Jis turi būti mano valdovas, nes jis yra stipresnis už Tave".

Daug dienų Oferius ieškojo naujojo pono. Mažai kas jam galėjo papasakoti apie naująjį karalių, Marijos sūnų. Galiausiai jis surado seną eremitą ir jam pateikė klausimą, į kurį jis ligi šiol nebuvo gavęs atsakymo.

"Kaip aš galiu tarnauti Marijos sūnui?"

"Tu turi pasninkauti", susimąstęs atsakė jam eremitas.

"Tą aš negaliu daryti", atsakė Oferius. "Jeigu aš pasninkaučiau,

aš nustočiau visos savo didelės jėgos".

"Tuomet Tu turi melstis", pasiūlė emeritas.

"Kaip aš galėčiau melstis? Aš nemoku jokios maldos", atšovė milžinas.

"Tuomet", švelniu balsu tarė senukas eremitas, "aš manyčiau, kad Marijos sūnui patiktų, jeigu Tu panaudotum savo dideles jėgas geriems darbams. Dėl ko nepernešti per upę keliautojus Marijos sūnaus vardu?"

"Tai mano nuomonė!", linksmai sušuko milžinas.

Tuojau jis pasistatė šėtrą prie greit tekančios upės ir nusikirto nuo medžio stiprią šaką, kurią panaudojo kaip lazdą pasiremti, kai upė būdavo per daug srovinga.

Keliautojai buvo labai patenkinti, kai jiems jų kelionėje gelbėdavo šitas stambus, malonus, milžinas. Kartais jie siūlydavo jam pinigų, bet jis visuomet purtė savo didelę galvą. "Aš tai darau iš meilės Marijos sūnui", jis atsakydavo.

Daug metų praėjo. Oferiaus plaukai ir barzda buvo pabalę, kaip sniegas, ir jo stiprioji nugara buvo jau kiek sulinkusi. Bet jo jėgos dar buvo didelės. Vieną naktį, kai jis miegojo, buvo pabudintas tokio švelnaus, prašančio balselio: "Brangus, geras Oferiau, pernešk mane per upę".

Senas milžinas atsikėlė nuo savo guolio, paėmė savo lazdą ir brido į antrą upės pusę. Bet nieko ten nerado.

"Aš tur būt sapnavau", pagalvojo milžinas, kai per upę sugrįžęs vėl atsigulė. Vėl jis užmigo ir vėl jį pabudino tas pats balselis. Švelniai ir kartu liūdnai skambėjo Oferiaus ausyse: "Brangus, geras, malonus Oferiau, pernešk mane per upę".

Kantriai milžinas brido per gilią ir srovingą upę į antrą jos pusę. Bet ir vėl ten nieko nerado. Sugrįžęs vėl jis atsigulė ir vėl užmigo. Ir trečią kartą skambėjo tas prašantis mažas balselis: "Brangus, geras, malonus Oferiau, pernešk mane per upę".

Senas milžinas vėl atsikėlė nuo savo guolio, paėmė savo stiprią, šakotą lazdą ir kantriai vėl brido per šaltąją upę. Ten ant kranto stovėjo mažas, gražus berniukas su auksiniais plaukais. Jis žiūrėjo į milžiną pilnomis pasitikėjimo ir meilės akimis.

Nieko nesakydamas, Oferius paėmė jį ant savo plačiųjų pečių ir pasuko į upę. Tamsus ir srovingas vanduo pakilo jam ligi juostos. Vaikas darėsi vis sunkesnis. Milžinas net linko po jo našta. Protarpiais jautė tikrai turėsiąs pargriūti į vandenį ir bus srovės paplautas. Stiprioji lazda jam davė kiek atramos. Galiausiai jis pasiekė klupdamas krantą ir nuo pečių nuėmęs vaikelį pastatė ant kranto.

"Mano mažas pone", pasakė vaikeliui, "nebegrįžk šituo keliu, nes aš beveik netekau gyvybės".

Bet tas gražus, auksaplaukis vaikas atsakė Oferiui:

"Nebijok, bet džiaukis. Tave spaudė Tavo nuodėmių našta. Dabar Tau jos visos atleistos. Žinok, kad Tu nešei Marijos sūnų, kurio garbei Tu tiek metų tarnauji. Kad Tu būtum tuo įtikintas, įbesk savo lazdą į žemę".

Oferius paklausė ir tai padarė. Iš karto iš sudžiūvusios medžio šakos išaugo lapai ir žiedai. Tuomet Oferius suprato, kad tai buvo Kristus, Marijos sūnus, kurį jis buvo nešęs per upę. Jis puolė prie jo kojų. Mažos rankelės nusileido ant milžino nulenktos galvos.

"Ateity", pasakė jam Kristus, "Tavo vardas turi būti ne Oferius, bet Kristoferius, nes Tu Kristų nešei". Tuo būdu geradaris milžinas Kristoferius įgijo savo vardą.

Ši legenda labai paplito krikščioniškame pasauly. Lietuvai priėmus krikščionybę, Kristoforius rado pagarbą ir lietuvių tautoje. Jo vardas labai išsiplatino. Anais laikais daug vaikų buvo krikštijami Kristupais, bet dauguma Kristoforiaus vardo nešiotojų nežinojo šio vardo tikrosios reikšmės.

Įjungus Lietuvą į krikščionišką jį pasaulį, Vilniaus miestui buvo duotas šv. Kristoforiaus herbas. Antspaude matome Dievo sūnų nešantį milžiną, kuris pasiremdamas lazda brenda per upę.

Vilnius

Vilniaus herbas — šv. Kristupas 1387 Vilniaus miesto tarybos antspaude

NAUJI LEIDINIAI

VERTINGA DOVANA LIETUVIAMS

1939 m. spalio 21 d., sekmadienį, LN moterų būrelio valdyba surengė LN karalienės Mortos svetainėje dailininko-skulptoriaus ir poeto Jokūbo Dagio antros išleistos knygos "Dagys klajoja ir galvoja" supažindinimą mūsų visuomenei. Susirinkusius svečius pasveikino būrelio pirmininkė A. Jankaitienė ir dvi būrelio narės papuošė knygos autorių ir jo žmoną gėlėmis.

Knygos pristatymą pradėjo L. Mačionienė J. Dagio sukurtu 1946 m. Vokietijoje eilėraščiu "Uoga", kurį perskaitė su jausmu. Su J. Dagio kūryba ir naująja jo išleista knyga vakaro dalyvius supažindino J. Varanavičius. J. Dagys yra lietuviškos kultūros misijonierius, kuris savo dailės darbais ir dailiojo žodžio kūryba nuolat žadino ir žadina kiekvieno lietuvio išeivio tautinę sąmonę. Eilėraščius jis pradėjo rašyti Biržų gimnazijoje, kurioje mokėsi 1919-1927 m. Studijuodamas meno mokykloje Kaune ir vėliau dirbdamas pedagoginį darbą gimnazijose, savo žinojimą ir prityrimą sukoncentravo skulptūros kūriniuose. Tik atsiradęs Vokietijoje, vėl grįžo prie dailiojo žodžio kūrybos, kurios vaisiai pasirodė viešumoje po daugelio metų, išleidus Canadoje dvi knygas: "Dagys dejuoja ir dainuoja" 1977 m. ir "Dagys klajoja ir galvoja" 1979 m. Tai labai originalios knygos, kuriose sutalpinti eilėraščiai iš stovyklinio gyvenimo Vokietijoje ir vėlesnio periodo. Žymiausias kūrinys yra J. Dagio sukurtas epas "Išvietintieji", sueiliuoti hegzametru, kurio turinį sudaro tremtinių gyvenimas išvietintųjų stovyklose vakarų Vokietijoje po II Pasaulinio karo 1945-1947 m. J. Varanavičius savo paskaitoje, palietęs menininkų reikšmę mūsų bendruomenėje, supažindinęs klausytojus su J.Dagio biografija ir jo kūryba, savo apžvalgą užbaigė tvirtinimu, kad "J. Dagio naują knygą "Dagys klajoja ir galvoja" skaitys kiekvienas su susidomėjimu ir malonumu, nes ji yra paprasta, gyvenimiška, be modernišku eiliavimo manierų. Lietuvių kalba švari, be svetimybių, turininga ir vaizdinga... Abi knygos yra pavyzdys mūsų jauniesiems lietuviams poetams, kokią poeziją reikia kurti, kad lietuviai išeiviai be rėkiančios reklamos ją imtų ir skaitytų".

Po paskaitos jautriai ir žavingai skaitė J. Dagio eilėraščius: A. Jucienė - "Mano ranka" ir A. Dargytė-Byszkiewicz - "Ten tėvynėj".

Menininkas J. Dagys padėkojo LN moterų būrelio rengėjoms už malonų jo pagerbimą ir pranešė, kad turi parašytą dramą ir, jei sveikata leis, ją išleis netolimoje ateityje. Siūlė visiems be jokio mokesčio imti ir skaityti jo išleistas knygas, nes tai dovana lietuviams. Jei kas nori užsisakyti paštu, prašo su laišku atsiųsti bent vieną dolerį pašto išlaidoms padengti. Laiškus siųsti šiuo adresu:

Mr. J. Dagys, 78 Chelsea Ave., Toronto, Ont. M6P 1C2.
Toronto, 1979. I. 26 "Lietuvių Namų Žinios"

NAUJAS LIETUVOS ŽEMĖLAPIS

Devenių Kultūrinis Fondas išleido žemėlapį LIETUVA. Jis yra ne per didelis, tik 35x25 colių dydžio, trispalvis su atspalviais. Lietuvos žemėlapis skirtas šeimoms, įstaigoms bei jaunimui geriau pažinti savo tėvų ir protėvių kilmės kraštą. Atspaustas ant gero, patvaraus, gelsvo popieriaus. Paruoštas kartografo Juozo Andriaus, spausdintas prityrusio šioje srityje spaustuvininko Juozo Kapočiaus Bostone, išleistas Devenių Kultūrinio Fondo lėšomis, Dalios Bobelienės rūpesčiu.

Lietuvos valstybė šiame žemėlapyje, kaip ir kituose to paties autoriaus išleistuose žemėlapiuose, parodyta suvereninės valstybės abišalėmis sutartimis nustatytose sienose. Tos sienos, mūsų istorikų siūlymu, Vyriausiojo Lietuvos Išlaisvinimo Komiteto nutarimu, rodytinos visuose politinės reikšmės turinčiuose žemėlapiuose, kuriuose rodoma buvusios Nepriklausomos Lietuvos valstybė. Šiame žemėlapyje sienos parodytos stambia, raudonos spalvos su šviesesniu atspalviu linija ir išvardytos sutartų ženklų lentelėje. Siauromis raudonomis linijomis paženklintos dabartinės okupantų išvestos administracinės ribos.

Be Lietuvos valstybės žemėlapyje parodyta teritorija nuo Dysnos-Nesvyžiaus rytuose, Skaros upės - Baltvyžių Girios ir Prūsijos pietinės sienos iki Vyslos upės ir Baltijos jūros vakaruose. Šiaurėje Lietuva ribojasi su Latvija. Čia parodytos lietuviškos žemės su brangiomis mums istorinėmis vietovėmis, kur dar tebespindi lietuviškų salų žiburėliai, kur lietuviški vietovardžiai bei vandenvardžiai tebebyloja apie jų kilmę ir didingą mūsų tautos praeitį. Likusieji plotai padengti ornamentuotu tinkleliu. Žemėlapį puošia lietuviškoji vytis, gi varingių (vikingų) "Žaltys" plaukioja Baltijos jūroje. Tokie "Žalčiai" praeityje dažnai puldinėdavo Lietuvą atplaukdami iš Skandinavijos.

Žemėlapio viršutiniame dešiniajame kampe nubrėžtas kompasas, kurio viduryje įdėtas Nepriklausomos Lietuvos geodezininkų ženklas, o kairiajame apatiniame kampe telpa sutartų ženklų lentelė ir žemėlapio metrika, gi dešiniajame kampe - kilometrų ir statutinių mylių linijiniai masteliai. Skaitlinis mastelis apytikriai 1:800,000. Žemėlapis neatrodo perkrautas parašais dėl pavartojamo aiškaus ir lengvai išskaitomo šrifto. O vienok jame sudėta 2230 vietų pavadinimų, iš kurių - vandenvardžių 336, miestų 203, miestelių 505 ir mažesnių vietovių 1186. Čia įeina kai kurie bažnytkaimiai, kaimai, dvarai, palivarkai bei viensėdžiai. Daugumoje tai vietovės dažnai minimos mūsų istorijoje ir literatūroje, o

daugelis ras ir savo kilimo vietą.

Žemėlapio tiražas 4000 egz. Jo pardavimo kaina šeši doleriai. Gaunamas pas platintojus ir taip pat pas Devenių Kultūrinio Fondo administratorių Jurgį Bagdoną, adresu: 550 - 59th Lane South, St. Petersburg, Fl. 33707, telef. (813) 343 - 9099.

P. S. Taip pat gaunamas ir Chicagoje pas P. Bružą:
4429 S. Talman Ave. 60632, telef. 254-2648

J. A.

NAUJAS KRONIKOS TOMAS

Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikoms Leisti Sąjunga jau išleido LKB Kronikos penktą tomą, kurio kaina: 5 dol. minkštais ir 7 dol. kietais viršeliais.

Šiame tome sudėtos kronikos nuo 32 iki 39, viso 556 pusl. ir skirtas Lietuvos Vilniaus universiteto 400 metų sukakčiai paminėti.

Kviečiame lietuvius knygą įsigyti ir ją platinti.

Greitai bus išleista LKB Kronikos anglų ir prancūzų kalbomis pirmieji tomai.

Maloniai prašome visų lietuvių aukų, nes leidėjams trūksta dar didelių sumų Kronikos knygoms leisti.

Prašome Kronikos knygas užsisakyti ir aukas siųsti šiuo adresu: LKB Kronikoms Leisti Sąjunga, 6825 So. Talman Ave., Chicago, Ill. 60629.

LKB Kronikoms Leisti Sąjungos Valdyba

(parašas) Kun. K. Kuzminskas

* * *

Žurnalas "VARPAS" 1978-79 m. Nr. 16, leidžiamas Varpininkų Filisterių Draugijos ir talentingai redaktoriaus Antano Kučio redaguojamas jau pasiekė skaitytojus. Žurnalas skirtas Tautos bei žmogaus laisvei, tautinei kultūrai ir lietuvybei. Šių dienų aktualiomis temomis, keliamais įvairiais klausimais, šis "Varpo" numeris vertingas ir įdomus.

Žurnalas - knygos formato, turįs 192 psl., iliustruotas Vl. Žiliaus ir Pov. Kaupo dailės darbais, spausdintas gerame popieriuje ir jo kaina tik 3 dol.

SVEIKINIMAS

Lietuvos kariuomenės atsargos majoras Petras Gudelis, "Mūsų Sparnų" bendradarbis, kelių iš Lietuvos laisvės kovų vertingų istorinių knygų autorius, 1980 m. sulaukė garbingų 85 metų amžiaus.

Rašytojas P. Gudelis turėjo nemažai vargo, trukdymų ir rūpesčio dėl savo parašytų trijų knygų išspausdinimo. Porą pastarųjų metų rašytojui, stiprėjantis akių kataraktas, buvo labai sumažinęs regėjimą. Praeitų metų rudenį padaryta dešinės akies ir glaukom operacija, deja, lauktų rezultatų neatnešė. Anot autoriaus - "nebegrįžta senasis darbingumas prie stalo ir sodyboje". Būdamas nepalaužiamo darbštumo ir kruopštumo, tęsia toliau partizanų atsiminimų paruošimą spaudai.

Nuoširdžiai sveikindami darbštųjį mūsų Bendradarbį, sulaukusį garbingų 85-rių metų amžiaus, linkime kuo tvirčiausios sveikatos, ištvermės, ilgų kūrybingų metų ir Dievo palaimos.

"M. Sp." Redakcija

****

VENECUELA. J.Statkutė-de Rosales iš Venecuelos pranešė žinių apie ten surastas Biblijas: "Apie senų lietuviškų Biblijų suradimą Venecuelos bibliotekoje teko šiomis dienomis (1980. III. J.) kalbėti su dabartine Arcaya bibliotekos vedėja, kuri yra duktė to dr. Pedro Manuel Arcaya, kuris sudarė bibliotekos senų ir retų knygų rinkinį. Rinkinys buvo jo nuosavybė, tai yra vienas vertingiausių Pietų Amerikoje, ir po savininko mirties, testamento keliu visa biblioteka buvo dovanota Venecuelos valstybei. Šiuo metu biblioteka veikia senuose Arcaya nuosavybės saugyklos pastatuose, sudarydama "Biblioteca Nacional" vieneto atskirą skyrių. Arcayos duktė man aiškino, kad jos tėvas uoliai rinkęs XIX a. ir senesnes Biblijas, rašytas mažai žinomose kalbose. Jis susirašinėjęs su specializuotais senų knygų pirkimo-pardavimo punktais Anglijoje ir Paryžiuje, tie jam pa-

rūpindavo knygas įtrauktas į jo ieškojimų specifikacijas. Tokiu būdu, atsiųstų Biblijų tarpe pasitaikydavo įvairiais indėnų dialektais ar kalbomis rašyti tekstai, kurie Pietų Amerikos mokslininkams šiandien yra ypatingai vertingi. Kadangi užsakymai buvo siųsti Biblijoms "visose kalbose", užsakymų tarpe, greičiausiai iš Paryžiaus (nes iš ten atėjo didžiausias kiekis Biblijų), tapo įtrauktos ir dvi laidos užtiktos lietuvių kalba".

J. Jašinskas

* * *

EUROPOS BAŽNYČIŲ KONF-JA

1979 m. spalio 18-25 d. d. įvyko Europos Bažnyčių Sąjungos VIII-sis visuotinas suvažiavimas Maleme-Kretos saloje, Graikijoje. Sąjunga įsteigta 1959 m. Nyborge, Danijoj. Jos centras-Geneva, Šveicarija. Šios sąjungos oficialus pavadinimas: - Europos Bažnyčių Konferencija. Šiai sąjungai priklauso beveik visos Ruropos Bažnyčios-didelės ar mažos-be Romos Katalikų Bažnyčios. Ji turi čia tik savo stebėtojus. Jai priklauso ir Pabaltijo liuteronų Bažnyčios tiek tėvynėje, tiek ir išeivijoj. Šioje VIII-je konferencijoje iš lietuvių dalyvavo: vicesenj. Juozas Urdzė ir kun. Fr. Skėrys iš Vokietijos ir vysk. Jonas Kalvanas iš Tauragės, ok. Lietuvos. Į šią Kretos salą suvažiavo 202 pilnateisiai delegatai iš 26 Europos valstybių ir 200 dalyvių:-tarnautojai, žurnalistai, TV atstovai, raštinės personalas, garbės delegatai, stebėtojai ir svečiai iš kitų kraštų. Pabaltiečių grupėje buvo 11 asmenų. Ši konferencija skaitėsi jubiliejinė - 20 metų nuo įsisteigimo. Prezidiumą sudarė: metropolitas Alexey iš Talino (Estijos rusas), metropolitas Chrysostomos von Myra iš Istanbul (Konstantinopel) ir prof. Adriaan Geense iš Olandijos. Konferencijos darbas vyko 4-se sekcijose. Į patariamąjį komitetą buvo išrinkti: prof. P. W. Boeckman, Norvegija, Mrs. M. Chevallier, Francūzija, vysk. Hans-Gernot Jung, V. Vokietija (BRD), kun. dr. Miroslav Hajek, Čekoslovakija, vysk. Armin Haertel, R. Vokietija (DDR), dr. Jaap van Klinken, Olandija ir rektorius Wilhelm Nausner, Austrija. Sekanti konferencija numatyta sušaukti Škotijoje.

Fr. Sk.

* * *

VASARIO 16 GIMNAZIJA

Kūčios, surengtos 1979 m. gruodžio 20 d., pradėtos giesme "Tyli naktis, šventa naktis". Kun. Fr. Skėrys atidarė 25-tą Kalėdų Eglutę. Katalikų kapelionas kun. J. Dėdinas perskaitė Kristaus gimimo Evangeliją, o evangelikų kapelionas kun. Fr. Skėrys-Kalėdų ir stalo maldą. Eglutės žvakutes uždegė gimnaz. direkt. V. Natkevičius, M. A., tėvas Alf. Bernatonis, abu kapelionai ir jauniausias mokinys Wolfgangas Lange. Dir. V. Natkevičius paaiškino Kūčių šventės reikšmę. Tėvas A. Bernatonis vokiškai ir lietuviškai padėkojo

Fleitininko Petro Sakalo Odinio rečitalis, akomponuojant muzikos dr. Ramintai Lampsatytei, įvyko Jaunimo Centre 1980 m. kovo 16 d. Koncertą globojo PLB Kultūrinės talkos komisija

Verbų sekmadienį, 1980 m. kovo 30 d., Tėviškės p-jos choras, vadovaujamas Jurgio Lampsačio, Tėviškės šventovėje išpildė Giesmių Vakarą. Dalyvavo iš V. Vokietijos atvykę: pianistė dr. Raminta Lampsatytė, Musikhochschule docentė, smuikininkas solistas Michael Kollars, Pinnebergo muzikos mokyklos docentas ir birbynininkas Rimgaudas Kasiulis. *Nuotr. M. Nagio*

visam personalui už atliktą darbą per 1979 metus ir palinkėjo linksmų švenčių. Kvietė užmiršti visa, kas buvo negera, ir jaustis viena lietuviška šeima. Po to, visi sėdo vakarienės prie Kūčių stalo. Buvo paruošta 12 įvairių valgių.

Meninėje programoje 7 mokinės iš Vokietijos pagiedojo 8 giesmes. Rob. Slavikas 8 kl. padeklamavo B. Brazdžionio "Užgimimo gloria" ir Lid. Kairytė 6 kl. padekl. Brazdžionio "Rarotų giesmę". 3 mokinės iš JAV su mkt. D. Grybinaite giedojo ir dainavo vaidindamos angliškai ir lietuviškai. Penkios mergaitės iš Pietų Amerikos pagiedojo, palydint gitara, 7 giesmes portugališkai, lotyniškai, vokiškai, ispaniškai ir angliškai. Kun. Fr. Skėrys, kaip šventės vyr. organizatorius, padėkojo visiems dalyviams ir rengėjams, ypač aukotojams. Pusę visų išlaidų padengė LSCo. 8591 lietuvių kuopos vyrai, viso apie DM 1000. Vien Bron. Magdušauskas aukojo DM 500, o likusius - kuopos lietuviai. Tai kuopai vadovauja mjr. Jonas Valiūnas. Jis visiems lietuviškai ir vokiškai palinkėjo laimingų švenčių.

Kalėdų senelis (Algis Vitkus, Schwetzingeno liet. kuopos narys) gražiu sąmojum ir eiliuota kalba palietė visus gimnazijos gyventojus bei įvykius. Priminė, kad šios Kūčios yra jau 25-tos, kurias suruošė kun. Fr. Skėrys. Jam buvo sugiedota ilgiausių metų.

Po šios šventės visi išsiskirstė į namus žiemos atostogoms.

Dalyvis

* * *

PASAULIO LIETUVIŲ JAUNIMO SĄJUNGA (PLJS)

IV Jaunimo kongrese išrinkta PLJS-gos centro valdyba iš 3-jų asmenų: Gintaras Aukštuolis, Linas Rimkus ir Saulius Čyvas. Duota jiems teisė kooptuoti kitus narius. Pasitarime Jaunimo Centre, Chicagoje, 1979. IX. 29 d. buvo pakviesti numatyti kooptuoti jaunuoliai: Šarūnas Valiulis ir Vita Musonytė.

I oficialus PLJS-gos valdybos posėdis įvyko 1979. X. 20 d. Chicagoje, Jaunimo Centre. Dalyvavo v-bos nariai: G. Aukštuolis, S. Čyvas, V. Musonytė, L. Rimkus ir E. Sakadolskienė. Taip pat svečiai: V. Abariūtė ir G. Petrauskienė.

Canados Liet. Jaunimo S-gos valdybon išrinkti: Laima Beržinytė - pirm., Gražina Ignaitytė - vice-pirm., Rūta Girdauskaitė - sekret., Linas Čepas - iždin. ir Algis Šeškus - narys.

PLJS-gos ryšių centro VII lituanistikos seminaras (lietuviškai kalbantiems) ruošiamas 1980 m. rugpiūčio 3-17 d.d. Ohio valstijoj. Angliškai kalbantiems - 1980 m. liepos 27 ligi rugpiūčio 1 d.

PLJS-gos žinotini adresai:

Valdybos: 5620 S. Claremont Av.
Chicago, IL 60636

Ryšių Centr. 2422 W. Marquette Rd.
Chicago, IL 60629

Australijos (ALJS):
Birutė Prašmutaitė
7 Mac Gregor St.
East Malvern

Victoria 3145
Australia

Brazilijos (BLJS) :
Aleksandras Valavičius
Alameda dos Quinimuras, 447
04068 Sao Paulo SP
Brazil

Canados (CLJS) :
Laima Beržinytė
PH5-666 Spadina Ave
Toronto, Ont. M5S 2H8
Canada

Vak. Vokietijos (VLJS) :
Mečys Landas
Wurzer Str. 9
8000 München 22
West Germany

(Informacijai):
Marytė Šmitienė
Litauisches Gymnasium
6840 Lampertheim 4
West Germany

(Paimta iš 1980 m. PLJS Žinynas Nr. 1).

* * *

BIRŽAI. 1979 m. piliakalnyje vyko restauraciniai darbai. Didelis žemės plotas apie rūmus aptvertas aukšta tvora, kad pašaliniai po statybos aikštę nevaikščiotų. Privežta daugybė statybinės medžiagos. Veikia didžiulis kranas, taip pat transporteris kroviniams perkelti. Jau mūrijamas rūmų antras aukštas, nežiūrint, kad jau yra gruodžio mėnuo. Vienas iš vyresniųjų, gal brigadininkas, mums pasakė: "Kitais metais (1980) tai bus ko pasižiūrėti, o dabar dar nėra ko". Mums tačiau atrodė, kad ir dabar jau nemažai padaryta. Archeologo Karolio Meko nuomone, statyba vyksta gražiai.

BIRŽAI. Naujose reformatų kapinėse laidojami ne tik reformatai, bet ir ateistai, žydai ir net katalikai. Pristatyta gražių paminklų. Kapinių priežiūra rūpinasi ne tik palaidotųjų giminės, bet ir valstybė. Nuo kapinių į pietus yra Pastaunyko ežerėlis, pasižymįs gražia gamta ir įvairiausiais paukščiais. Už Pastaunyko yra pastatytos nemažos įmonės-konservų gamykla ir didžiulė duonos kepykla, kuri kepa duoną ir įvairias bulkas ne vien miestui, bet ir visam Biržų rajonui. Ežerėlį supa išsiplėtęs miestas. Visur aplinkui nauji namai, o tolėliau iškilo visa eilė baltų mūrelių, -ten kolchozo gyvenvietė.

KAUNAS. Olga Kregždaitė ir Bruno Snarskis susituokė 1979 m. vasario 22 d.

* * *

CHICAGO. 1980 m. vasario 24 d. Chicagos reformatų parapijos salėje, tuoj po pamaldų, kurias atlaikė kun. E. Gerulis, įvyko Lietuvos nepriklausomybės 62 m. sukakties minėjimas. Minėjimui vadovavo parapijos pirmininkė kurt. H. Dilienė. Minėjime dalyvavo svečias iš Lenkijos (biržietis) Leonardas Gogelis. Kun. E. Gerulis papasakojo apie savo viešnagę Washingtone DC, kur jam teko padaryti invokaciją kongrese Lietuvos nepriklausomybės 62 m. minėjimo proga. Kun. P. Dilys padarė plačias pastabas apie kun. Kr. Donelaičio darbą ir veiklą ano laiko Maž. Lietuvoje. Svečias iš Lenkijos p. Leonardas Gogelis paskaitė iš savo kūrybos kelis įdomius eilėraščius. Jis iš Biržų išvyko į Lenkiją jau gerokai po II Pas. karo.

Biržėnų Klubo visuotinio susirinkimo, įvykusio 1979.XI.18 prezidiumas (iš k. į d.): Emilija Vilimaitė — sekretorė, Jokūbas Kregždė — susirinkimo pirmininkas ir Romas Maldūnas — Biržėnų Klubo Valdybos pirmininkas. Nuotr. M. Nagio

Chicagos Lietuvių Biržėnų Klubo 1979-80 metų Valdyba ir Revizijos komisija (iš k. į d.): I-je eilėje — Jonas Indriūnas — sekretorius, Romas Maldūnas — pirmininkas, Halina Dilienė — vicepirmininkė ir ligonių lankytoja, Petras Variakojis — revizijos komisijos pirm. II-je eilėje — dr. Juozas Briedis — finansų sekretorius, Antanas Vengrys — reikalų vedėjas, Jonas Dagys — kasininkas ir Petras Bružas — revizijos komisijos narys. Trūksta — Petro Kėželio — vizijos komisijos nario. Nuotr. M. Nagio

CHICAGO. Chicagos reformatų parapijos visuotinis metinis susirinkimas įvyko parapijos salėje 1980 m. kovo 23 d., tuojau po pamaldų. Išklausyti parapijos valdybos ir revizijos komisijos pranešimai, patvirtinta patiekta praeitų metų veiklos apyskaita, priimta sekantiems veiklos metams sudaryta sąmata ir užgirta Valdybos veikla.

* * *

CHICAGO. Liet. Ev. Reformatų bažnyčioje per 1979 m. Kalėdas buvo pakrikštytas kun. P. Dilio anūkas Edmundas Povilas Brooks (Burokas), Edmundo ir Erikos iš Dilių Brooks sūnus. Krikšto apeigas atliko kun. P. Dilys. Jaunieji tėvai taip pat buvo sutuokti lietuvių reformatų bažnyčioje. Tėvai pakvietė visus kalėdinių pamaldų dalyvius į parapijos salę prie paruošto vaišių stalo. Svečiai kartu su tėvais pasidžiaugė nauju parapijiečiu.

* * *

CHICAGO. Civiliniai sutuoktiems 1979 m. birželio 29 d. Vilniuje Vytautui ir Elizabeth Jankutei Bakšiams bažnytinį palaiminimą suteikė kun. Stasys Neimanas 1980 m. kovo 15 d. Lemont, IL, Cog Hill Country Club patalpose. Linkime Dievo palaimos ir darnaus gyvenimo jaunavedžiams.

St. N.

* * *

CHICAGO. Kaip praeitame "M. S." numeryje pranešta, Liet. Ev. Reformatų Bažnyčios superintendento kun. Povilo Dilio 50 metų kunigavimo ir garbingų 75 m. amžiaus sukakčių pagerbimas įvyks 1980 metais spalio 12 d. Iškilmingos pamaldos bus atlaikytos Liet. Ev. Reformatų bažnyčioje, akademija ir banketas įvyks Lietuvių Tautiniuose Namuose.

* * *

VIEN EVANGELIKAI...

Pats dr. Zaunius, kaip Rytrūsių lietuvis, buvo evangelikas, bet jis pasižymėjo tolerancija ir Rygoje nepatyrė sunkumų, dirbdamas bendrą darbą su Latvijos lietuvių veikėjais, kurie beveik visi buvo katalikai. Įdomu pastebėti, kad ir Zauniaus įpėdinis Rygoje, pasiuntinys Jonas Aukštuolis, buvo evangelikas (reformatas) iš Palatvijos. Jis dar karo metu išliko kaip lietuvių pabėgėlių komiteto Rusijoje veikėjas ir pasiųstas į Skandinaviją. Nukentėjusiems nuo karo šelpti komiteto didysis šulas buvo Martynas Yčas, irgi evangelikas (reformatas).

(Dr. Albertas Gerutis, "Dirva", 1980 m.)

* * *

Prof. kun. P. Jakubėnas

J. Puzinas savo knygoje "Prof. med. dr. Petras Avižonis", be kitų dalykų, mini ir ankstyvą kun. P. Jakubėno praeitį, dar jo studijų laikais. Dr. P. Avižoniui teko veikti slaptoje lietuvių studentų draugijoje, kurią 1895 m. įsteigė stud. Povilas Jakubėnas (47 psl.). Ten skaitome: "Tik po kelerių metų, 1897 m. šita gramatika ("Lietuviška gramatikėlė") buvo Dorpato studentų nuhektografuota. Čia daugiausia padėjo triūso kun. P. Jakubėnas, anuo metu Dorpato studentas, buvęs "Kūdikio" narys" (71 psl.). jk

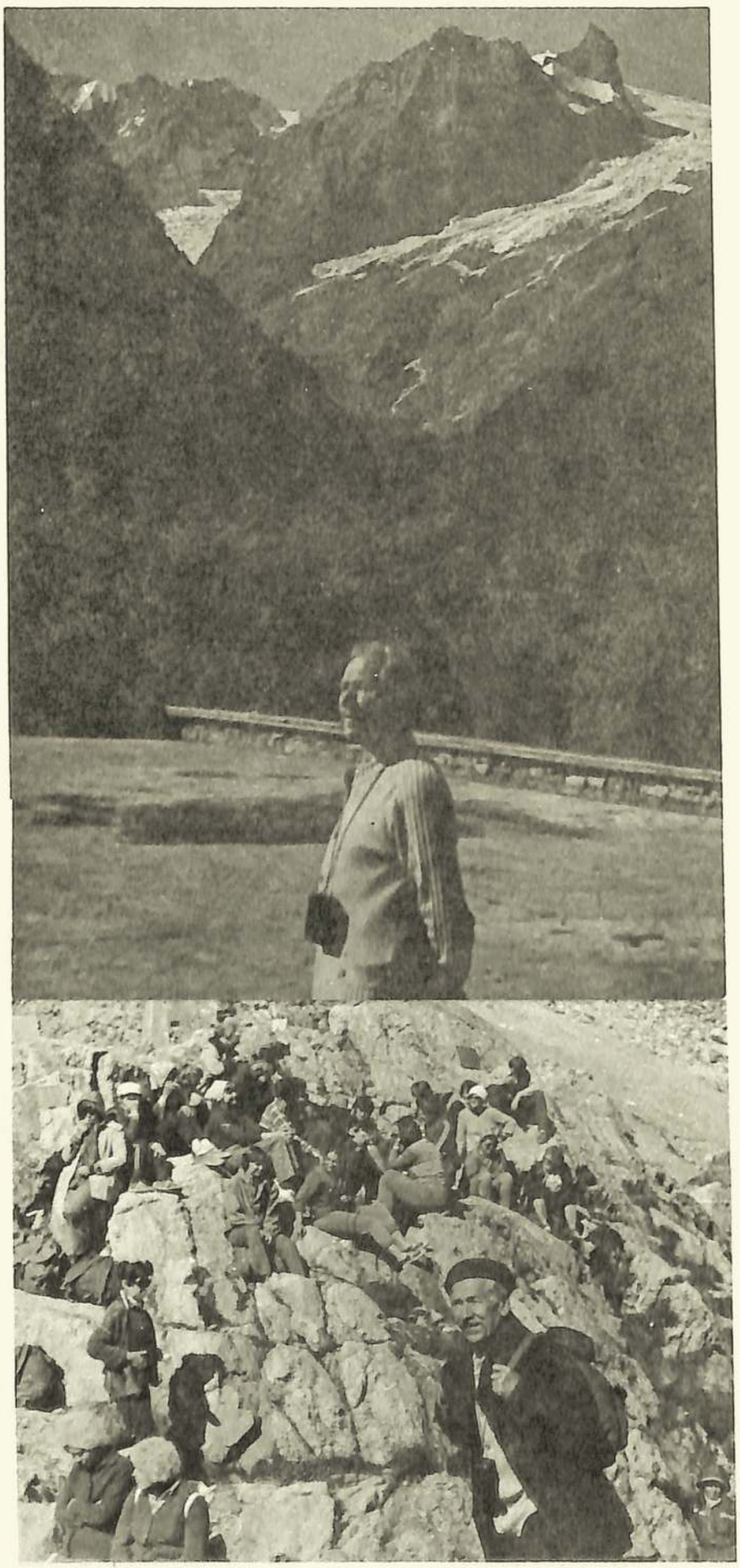

Juozas MAŽUIKA 1979 m. rugsėjo mėn. su turistine iš visos Rusijos grupe žygyje per Kaukazo kalnynus 3000 metrų aukštyje pasiekimui Juodosios jūros

SKAITYTOJŲ ŽODIS

MANNHEIM. Didž. gerb.

Prieš porą dienų gavau iš Jūsų "Mūsų Sparnus" Nr. 47, iš 1979 m. gruodžio mėn. Malonu paimti tokį žurnalą į rankas. Švariai išleistas, be klaidų, puikūs straipsniai. Mano komplimentas redakcinei komisijai, ypač vyriausiam redaktoriui Jokūbui Kregždei. Kiti žurnalistai gali paimti pavyzdį iš Jūsų visų. Gerbiu Jus už tai, kad esate punktualūs. Kad "Mūsų Sparnai" dar augtų, tobulėtų ir dar geriau būtų išleistas, įdedu savo auką-20 dol. Tegu tas puikus žurnalas "M. Sp." ir toliau plasnoja tarp mūsų brolių ir seserų laisvajame pasaulyje; tegu jis dar ilgus, ilgus metus gyvuoja.

Būkite malonus perduoti šį mano pasigėrėjimą visiems "Mūsų Sparnų" talkininkams, redakcinei komisijai, redaktoriui p. Jokūbui Kregždei ir administratoriui p. Jonui Palšiui. Jūs visi atliekate su savo žurnalu didelį krikščionišką ir visuomenišką darbą.

Fr. Skėrys
Ev. liut. kunigas

Nuoširdus ačiū už "Mūsų Sparnus", kurie sudaro mums didelį džiaugsmą. Teduoda Jums daug sveikatos ir jėgų dar daug metų tam naudingam darbui dirbti.

Gustav Malwitz

* * *

Gerbiamieji,

Šiuo siunčiu 20 dol. auką už siunčiamus man "Mūsų Sparnus", kurių visuomet laukiu. Su dideliu malonumu ir ilgesiu skaitau ir randu juose taip daug pažįstamų, mielų biržiečių, daug įdomių atsiminimų ir straipsnių. Tai didelis darbas ir pasiaukojimas bendradarbių viso būrelio, kurie dar gyvena prisiminimais jaunystės dienų, praleistų mylimoje Tėvynėje, savo tėviškėse-Biržuose ir Biržų apylinkėje. Teduoda Jums visiems Dievas kuodaugiausia sveikatos ir ilgiausių metų tęsti tą, taip naudingą darbą. Su pagarba M. Š.

NUO 1979 M. GRUODŽIO 1 D. IKI 1980 M. BIRŽELIO 1 D. GAUTOS "MŪSŲ SPARNAMS" AUKOS

Vietoj gėlių velionės M. Pesienės prisiminimui "M. Sp-ams" aukojo: Aldona ir Jonas Dagiai-25 dol. ir Emilija ir Jonas Palšiai-25 dol.

Nuoširdus ačiū!

M. Bernstein, W. Germany-50 dol.; kun. Fr. Barnelis, W. Germany-50 dol.; kun. P. ir Ponia Diliai, Chicago-40 dol.; Toronto Liet. Evang. P-jos Moterų D-ja-30 dol.; dr. J. Yčas, Toronto-30 dol.; po 25 dol. - Liet. Protestantų S-ga, L. Angeles, J. Jokubonis, Chicago, M. Kregždė, Huntington Beach, CA, Tėviškės P-jos Moterų D-ja, Chicago, D. Bobelis, St. Petersburg, FL, A. Pesys, Fairfield, E. Čigas, Lakewood ir V. Karosas, Cicero; po 20 dol. - E. Balceris, Los Angeles, A. Vaisiūnienė, Venezuela, Ariana Bortkevičius (Dagys), N. York, kun. Fr. Skėrys, W. Germany ir J. Šilimas, Cape Code; J. Anysas, Chicago-15 dol.; Grete Jagutis, Chicago-13 dol.; A. Uznienė, Chicago-12 dol.; J. Timpa, Chicago-11 dol.

Po 10 dol.:

P. Laurinavičius, A. Kuras, J. Indriūnas, P. Lampsatienė- visi iš Chicagos; G.E. Malwitz, Mrs. Palaitis, A. Gedgaudas-visi iš Racine; A. Kappa ir Mrs. V. Anysas-iš Toronto; J. Jurkšaitis, Oak Lawn, Mrs. E. Šernas, Rockford, Mrs. O. Dagys, St. Louis, K. Tamulėnas, Švedija, A. Hermanas, Palos Heights, P. Dagys, Columbus, Mrs. E. Jodinskas, Detroit, P. Kuginys, Longamont, J. Audėnas, Ozon Park, J. Pauperas, Westminster, V. Trečiokas, Ottawa, V. Glažė, L. Angeles, J. Bernstein, Gloucester, A. Plepys, St. Petersburg Beach, J.ir G. Slavėnai, Buffalo.

Po 5 dol.:

E. Jasiūnas, dr. J. Vaitaitis, Mrs. G. Josuweith, R. ir A. Dagiai, Be parašo, E. Pušneraitienė, V. Variakojis, M. Plačienė, J. Variakojis, E. Hofmanienė, P. Variakojis, A. Lingaitis -visi iš Chicagos; P. Devenis, Colgary, Mrs. E. Lenderskis, CA, J. Aukštikalnis, N. York, J. Pilmonas, H. Hills, Rev. T. Žiūraitis, O. P., Washington, Mrs. E. Blynas, S. Monica, K. Plepys, Hot Springs, C. Kikutis, Collinsville, Rev. St. Neimanas, Evanston.

* * *

V. Nastopka, Baltimore -7 dol.; Mrs. V. Sniuolis, Brockton-6 dol.; Mieliulis, Chicago-6 dol.; P. Kėzelis, Australija-5.40 dol.

* * *

Mrs. Gavkus, Freemont -4 dol.; Mrs. E. Schleiter, Chicago-4 dol.; Mrs. Z. Dalibogas, Homewood-3 dol.; po 2 dol. -M. Zablockas, -E. Holenderis ir J. Skvirblys. J. Kelertas-1 dol.

* * *

Per "M. Sparnų" atstovą Canadoje p. J. Dambarą gautos aukos: Po 10 dol.-J. E. Sturmas ir J. Jasinskas; po 6 dol. -A. Langienė ir J. Dambaras; po 5 dol.-E. Ulickas, J. J. Stanaitis ir J. Paulikaitis; Vaštokas-3 dol.; po 2 dol. -Juknienė, Daunys ir J. Preikšaitis. Už pavieniai parduotus-7 dol.

* * *

Aukos svetima valiuta: Rev. G. Butkewitsch, Allendorf-40 DM; W. Klimkeit, W. Germany -20 DM; Mrs. M. Šenferas, Toronto-20 dol. (kanadiški) ir J. Pipynė, Anglija-2 Svarai.

* * *

Aukotojas, jei nerastų savo pavardės aukų sąraše, prašomas susisiekti su administracija:

"Mūsų Sparnai"
5718 So. Richmond St.
Chicago, IL 60629

Šį adresą prašome naudoti visais žurnalą liečiančiais reikalais.

* * *

Mielas Skaitytojau,

Jūsų parama ir meilė spaudai leidžia tesėti šio žurnalo leidimą ir jo paruošimą. Šį darbą su meile remia ir mūsų bendradarbiai, kurie be atlyginimo paruošia žurnalui straipsnius ir visą kitą medžiagą. Redakcija Jums visiems tikrai nuoširdžiai dėkoja!

Žurnalo Redakcija

REIKALINGAS KUNIGAS

Los Angeles lietuvių protestantų parapijai reikalingas kunigas (pensininkas). Dėl sąlygų rašyti J. Kutrai, 1011-19th St., Santa Monica, Ca 90403. (Sk.)

KNYGOS

gaunamos "Mūsų Sparnų" administracijoje:

1. Kun. V. Kurnatauskas "Evangelikų tikybos knyga lietuviams tremtyje" su prof. dr. kun. P. Jakubėno ir senjoro kun. A. Kelerio pratarmėmis. Išleista Schleswig-Holsteine, 149 psl. Kaina 3 dol.

2. Kun. lic. Jonas Pauperas "Dievo Žodžio tarnyboje" su Marijos Pauperienės žodžiu skaitytojui ir prof. Vl. Jakubėno straipsniu. Išleista Chicagoje 1973 m., 240 psl. Kaina 3 dol.

3. Dr. Martynas Anysas "Senprūsių laisvės kovos". Išleista Mažosios Lietuvos Lietuvių Draugijos, Chicago 1968 m. Vertinga istorinė knyga, iliustruota, su santrauka anglų kalba ir dviem senais žemėlapiais, 329 psl. Kaina 7 dol.

4. Jurgis Jašinskas "Julius Janonis, poetas ir revoliucionierius". Monografija su poeto ir jo šeimos bei kitomis nuotraukomis ir su autoriaus epilogu. Išleista "Naujienų", Chicago 1975 m., 265 psl. Kaina 8 dol.

5. Brunonas Bušackis "Radvila Juodasis", biografija. Devenių Kultūrinio Fondo leidinys Nr. 1, iliustruotas. Išleista Chicago 1977 m. Knyga priskiriama prie žymiausių istorinių veikalų, 263 psl. Kaina 5 dol.

6. Kostas Burbulys "Gyvoji Evangelija". Stambi, gilios krikščioniškos minties, populiariai parašyta 6x9" knyga, 348 psl., susideda iš 2-jų dalių: iš surinkimų istorinės medžiagos ir 35 asmenų liudijimų apie gyvąjį tikėjimą. Išleista "Rūtos", Hamilton, Canada 1977 m. Kaina 5 dol.

7. Viktoras Karosas "Lietuvos ryšys su Amerika". Istorinė apybraiža. Devėnių Kultūrinio Fondo leidinys Nr. 2, Chicago, 1977 m. Knyga iliustruota ir skirta Amerikos 200 metų Nepriklausomybės sukakčiai paminėti. Knygos gale duota plati santrauka anglų kalba, 176 psl. Kaina 3 dol.

8. DAGYS DEJUOJA IR DAINUOJA-stambaus formato knyga 152 psl., Toronto 1977. Knyga puošni. Iliustruota keliomis autoriaus nuotraukomis ir jo skulptūrų reprodukcijomis. Autoriaus leidinys. Siuntinėjama veltui, prisiuntus persiuntimui pašto išlaidoms padengti.

9. Jokūbas Kregždė "Lietuvos Reformatų Raštija". Istorinė apžvalga. Devenių Kultūrinio Fondo leidinys Nr. 4, Chicago, 1978. Knyga gausiai iliustruota rašytojų nuotraukomis ir tituliniais knygų lapais, 271 psl. Kaina 5 dol.

Knygas užsakant prašoma prisiųsti knygos vertės money orderį šiuo adresu:

"Mūsų Sparnai"
5718 So. Richmond St.
Chicago, Ill., 60629

Medžio raižinys — Paulinos VAITAITIENĖS